

ကဏ္ဍ (၁၃) အတွက် (၄) လာယူ ၂၀၂၆ နှစ်

သလူကီဝေ

HULEI KAWWEI

ကညီဖိနုဆင်ခိုင်ယာပျော်စိန်

Karen Environmental Forum

တၢ်မံလၢဆၢဖိကီဖိအိၣ်ဒီးအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် ဂၢလီၤဒီးသဏသကိးပနုဆၢတၢ်အိၣ်ယၢ်

- ပုၤထူလံၤတၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကမီၤ (၃) တွံတဲာ် - ၄
သုပိၤထီၣ်လၢပတၢ်မံလၢဆၢဖိကီဖိအိၣ်ယၢ် - ၁၄
တၢ်ခွဲးထူလံၤလၢသးသမုအဂီၢ် - ၁၇
ပနုၤမံလၢသးသမုအဂီၢ် - ၂၆
တၢ်သံကွၢ်စံးဆၢသနၢ် - ၂၉

ကညီမိခင်ယူဒီးပုဂ္ဂိုလ်တော်မဟုတ်ဘူးစကရာ

Karen Environmental and Social Action Network

တၢ်ကွဲးလၢလံာ်တဘျီအံၤအပူၤန့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်လၢအဟံၤဖျါ ထီၣ် သူလုၤကီၤဂ့ၤ မ့တမ့ၢ် အဲဒီးထီၣ်အတၢ်ထံၣ် တၢ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်ဒဲဒုၣ်ပုၤလီၤကဝီၤဖိဒီး ပုၤလၢအကွဲး တၢ်အနီၣ်ကစၢ်ဒုၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်န့ၣ်လီၤ.

သူလုၤကီၤဂ့ၤအတၢ်ပညိၣ်

- ☐ ဒ်သိးကရၢလီၤန့ၣ်ခိၣ်ယူဒီးတၢ်ကစီၣ်လၢဘၣ်ထွဲဒီးပုၤ
- ☐ ဒ်သိးကဆိးကါဒီးဒုၣ်ထီၣ်ဘၣ်ကညီဝီၤဩလၢခိၣ်ယူန့ၣ်တကဟ
- ☐ ဒ်သိးကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါလီၤကဝီၤဖိတဖၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဟံးသးဘၣ်ထွဲန့ၣ်ခိၣ်ယူဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီ
- ☐ ဒ်သိးကမၤထီၣ်လီၤကဝီၤဖိအတၢ်သုကွဲးသုဖး, ယိထံသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ
- ☐ ဒ်သိးကဟ့ၣ်ခိၣ်ယူန့ၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သုလၢဖိမံဒီးကညီမိလုၤလၢထုသန့

ပုၤတုၤလံာ်ကုခိၣ်ဒီးလံာ်ကုရှုတၢ်ဂီၤ - စီၤကံးကံးဘူ

တၢ်ပရၢလၢအဲဒီးထီၣ်

ဆူဒီပုၤဝဲၣ်ပုၤဖးလံာ်ဖိခဲလၢာ်,

ပသးခုလၢပထူးထီၣ်ဘၣ်ကဒီးသူလုၤကီၤဂ့ၤအသိတဘျီလၢပပုၤတၢ်အဂီၢ်ဒီးတဘျီယီသးအိၣ်စံးဘျုးဘၣ်ဒီပုၤဝဲၣ်လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်အတၢ်ကွဲးလုၢ်ဒိၣ်ပုၤဒိၣ်တဖၣ်လၢလံာ်ရၢလီၤတဘျီအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သူလုၤကီၤဂ့ၤလၢအဟးထီၣ်တဘျီအံၤအခိၣ်တီမ့ၢ်ဝဲ “တၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၤဖိအိၣ်ဒီးအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢာ်, ဂၤလီၤဒီးသအသကိးပန့ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၢာ်” လံာ်တဘျီအံၤအပူၤ တၢ်ဂ့ၢ်ပၣ်ယုၣ်ဝဲဒ်အမ့ၢ်, တၢ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤပီၤချဲပုၤထုလံာ်ဖိတၢ်ကဟ့ၣ်ကယၢာ်ဟီၣ်ကဝီၤ, တၢ်ကဟ့ၣ်ကယၢာ်သ့ၣ်ပုၤတၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၤဖိအလီၤ, တၢ်ထီၣ်အိၣ်တဖၣ်လၢလံာ်လီၤကျိၤ, ပုၤထုလံာ်ဖိတၢ်ဟံးကီၤတၢ်, ချဲအကလုာ်ကလုာ်, ထံဘၣ်အအဂီၢ်, ကလံာ်ဘၣ်အအဂီၢ်, တၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၤဖိလၢအစၢၤဘျုးကလီၤတူၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, တၢ်သံကွဲးစံးဆၢသန့, ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲလၢအမ့ၢ်သ့ၣ်ပုၤတၢ်အိၣ်ယၢာ်, လုၢ်ဖိထီၣ်ဖိဒီးအဂၤတဖၣ်အိၣ်ဒီးအါမးလီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်မ့ၢ်တလၢတပျဲဘၣ်ဆၣ် ပဆၢမ့ၢ်လၢလၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဆိမိၣ်လၢပကညီတဖၣ်တဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

လၢခံ ကတၢ်ပသးအိၣ်ကွဲး မ့ၢ်ဘၣ်ဒီပုၤဝဲၣ်ပုၤဖးတၢ်ဖိလၢကကွဲးလံာ်ဆူအဲဒီးထီၣ်အအိၣ်, ကဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဟံးသးလၢသူလုၤကီၤဂ့ၤအလံာ်ရၢလီၤတဘျီအံၤအဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကရၢပုၤမၤတၢ်ဖိအဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ဒီပုၤဝဲၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ် မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢဆူညါသူလုၤကီၤဂ့ၤအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဲဒီးထီၣ်

တၢ်န့ၣ်ကျဲလၢတၢ်ကွဲးအဂီၢ်

ပကွဲးမ့ၢ်ဘၣ်နၢလၢ နကကွဲးတၢ်ဆူသူလုၤကီၤဂ့ၤအအိၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးဟံးဒုတယုၢ်အလံာ်ဖျါကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲ ၂၀၀၀ - ၃၀၀၀ အဘၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကစီၣ်တၢ်ကွဲးအကွၢ်အဂီၢ်လၢသူလုၤကီၤဂ့ၤအပူၤတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကစီၣ်ကီၢ်လၢလၢ, တၢ်သံကွဲးစံးဆၢ, တၢ်တၢ်ပီၣ်အဘျီ, တၢ်ယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်အတၢ်ဟံးဖျါ, ပုၤတကတၢ်စ့ၢ်သန့, ဟံးထီၣ်ရီၤ, တၢ်ယုပုၤဘၣ်ထွဲ, လုၢ်ဖိထီၣ်ဘၣ်ထွဲ, တၢ်ဂီၤမ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးလၢဘၣ်တၢ်စဲကျဲးအီၤလၢသူလုၤကီၤဂ့ၤအပူၤန့ၣ်, တၢ်ကဟ့ၣ်ခိၣ်ဖးလီၤလၢစ့ယီၤ ၅၀၀ ဘးလီၤ. တၢ်ဂီၤအဂ့ၢ်မ့ၢ်ပၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကွဲးန့ၣ် တဘျီကမ့ၢ်စ့ယီၤ ၁၀၀ ဘးလီၤ. ပုၤကွဲးတၢ်ဖိတဖၣ် ကဟံးဖျါထီၣ်ယုၢ်အမံၤဒီးအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤလၢလၢပျဲဒ်သိးအဲဒီးထီၣ်ဆဲးကျိးအီၤကသုအဂီၢ်လီၤ.

သူလုၤကီၤဂ့ၤအိၣ်ဒီးအခွဲးအယၢာ်လၢကဒိၣ်တၢ်ကွဲးဒ်အကြးဝဲအသိးမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဝဲကွဲးတၢ်ကွဲးမ့ၢ်ဂ့ၤသ့ၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ပတၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါဆိစ့ၢ်ကိးပုၤကွဲးလံာ်ဖိလီၤ. ပုၤကွဲးလံာ်ဖိကိးဂၤကဝံးစုၤဆူယုၢ်အမံၤဒီးအလီၤဆိးထံးဒ်သိးအလီၤမ့ၢ်အိၣ် “သူလုၤကီၤဂ့ၤ” ကဆဲးကျဲဘၣ်အီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သုလ္လကီဝေအပျာမ
သက်တော်တဖန်

အေးဒီးထောင်
နီဆိုင်မူ

ပျာကွဲးတံဖိ
စီလီလွင်ထူ
စီစိန်ထူ
စီကွဲးကဘီ
TCI ကွီဖိ
နီမုန်ဆံး
စီဒုလွဲ

ပျာဖးဘျာလံင်
နီနီဆံး, နီစနီ

ပျာဖးကံင်ဒီးရဲလံင်
နီနီဆံး

လာတက်ဆေးကျီးကွေးဒီးသုလ္လကီဝေ
ဝေအဂီလံင်အေးနီဂံင်

KESAN/Thulei Kawwei
P.O Box 35, Sansai Post Office,
Sansai, Chiang Mai, Thailand 50210
Thailand
Email: info@kesan.asia
Website: www.kesan.asia
Facebook: https://www.facebook.com/
KarenEnvironment

တက်ဂီဝီခိတ်တဖန်

အေးဒီးထောင်နီယာ

☐ တက်ဘင်ထွဲလပျာကညီဒီးတက်မံလော် - ၂

တက်ကစီဂီ

☐ ပျာထူလံတက်ကဟုကယာ်ဟီဂီဝီ (၃) ဘုတ်ဘုတ် - ၄

☐ ကညီပျာထူလံဖိဒီးယိဂီဝီဟီတက်ဘင်ထွဲ - ၉

☐ ကလံဆံ့မုန်တက်သးဖွံ - ၁၂

☐ သုပျာထီလံ ပတက်မံလော်ဆိုင်ဖိကီဝီအပီ - ၁၄

☐ တက်ချုံထူလံလံသးသမူအဂီဝီ - ၁၇

☐ ကညီပိတ်မုန်ကရုမုန်နံပျာထီ (၄၁) ဝီတဝီ - ၁၉

☐ တက်ဘင်ယိဂီဝီလံသိအပျာထီ - ၂၁

☐ သံဘင်ဆိုင်ကလုဖိအိတ်တုဒီး - ၂၂

ဟံဖူထီရီ

☐ “မံနးမးတက်တင်ဆါ” တက်မံလံလံဟီဂီဝီခိတ်ဒီးဘုတ်အဂီဝီ - ၂၃

☐ ပနီမံအသးသမူအဂီဝီ - ၂၆

တက်သံကွဲးစံးဆါ

☐ တက်သံကွဲးစံးဆါသနာ - ၂၉

ကသံသုဂီဝီဂီဝီစံ

☐ တက်ကုစါယါဘျါကသံသံဆါကွဲးဆါအကလုကလု - ၃၂

တက်ယဲလု

☐ ဖိဂီဝီဖိလံလံခံအဂီဝီ - ၃၆

☐ ကညီပျာထူလံဖိတက်ဘင်ထွဲဒီးတက်ဘီနာ - ၃၉

ထီ

☐ ရဲလံသဲကတိကွေးနုဆောင် - ၄၃

☐ ယိဂီဝီတက်မုန်တက်ခိုင်ကရု - ၄၄

တၢ်ဘၣ်ထွဲလၢပုကညီဒီးတၢ်မံလၢ

အဲဒီထောင့်

ပုဟီၣ်ခိၣ်ဖိအိၣ်ဒီးအခွဲအယၢ်အသိး ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်မံလၢစ့ၢ်ကိး အိၣ်ဒီးအခွဲအယၢ်န့ၣ်လီၤ. ပကြးဟံးကဲဒီးဟံးလုၢ်ဟံးပွၤစ့ၢ်ကိးအဝဲသ့ၣ်အခွဲအယၢ် ဒီးကဟုကယၢ်ဒီးသအီၤန့ၣ်လီၤ. ပုကညီအတၢ်ထံၣ်လၢတၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ် ခိၣ်ချၢလိာ်အသးဒီးပုစ့ၢ်ဖိတဖၣ်အတၢ်ထံၣ်န့ၣ်ပစံးသ့ဝဲလီၤ. ပုစ့ၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲလၢပုကညီဟဲလီၤစၢၤလၢတၢ်အးဖးဒိၣ် ဘၣ်ဆၣ်ကညီသးပုတဖၣ်တခါစံးဝဲလၢ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိန့ၣ်အခိၣ်ထံးမ့ၢ်ဝဲပုကညီန့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၣ်ပနီၣ်ဟူဘၣ်တၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤဒီးတၢ်လၢပုကတဖၣ်န့ၣ် အါတက့ၢ်ပနီၣ်ဟူဘၣ်အီၤလၢပုကညီကဲထီၣ်ဒၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ သုလုၤကီၤဝဲဒးကစုတဘျီအံၤဃုဟံးဖျိဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပုသးပုတဲဟံးတ့ၢ်ဝဲတနီၤ ဒီးလၢလံာ်ဖးအပူၤတနီၤ ဘၣ်ထွဲဒီးပုကညီပုကညီဒီးတၢ်မံလၢအတၢ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးအဂီၢ်ဒီးကွဲးဟံးဖျိထီၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢပုအဲၣ်ဖးလံာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဘၣ်သးဒီးတၢ်အးဖးဟဲကဲထီၣ်ပုကညီအဂီၢ်န့ၣ် စဲအ့ၣ်ပုကညီဘၣ်ကုၣ်သ့, ခါလံာ်ဒီးကွဲးဖျိထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ပုကညီကဲထီၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိန့ၣ်ကညီသ့ၣ်ကွဲးပုတၢ်န့ၣ်ဒီးတၢ်တဲစိၤတဲဒိၣ်အမ့ၢ်ပိာ်မုၢ်ဖိသ့ၣ်တကဲထီၣ်ထီၣ်မိာ်ဟူ, ပုကညီကဲထီၣ်ကဆိ, ပုကညီကဲထီၣ်ဂ့ၢ် (ဒ်ခူၣ်နီၣ်လုအသး), ပုကညီကဲထီၣ်ကယုပုၤ, တၢ်ဘီၤနၢၤ, တၢ်အးဒီးဒုၣ်ဘုအတၢ်တဲစိၤတဲဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိလၢတၢ်တဲစိၤတဲဒိၣ်အိၣ်တၢ်ဟံးအသးအယီၤ, ကညီသ့ၣ်ကွဲးပုတဖၣ် အိၣ်ဒီးအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်အါမး လၢအယုးယီၣ်ဟံးကဲဝဲတၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢကညီဖိယုအိၣ်ဝဲလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုန့ၣ် အိၣ်ဝဲအါမံၤအမ့ၢ်တၢ်တဘျီယုအိၣ်ဒုၣ်ဘု, ညၣ်လံာ်, တံၤတုၤဘီတဖၣ်လၢထံခံကွဲးစိးဘၣ်, ဝံၤ, ခီန့ၣ်တၢ်မ့ၢ်ခူၣ်အိၣ်န့ၣ်ခူၣ်တုၤအန့ၢ်, ထီၣ်ကိး, ကယုပုၤ, တၢ်ဒိၣ်န့ၣ်အ

လီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ကွဲးလီၤတၢ်အံးထွဲကွဲးထွဲသ့ၣ်ပုလၢအအိၣ်လၢထံကွဲးခံ. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

သီသံဉ်ဖျါဂီပုတတသုဉ်ပျာ်ထံကွာ်ခံ. တာ်ဂီ-စီဖျါ

ဟုးသးကီဒီးကအယိတ်တဘဉ်ခးအိဉ်ဘဉ်, ကဆိ န့ဉ်တအိဉ်ဝဲအညဉ်ဘဉ်, ထိဉ်ဖိလံဉ်ဖိန့ဉ်ပုတဘဉ် ပျါဝဲအဖိဘဉ်.

မ့မ့တာ်ဖဲဒုးသံဉ်တကဟန့ဉ်ဟ်ဒိဉ်ဝဲထိဉ် ဘံဃာ်, အဝဲသုဉ်အိဉ်ဘုခိဉ်လာတခူး, ထိဉ်ကံ, ဆီမံ၊ ဒီးအဂုအကတနီမ့မ့ဒိကအိ, လံာ်, တဖိညါ, ခွံဉ်, တခူးတဖဉ်န့ဉ်အိဉ်လီၤစ့ကွံာ်ယုာ်, သံမိာ်ပီ, တာ်ဖိ တာ်ဃာ်အယိတ်အဝဲသုဉ်တခးအိဉ်ဘဉ်. အဝဲသုဉ်က လဲၤဖဲလီၤခူး တဟိ, ထိဉ်တပီမ့မ့ကိးန့ဉ်ဒုဉ်ဒီးတ လဲၤဝဲဘဉ်ဟ်ကဲဝဲတပီနီဉ်လာတာ်မံလံာ်သုဉ်တဖဉ် ဟ့ဉ်အီၤန့ဉ်လီၤ.

ဒ်န့ဉ်အသိးဆဉ်ဖိကီဖိအါကလုာ်န့ဉ်ကထီဉ် ဝဲကသံဉ်ကသီဒီးတာ်ဖဲတညဉ်လာလီၤကဝီဖိတဖဉ် အဂီၢ်လီၤ. အဒိ, ဘိဉ်သိဉ်ဃံ, တသုသဒိ, သုဉ်က ဖု ဘါကဖုတဖဉ် သုဝဲလာကသံဉ်လာကျဲအါဘိန့ဉ်လီၤ.

မုာ်မဆါတနံအံၤကညီကီၢ်စဉ်ပုတတာ်လီၢ်ကိးတီးဒီးယဉ် ယဉ် တာ်မံလံာ်တဖဉ်စ့လီၤကွံာ်ဝဲဒဉ်ကွာ်ကွာ် မုာ်လာ တာ်မဟးဂီၤသုဉ်ပျာ် ဒီးပုၤခးအိဉ်အါအယိတ်န့ဉ်လီၤ.

ဒ်သိးသုဉ်ပျာ်ထူလံာ်လာတာ်မံလံာ်ဆဉ်ဖိကီဖိ ဒီးဒုဉ်ဖိညဉ်ဖိတဖဉ်အိဉ်မုဒီးသန့ထီဉ်အသးကသုအ ကီၢ်န့ဉ် မိာ်ပာ်ဖဲလုာ်ပုတဖဉ်ဟ်ဃာ်ဝဲသုဉ်ပျာ်လာလာ်လု အါအလီၢ်ဘုဟုတဂုအလီၢ်တဖဉ်, ဟ်ဃာ်ဝဲကပျာ်လာ အစံးဝဲနါထံအိဉ်အလီၢ်, ဟ်ဝဲသုဉ်ပျာ်လာအအိဉ်လာထံ ကွာ်ခံဟီဉ်ကဝီတဖဉ်, ဟ်န့ဉ်ဝဲတာ်အရုလာအကိးဝဲလာ တာ်မုာ်ဃာ်အကျဲတဖဉ်, ဟ်ဃာ်ပုလိပုၤသုဉ်ပျာ်တဖဉ် ဒီးတြီဃာ်ဝဲကွံာ်လာထံကျိပုတဖဉ်န့ဉ်လီၤ. လာတာ်န့ဉ်အ ယိမုာ်မဆါတနံအံၤပဝဲကိးကအလီၢ်အိဉ်လာပကစိာ်မု စိာ်ဂဲၤကုပမိာ်ပာ်ဖဲလုာ်ပုၤသုဉ်တဖဉ်ထူလံာ်တာ်သုဉ် ညါလာအလုာ်ဒိဉ်ပျာ်ဒိဉ်လာပတာ်အိဉ်မုတာ်အိဉ်မုာ်ဆိး ဟးဒီးတာ်အိဉ်ကူအီၤလာလာအယုာ်ကအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. ■

ပျာထူလံဖိတ်ကဟုကယာ်ဟီၣ်ကဝီ (၃) ဘွၣ်တဘွၣ်

စီစဉ်ထူ

ပီၣ်ပျာထူလံဖိတ်ကဟုကယာ်ဟီၣ်ကဝီအလံာ်ဘီးဘၣ်ရလီၤဟ်ဖျါဝဲလၢ, “လၢတၢ်ဟ်ကၢ်ဟ်ကွၢ်ပနီၢ် ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ဟလီၤသးခွဲးယၢ်, ပမူဒါဘၣ်ထွဲ တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲပမိၢ်ပဖဲအလီၢ်အကျဲဒီးထံနီၢ်, ဒီးပဝဲကိး ဂၤအတၢ်အၢၣ်လီၤသကိးလၢ တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခၢၣ်, တၢ်တီတၢ်တြၢ်, လုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်အိၣ်မုၢ်အိၣ်ဂၤ, ဒီး ပခိၣ်ယၢၤန့ဆၢၣ်အတၢ်အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကွၢ်အဂီၢ်လီၤ.”

ဝဲလါအုၣ်ဖြၣ် ၂၂ တုၤ ၂၄ သီ, ၂၀၂၆ နံၣ်အ ပျာန့ၣ် ကညီပျာထူလံဖိတ် ပီၣ်ဟီၣ်ကဝီတဖၣ် ဘီး ဘၣ်ဒီသါလီၤဝဲဒၣ် ပီၣ်ပျာထူလံဖိတ်ကဟုကယာ် ဟီၣ်ကဝီ လၢအဟဲအိၣ်ဖျါထီၣ်ခိဖျါ ပျာထူလံဖိတ် အတၢ်တိခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးအတၢ်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါ လၢ ၇ နံၣ်အ တီၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. မူးတဘျီအံၤ ဘၣ်တၢ်မၤအီၤဖဲကစၢ် ဒိၣ်ကီၢ်ဆၢၣ်, ဘျံးဒဲၣ်ကီၢ်ရၣ်, ကီၢ်သုလုၤအပူၤ, ဒီး န့ၣ်သဝီဖိလၢ သဝီ ၂၄ ဖျါ, ယုၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီပျာထူ လံဖိတ်ခိၣ်န့ၣ်ခၢၣ်စး. ကရူၢ်ကရၢခၢၣ်စးဒီး ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်

ပဒိၣ်ခိၣ်န့ၣ်ခၢၣ်စး, ခဲလၢ် ကမျၢ်တကထိဘျီဟဲ ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဟ်ဖျါထီၣ် ပျာထူလံဖိတ်အတၢ်ကဟုက ယာ်ဟီၣ်ခိၣ်အခိၣ်ယၢၤန့ဆၢၣ်အဖီခိၣ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ အဆိကတၢ်တသီလၢအမ့ၢ် လါအုၣ်ဖြၣ် ၂၂ သီ, ဟီၣ် ခိၣ်ဖျါအမ့ၢ်န့ၣ်န့ၣ် တၢ်ဘီးဘၣ်ဒီသါလီၤဟီၣ်ကဝီတၢ် လီၢ်တတီၤအံၤန့ၣ်လီၤ. တကတီၢ်ယီၤ လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ အပူၤ လီၢ်ခၢၣ်သးခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ကညီဒီကလုာ်စဖျါက

တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ဟ်ပနီၢ်ပီၣ်ပျာထူလံဖိတ်ကဟုကယာ်ဟီၣ်ကဝီအလံာ်အုၣ်သး တၢ်ဂီၤ-ခုၣ်

ကမ္ဘာၢ်တၢ်သံကွၢ်ဒီးဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤတၢ်သံၣ်. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ရၢစ့ၢ်ကိး ဟံးပနီၣ်ဝဲဒၣ်ဟီၣ်ကဝီၤအံၤ ဒ်အမ့ၢ် ပှၤထူ လံၤဖိအဟီၣ်ကဝီၤတခါလၢ အိၣ်လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ် ကရၢကရိအတၢ်ကဟုကယၢ်အဖီလၢန့ၣ်လီၤ.

ပဒိၣ်မၤဘးထီၣ်, လီၤခၢၣ်သးကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပှၤ ဝဲကျိၤခိၣ် လၢအဖးဖျါထီၣ်လီၤခၢၣ်သးခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်အ တၢ်ဟံးပနီၣ်ပိၣ်ပျံၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤ အလံၢ်အုၣ်သးတၢ် ဖဲးဝဲလၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအပူၤအံၤ.

“တနံၤအံၤ ပိၣ်ဟီၣ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိတဖၣ်အ ကီၢ်, ကရၢကရၢသ့ၣ်တဖၣ်အကီၢ်, ဘျံးဒဲၣ်ကီၢ်ရှၢၣ်ဒီး ကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အကီၢ် မ့ၢ်ဝဲနံၤသးခုတနံၤလီၤ. မ့ၢ်စ့ၢ် ကိးပကညီဒီကလုာ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢအကီၢ်ဒီးကီၢ်သုလုၤဒီ ဘ့ၣ်အကီၢ်မ့ၢ်တၢ်သးခုအနံၤတနံၤလီၤန့ၣ် ပတဲသ့လီၤ. ပိၣ်ဟီၣ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိဒီးလီၤကဝီၤဖိတဖၣ် အတၢ်ဟူး တၢ်ဂဲၤလၢတၢ်သ့ၣ်ဆၣ်သးဆၣ်အပူၤ, ကရၢကရၢသ ဘျံးလၢဂဲၤလံာ်တၢ်လၢခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဒီးပှၤထူလံၤဖိခွဲးယၢ် အကီၢ်တဖၣ် အတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအဖီခိၣ်, ဒီးကီၢ်ရှၢၣ် ကီၢ်ဆၣ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ခိၣ်န့ၣ်ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် အ တၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါမၤစၢၤတဖၣ်အဖီခိၣ် တနံၤအံၤ ပိၣ် ဟီၣ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအမူး ကဲထီၣ်ဝဲဒီး တၢ်ဟံးဂံၢ်ဟံးကျဲၤအီၤန့ၣ်ဝဲလီၤ. တၢ်အံၤအဖီ ခိၣ်န့ၣ်ပတဲလီၤခၢၣ်သးကညီဒီကလုာ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢ သ့ၣ်ခု သးခုလုၢ်ဒီးသု, ပဟံးကဖၢလၢသးလုၢ်ဒီးသု, ပဟံးပ နီၣ်ဟံးဂံၢ်ဟံးဘါသု လၢလၢပုၤပုၤန့ၣ်လီၤ.”

ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ် ၁၅ ဘျီ ခိကရဲးအပူၤန့ၣ် တၢ်ဒုး အိၣ်ထီၣ်ဝဲ ကမံးတံာ်သၢဖုလၢအမ့ၢ် တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤ

လီၤကဝီၤကမ္ဘာၢ်လၢအဟဲပုၤပုၤဟ့ၣ်ဂီၢ်တဖၣ်. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကမံးတံာ်, ဟီၣ် ခိၣ်ကပံာ်ကမံးတံာ်, ဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်ကမံးတံာ်တဖၣ် လီၤ. ၆ ၂၀၁၅ နံၣ်န့ၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကမံးတံာ်ဒုးအိၣ် ထီၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကျဲၤသန့ဖီလံာ်စံၣ်လီၤ. လၢဖီလံာ်စံၣ် အပူၤန့ၣ် တၢ်မၤပုၤလုၢ်တခါ လၢအမ့ၢ် တၢ်ကဘၣ်စိာ် ကဖီထီၣ် ကညီလုၢ်လၢထူသန့တၢ်ဟ့ၣ်ရဲၣ်ကျဲၤသန့ (ကီၢ်) တဖၣ်လီၤ. ဒီးတဆိဘၣ်တဆိ ပှၤထူလံၤဖိတၢ် ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် အီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဘိးဘၣ်ဒီသါလီၤပိၣ်ပျံၤထူလံၤဖိဟီၣ်ကဝီၤ အံၤ မ့ၢ်ဝဲ ဒုသဝီ ၂၄ ဖျါအတၢ်ဂဲၤလံာ်လၢ နံၣ်လၢအါ

လီၤခၢၣ်သးသ့ၣ်ပှၤခိၣ်ဖးဖျါထီၣ်ပိၣ်ပျံၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုက ယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအလံၢ်အုၣ်သး. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ပဒိၣ်အဲၣ်န့ၣ်ပှၤဖျါထီၣ်ဒီးဒုးသ့ၣ်ညါကမ္ဘာၢ်ဘၣ်ယးကစၢ်ခိၣ် တၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤ. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ခိန်နာလၢလီၢ်ခၢ်သး, ကီၢ်ရှၢ်, ကီၢ်ဆၢ်, ပုၤထူလံၤဖိခၢ်စးဒီး
ကရူၢ်ကရၢတဖၣ်ဒိသကိးတၢ်ဂီၤ တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ဖဲတၢ်ဘိးဘၣ်ရၢတၢ်ကစီၣ်အဆၢကတီၢ်, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

နံၣ်အါလါအစၢတခါန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ ၂၀၁၈ နံၣ်
လံၤလံၤန့ၣ် လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိဒီးကမ္မၢ်တဖၣ် ထး
ဂံၢ်ထးဘါ ဟူးဂဲၤကရၢကရီၤလီၤအသး, ဒုးအိၣ်ထီၣ်
တၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ် ပီၤခါပုၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုက
ယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအကမံးတံၢ်ဒီးတၢ်မၤကရူၢ်ဖိတဖၣ်,
ထၢဖျိၣ်မၤနီၣ်က့ၤ နူသဝီဟီၣ်ကဝီၤအဆၢတလီၤ, တၢ်
ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အဟီၣ်ကဝီၤ, တၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်
အက့ၢ်အဂီၢ်, ဒီးကွဲးဟ်လီၤဟီၣ်ကဝီၤအတၢ်ဘျၢမိၢ်ပှၢ်
န့ၣ်လီၤ. တုၤယီၤဖဲ ၂၀၂၅ နံၣ်န့ၣ် ကမ္မၢ်လၢအဟ့ၣ်
တၢ်ဖးပၤ ပုၤသးနံၣ် ၁၈ နံၣ်ဆူအဖီခိၣ် ၈၈ မျးကယၤ
တူၢ်လိာ်ဆိၣ်ထွဲဒၣ် ပီၤခါပုၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုကယၢ်
ဟီၣ်ကဝီၤအတၢ်ဘျၢမိၢ်ပှၢ်အဖီခိၣ် တၢ်ဘိးဘၣ်ဒိသါ
လီၤဖဲဒၣ်ဟီၣ်ကဝီၤတဘျီအံၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအပူၤ အိၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်
ဟ်ဖျါအကလုာ်ကလုာ်, လၢပၣ်ယုၣ်ဒီးကစၢ်ဒိၣ်တၢ်
ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤ လၢဘျဲးဒဲၣ်ကီၢ်ရှၢ်ခ့ၣ်အဲၣ်
ယုၣ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကဒုးအိၣ်ထီၣ် ကစၢ်ဒိၣ်တၢ်
ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤ လၢအကျၢ်ဘၢဖဲဒၣ် ပီၤခါပုၤထူလံၤ
ဖိတၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤ, တၢ်စံးကတိၤတဲသကိး
ဘၣ်ဃး ပုၤထူလံၤဖိအခွဲးအယၢ်, ပုၤထူလံၤဖိတၢ်ပၤ
ဆၢရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်အဂ့ၢ်, ခိၣ်ခါဆူတၢ်မၤန့ၢ်
ထံၣ်ဂုၤကီၢ်ဂၤအတၢ်ဟ်ပနီၣ်, ခါဆူညါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ,
လုၢ်လၢ်ထူသနူတၢ်ဒုးနဲၣ်, တၢ်သူၣ်ဝံၣ်သးဆၢ, တၢ်ဂီၤ
ကလံၣ်, ဒီးပီၤခါအတၢ်ဆိၣ်သခုထီၣ် ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်အ
တၢ်ပတၢ်ပြးလၢကျဲၤလဲၣ်, စံးတၢ်တဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်ဂီၤကလံၣ်အကလုာ်ကလုာ်ဖဲမူးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဆၢကတီၢ်, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

တကတၢ်လီၤ တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် ပီၣ်ခါပုၤထူလံၤဖိ တၢ်ကဟုၤကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအံၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲလီၤကဝီၤကမ့ၢ် အတၢ်ခိၣ်ဆၢကဒါက့ၤ တၢ်ဂ့ၢ်ဆူၣ်ဟံးန့ၢ်ကမ့ၢ်အဟီၣ် ခိၣ်ကဟံး, ပယီၤသုးမိၤစိၣ်ရီၤအတၢ်ဒိၣ်စိ, ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ် ပသီထီၣ်တၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢ တဟံးန့ၢ်ကမ့ၢ်အတၢ်ဘၣ် သး, လီၤဆိဒ်တၢ် ကျဲၤမ့ၢ်ကျဲၤဘိဒီးတၢ်ခူၣ်ဟီၣ်လၢတၢ် တိၣ်ကျဲၤလၢ အန့ၣ်လီၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ်လၢ ပီၣ်ခါ, ဘျံးဒၣ် ကီၢ်ရူၣ်အပူၤ ၈ ၂၀၁၅ တၢ်မၤထံကီၢ်ဒီတဘျီတၢ်ပ တုၣ်တၢ်ခးဝံၤအလီၢ်ခံန့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤကမ့ၢ်တဖၣ် ဟံးလီၤသးကျၢၤမုဆူလၢ တပျဲပုၤဂၤကဟံးန့ၢ်မၤဟးဂီၤ အလီၢ်ကဝီၤဒီးအန့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢၤဘၣ်, မ့မ့ၢ်တခီ ကဒီသအၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤဝဲ အမိၢ်ပၤဖဲဖုအဟီၣ်ကဝီၤ ၆ အလုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်သိၣ်တၢ်သီဒီး တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤ တဖၣ် အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ဖီသဘျီ, လၢအမ့ၢ် တၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖး ထီၣ် ပီၣ်ခါပုၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုၤကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤကမံး တံၢ်တဂၤစံးဝဲ,

“ပဝဲန့ၣ် ပအိၣ်မူယုၣ်ဒီးန့ဆၢခိၣ်ယၢၤလီၤ. ပတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤန့ၣ် ပွဲၤဒီးန့ဆၢခိၣ်ယၢၤဒီးသ့ၣ်ပှၢ်အိၣ်

သးစၢ်တဖၣ်ဟံးဖျါထီၣ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, တၢ်ဂီၤ-ခွဲစၢ်

တၢ်သးဝံၣ်ပြုတဖၣ်, တၢ်ဂီၤ-ခွဲစၢ်

ဒီးအါမးလီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်ထဲတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်ဒီးလူၤဟံးထွဲ အခံန့ၣ် တၢ်ကလီၤပျီခဲလၢာ်လီၤ. တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီ လၢစးဖိကဟၣ်တၢ်မၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီ လၢ ပိၣ်ထွဲမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တကပၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, အါတက့ၢ်လၢ တၢ်ဟးဂီၤလီၤ. တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်န့ၣ် ကဘျီမ့ၢ်တၢ် အယုၢ်ကၢလီၤ. အဝဲသ့ၣ် (တၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢပယီၤပဒိၣ် ဟ့ၣ်အခွဲး) မ့ၢ်ဟဲမၤတၢ်န့ၣ် အါတက့ၢ်လၢ တၢ်ဟးဂီၤ

လီၢ်ကဝီၤခိၣ်န့ၢ်, ကီၢ်ရူၣ်ကီၢ်ဆၢခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်ဆဲးလီၤသကိးမံၤလၢလံာ်အုၣ်သးအပူၤဖဲမ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဆၢကတီၢ်. တၢ်ဂီၤ-ခွဲစၢ်

ချူလီ၊ ဝံးဒီးလၢကကွၢ်ထွဲကွၢ်တၢ်ဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၢ်တဖၣ် အံၤန့ၣ် တမ့ၢ်ကအိၣ်ဘၣ်. ဒိဖျိလၢပဘိးဘၣ်ရၢလီၤဒီး ပပာ်ပနီၣ်ပပိချီပုၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုၣ်ကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤ အယိန့ၣ် ထံဂုၤကီၢ်ဂၤစ့ၢ်ကီး ကထံၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလီၤ. ပယီၤပဒိၣ်ဒီးပုၤတၢ်ချူဖိတဖၣ်န့ၣ် ကဟဲန့ၣ်လီၤမၤတၢ် လၢပဟီၣ်ကဝီၤအပူၤအဂီၢ်န့ၣ် ကသုးအသးတဖၣ်ဖိ လီၤ. ဟဲမၤဝဲနီၤစိတန့ၢ်လၢဘၣ်.”

ပိချီပုၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုၣ်ကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤလၢ တၢ်ဘိးဘၣ်ဒိသါလီၤအိၣ်တၢ်ချီအံၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲပုၤထူလံၤ ဖိတၢ်ကဟုၣ်ကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤသၢဘျုးတဘျုး လၢဘၣ် တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ် လၢကီၢ်သူလုၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. အ လၢအထီအိၣ်ဝဲဒၣ် ၃၅၈,၄၉၃ အုၤကၢ်ဒီး ကျၢ်ဘၢဝဲ ဒၣ် ၄သဝီ ၂၄ ဖျၢၣ်, ပုၤတတသ့ၣ်ပုၤ ၁၁ ဘျုး, တၢ် ရဲၣ်သဲကတီၤညၣ်အကွံ (ကွံတၢ်) ၁၅ တီၤ, ယုၣ်ဒီး ပျဲပုၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢသ့ၣ်ပုၤ, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအလီၢ်, ဒီးကစၢ်ကလိတဖၣ်လီၤ.

လၢခံကတၢ် နီၤဟီၣ်ကဝီၤတခါလၢ မိၢ်ပာ်ဖဲဖု အံးထွဲကွၢ်ထွဲတၢ်ဝဲအစိစိဒီး ဟ့ၣ်သါတၢ်လီၤကဝီၤ ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်အသိး, ပိချီပုၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုၣ်က ယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအံၤ ဘၣ်တၢ်ဘိးဘၣ်ဒိသါလီၤအိၣ် နီၤ အမ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတတီၤလၢအလၢပုၤဒီးတၢ်သးသမူ, လၢ ပုၤကူပုၤကညီဒီးန့ၣ်ဆၣ် အိၣ်မူသယဲလၢတၢ်ကွၢ်မူကွၢ် ကဲလိာ်အသးခံခိယံၤပၤ, တၢ်လၢအပာ်ဖျါထီၣ်လီၢ်က

ပဝဲန့ၣ် ပအိၣ်မူယုၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၣ်ခိၣ်ယၢ်လီၤ. ပတၢ် လီၢ်တၢ်ကျဲန့ၣ် ပုၤဒီးန့ၣ်ဆၣ်ခိၣ်ယၢ်ဒီးသ့ၣ်ပုၤအိၣ်ဒီး အါမးလီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်ထဲတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်ဒီးလူၤ ထွဲအခံန့ၣ် တၢ်ကလီၤပျီခဲလၢာ်လီၤ. တၢ်လဲၤထီၣ် လဲၤထီၣ်လၢစးဖိကဟုၣ်တၢ်မၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်လဲၤ ထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢ ပိၣ်ထွဲမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်တကယမ့ၢ် ဂ့ၢ်, အါတက့ၢ်လၢတၢ်ဟးဂီၢ်လီၤ.

နီၢ်ဖိသဘျုး – ပိချီပုၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုၣ်ကယၢ် ဟီၣ်ကဝီၤကမံးတံၢ်

ဝီပုၤထူလံၤဖိသုးသ့ၣ်လၢကပီၤ, ဒီးတၢ်သုးဟံးန့ၢ်သ ကိးမူဒါလၢ တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲဟီၣ်ကဝီၤဒီးခိၣ်ယၢ်န့ၣ် ဆၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ထွဲဒီးကညီပုၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုၣ်ကယၢ် ဟီၣ်ကဝီၤအံၤအိၣ်ထီၣ်လံဝဲသၢတီၤဖဲကီၢ်သူလုၤ, ခုၣ် အိၣ်ယုၣ်တၢ်ဟီၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. အခိၣ်ထံးကတၢ် တတီၤမ့ၢ်ဝဲ, ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ် ရ့ၣ်, ခံတီၤတတီၤမ့ၢ်ဝဲ, သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်, တီၤအူကီၢ်ရ့ၣ် ဒီးသၢတီၤတတီၤမ့ၢ်ဝဲပိချီပုၤထူလံၤဖိတၢ် ကဟုၣ်ကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤ, ကီၢ်ရ့ၣ်ဘျုးဒဲးန့ၣ်လီၤ. ပိချီ ပုၤထူလံၤဖိတၢ်ကဟုၣ်ကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအံၤ မ့ၢ်ဝဲဟီၣ် ကဝီၤအမူတတီၤလၢအဘၣ်တၢ်ဟးချၢရဲၣ်ကျဲၤဒီးအံးထွဲ ကွၢ်ထွဲအိၣ်လၢ ပုၤထူလံၤဖိအစိတဖၣ်အစိန့ၣ်လီၤ. ■

တၢ်စံၣ်ကျိၣ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်ဂၤကလံၣ်ဖဲမူၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဆၢကတီၢ်. တၢ်ဂီၤ-ခွဲစါ

ကညီပုၤထူလံၤဖိဒီးယိၣ်လိာ်ကျိတၢ်ဘၣ်ထွဲ

ကွၢ်ကဘီ

ကိး နံၣ်ဒဲး ဖဲ လၢမၢ်ရှး ၁၄ သီန့ၣ် ကညီတၢ်ကွၢ်ထွဲကဟုကယၢ်ထံကျိထံ ကွၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတၢ်မၤလၢကပီၤဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျၢၣ်တၢ်ကဟုကယၢ်ထံကျိထံကွၢ်ဒီး တၢ်ထီၣ်ဒါထံတမၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤမုၢ်နံၤ ဖဲကီၢ်ဆၢတၢ်လီၤဖဲယိၣ်လိာ်ကျိအနံၤန့ၣ်လီၤ. ကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ထံကျိထံကွၢ်မ့ၢ်တၢ်အရူဒိၣ်နီၢ်မးလၢတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထံကျိဟ့ၣ်ထီၣ်ထံလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်, ထံအိတဖၣ်, တၢ်ထူးထီၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ် ဒီး ဟ့ၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်မူတၢ်အါကလုာ်တၢ်ဘၣ်ဘျးဘၣ်ဖျိၣ်တဖၣ်လၢပုၤကညီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးတၢ်အရူဒိၣ်လၢတၢ်ဒီးသအ တၢ်မူအါကလုာ်ဒီးတၢ်မဲတၢ်မါ အကလုာ်ကလုာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တနံၣ်အံၤတၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပျၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ “**ဒီးသအပုၤကညီဒီးထံကျိထံကွၢ်**” န့ၣ်လီၤ.

ကညီပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲ ယိၣ်လိာ်ကျိထံကၢ်နံၤသ့ၣ်တဖၣ်, အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် ယိၣ်လိာ်ကျိမ့ၢ် အတံၤသကိး, အဟံၣ်အယီ, အတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်, အတၢ်လဲၤတၢ်ကွၢ်ဒီးအသးသမူန့ၣ်လီၤ. တကးဒ်ဘၣ်ယိၣ်လိာ်တြီၤအံၤမ့ၢ်စ့ၢ်ကီး ဟံၣ်တဖျၢၣ်လၢတၢ်မူအါကလုာ်အဂီၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ယိၣ်လိာ်ကျိ ဒီး ကညီပုၤထူလံၤဖိ ယုၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢတၢ်မူတၢ်လၢယိၣ်လိာ်တြီၤပုၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်မၤပျံၤမၤဖုးအီၤ ခီဖျိ တရူးကီၢ်, ကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤသးပဒိၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကတုၤထီၣ်ထံတမၢ် လၢယိၣ်လိာ်ကျိအပူၤအယီန့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ဒါအဲၣ်, ကညီပိာ်မုၢ်ကရၢအပုၤမၤတၢ်ဖိလၢအဟဲထီၣ်ဝဲတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဘျီအံၤစံးဝဲလၢ, “ယဒိၣ်ထီၣ်ဘၣ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိအနံၤဒီးယအဲၣ်ဘၣ်ထံကျိတ

ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျၢၣ်တၢ်ကဟုကယၢ်ထံကျိထံကွၢ်ဒီး တၢ်ထီၣ်ဒါထံတမၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ, တၢ်ဂဲၤ-ခုစံၢ်

ဖဲဟီာ်ခိာ်ဒီဖျါာ်တက်ကဟုကယာ်ထံကျိထံကွာ်ဒီး တာ်ထီဒါထံတမာ်တက်ဟူးတက်ဂဲးမုာ်နံး. တာ်ဂီ-ခဲဖဲာ်

ဘိအံာ်ဒိာ်မးလီၤ. ပအိာ်ဒီးတက်ဘာ်ယိာ်ဒိာ်မးလၢပထံ ကျိတဘိအံာ်တက်တီထီာ်ထံတမာ်မုာ်ဂ့ၤ ဒီးထံကျိ ကဘာ်တၢ်စုာ်ဒီးကကဲထီာ်တက်တီတၢ်ခဲလၢပဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. တာ်တိာ်ကျဲးလၢပုၤဒိာ်ကျိာ်ဒိာ်စုာ်ကမာ်တမာ်တမာ်တၢ်ကဲဘျးလၢပဂီၢ်ဘာ်. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ တာ် မုာ်မၤတၢ်ရဲာ်တၢ်ကျဲးဒ်အံၤန့ၣ် ကြးလၢပကဟဲဟံာ်ဖျိာ် မၤသကိးတၢ် ဒ်သိးပုၤကထံာ်သ့ၣ်ညါဘာ်ပတၢ်မိာ် န့ၣ်သးလီၤအဂီၢ်လီၤ.”

ကညီပုၤထူလံာ်ဖိလၢအိာ်ဆိးလၢ ယိာ်လိာ်ကျိ ထံနံးသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ဟံာ်ဖျိာ်ထီာ်သးဒီးကညီဂံၢ်ခိာ် ထံးကမုာ်တၢ်ကရၢကရိ, ခိာ်ယၢန့ၣ်ဆၢာ်ပုၤဟူးဂဲးဖဲမၤ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်, ဟံာ်ဖျိာ်ထီာ်သးလၢယိာ်လိာ်ကျိထံကျိ နံးလၢတၢ်ဟံာ်ဖျိာ်ထီာ်သးနီၢ်နီၢ် မုာ်ဒ်သိးတၢ်ကမၤဆူာ် ထီာ် တာ်ဂဲးလိာ်လၢထံကျိလၢအအိာ်လၢကီၢ်ပယီၤပုၤ သ့ၣ်တဖၣ် ကယူၤလီၤသဘျဲာ်အဂီၢ် တၢ်ကိးသတြိထီာ် လၢ တၢ်ကပတုာ်ကွာ်တၢ်တုထီာ်ယိာ်လိာ်ကျိထံတမာ် တာ်တိာ်ကျဲးတဖၣ်, ဒီးတၢ်ကဟံာ်ပနီၣ်ပုၤထူလံာ်ဖိသ့ၣ် တဖၣ်အတၢ်ဂဲးလိာ် လၢတၢ်မုာ်တၢ်ခုာ် ဒီး နီၢ်ကစၢ်တၢ် စံာ်ညီာ်ပၤလီၤသးခွဲးယာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ရဲာ်တၢ် ကျဲးတဘျီအံၤအပူၤန့ၣ် ပုၤနီၣ်ဂံၢ် ၃၀၀ ဘျဲာ်ဟဲဒီးဟံာ် ဖျါထီာ်အတၢ်မိာ်န့ၣ်သးလီၤလၢကထီဒါသကိးဝဲဒ်ထံ တမာ်တၢ်တိာ်ကျဲးတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

တာ်ရဲာ်တၢ်ကျဲးတဘျီအံၤ ဘာ်တၢ်စးထီာ်အီၤ လၢလါမာ်ဂုး ၁၃ သီအနံး ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲးအိာ်ဝဲ ဒ်အါမံၤဒ်အမုာ်, ခိာ်နီၢ်တၢ်ကတိၤဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါ, တၢ်ဟ့ၣ်ခိၤဟ့ၣ်နီၤလိာ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိ, တၢ်ဂဲးလိာ် ကွဲး, တၢ်ပြုအကလုာ်လုာ်ဘာ်ထွဲဒီးထံကျိထံကွာ်လၢ ဖိသ့ၣ်ဒီးသးစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

ပုၤလၢအဟူးဂဲးတၢ်လၢကညီတၢ်ကွာ်ထွဲကဟု ကယာ်ထံကျိထံကွာ်ခါးစး, စီၤကိာ်ထံ, (KORD) ပျီ ပုၤဂ့ၢ်ဂီၢ်အူ တၢ်တိစၢ်မၤစၢ်မၤတၢ်မူဒါခိာ်စံးဝဲ, “ဘာ်ယး လၢတၢ်တီထံတမာ်လၢယိာ်လိာ်ကျိအံၤန့ၣ် ပထံာ်လၢ အမုာ်ဝဲဒ်ပဒုာ်ပဒါအကျဲးကူာ်တရံးတခါလၢ တၢ်ဒုးစုာ် တကပန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုးဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ပကွၢ်အီၤ လၢမာ်တဖျါဘာ် ဘာ်ဆၢာ်တၢ်ဒုးဒ်အံၤတကလုာ်အံၤ န့ၣ် ဘာ်ပုၤဆါဒိာ်မးဘာ်မနုၤယီၤလဲာ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ် ဒုးပုၤလၢ မုာ်ကျိဝဲကွာ်အတၢ်ဒုး အမဲာ်ညါန့ၣ်ကပိာ် ထွဲထီာ်ကွၢ်အခံလၢ ဒုးယၢအတၢ်ရဲာ်တၢ်ကျဲး, ကတု ထီာ်ဘျီထီာ်သိလုာ်ကျဲးသ့ၣ်တဖၣ်ကအိာ်, တုၤမုာ်အ ကျဲးမုာ်ဖျိဒီး ကမၤဝဲလီၢ်ကဝီၤတၢ်ဒိာ်စိ, ကဟဲထီာ်လၢ ဖာ်ပူာ်, ကဟဲလီၤလၢ သးကွဲး ၂, သးကွဲး ၃ မုာ်ဂ့ၤ တၢ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ကပိာ်ထွဲထီာ်အခံလီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မုာ်ပိာ်ထွဲထီာ်အခံဘျီန့ၣ် နဘာ်သ့ၣ်ညါလၢ တၢ်ဒုး တၢ်သံတၢ်ပုၤ ကပိာ်ထွဲထီာ်အခံစုာ်ကိးလီၤ. တၢ်ယုာ်

ယဒိင်ထီၣ်ဘၣ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိအနံးဒီးယအဲၣ်
ဘၣ်ထံကျိတဘိအံၤဒိၣ်မးလီၤ. ပအိၣ်ဒီးတၢ်
ဘၣ်ယိၣ်ဒိၣ်မးလၢပထံကျိတဘိအံၤတၢ်က
တီထီၣ်ထံတမၢၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးထံကျိကဘၣ်တၢ်
စုၣ်ဒီးကကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢပဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
တၢ်တိာ်ကျဲလၢပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့ကဖၣ်ကမၤဝဲ
အံၤတမၢၣ်တၢ်ကဲဘျုးလၢပဂီၢ်ဘၣ်.

နီၢ်ဒါအဲၣ်-ကညီပိာ်မုၢ်ကရၢ

မ့ၢ်ဟးဖျိး, တၢ်သၣ်ဝံၤလီၤဒီးဒီးတၢ်အိၣ်တကူအိၣ်တလၢ
ကအိၣ်ထီၣ်လၢပပုၤကလုာ်အကျါန့ၣ်လီၤ.”

ထံကျိထံကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ကၤယၢ်ဝဲခိၣ်ယၢၤ
န့ၣ်ဆၢဒီး တၢ်မူတတၢ်တဖၣ်, ဒီးဟံးယၢ်ကၢ်ကျဲပုၤ
တတၢ်လၢအဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢအိၣ်တဖၣ်အသးအ
သ့ၣ်အလၢကပီၤ ဒီးအတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
ဒ်န့ၣ်အသိး ထံကျိထံကွၢ်တဖၣ်မ့ၢ်တၢ်အရူဒိၣ်နီၢ်မး
တခါလၢတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူလၢကညီပိာ်အဂီၢ်ဒ်အမ့ၢ်
တၢ်ယုအိၣ်ဒုၣ်ယုအိၣ်ညၣ်, တၢ်ကူလဲၢ်မၤကၤ, နူလီၢ်
သံၣ်လီၢ် ဒီးတၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မူပီ
ညါဒီးမ့ၢ်ကျိဝဲကွၢ်အမဲၣ်ညါထံကျိထံကွၢ်တဖၣ် အရူ

ဒိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်စိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤကူလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်သ့ၣ်
တဖၣ်အလုာ်လၢထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ဒီးတၢ်စုၣ်တၢ်
န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါထံကျိထံကွၢ်ဒီးတၢ်ထီၣ်ဒါထံတ
မၢၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤမ့ၢ်နံၤအံၤ ဘၣ်တၢ်စးထီၣ်တဲသကိး
အိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါပုၤလၢအဘၣ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢ
တၢ်တီထီၣ်ထံတမၢၣ်တဖၣ်အတၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်သ
ကိးအဆိကတၢ်တဘျီတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အပူၤဝဲ, ဝုၢ်ခၢၣ်ရံၤ
ထံဘၤ, ဩစုထံကီၢ်, ၁၉၉၇ နံၣ် ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ
အံၤဘၣ်တၢ်စးထီၣ်မၤအိၣ်ဝဲ ၁၉၉၈ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါတၢ်ကဟုကယၢ်ထံကျိထံကွၢ်ဒီးတၢ်ထီၣ်ဒါထံတမၢၣ်မ့ၢ်နံၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအကတီၢ်. တၢ်ဂီၤ-ခဲစံၢ်

ကလံဆွဲမ့ၣ်တၢ်သးဖုံ

စီကဲးကဲး

ကိုး နံၣ်ဒဲး ဖဲလါဖုၤတြူၤအါရံၤတုၤလါ အုၣ်ဖျၢၣ်အပူၤ ကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်ဒီးကီၢ်ပ ယီၤကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဘၣ်ဒီးကလံဘၣ် အါလၢအမ့ၢ်တၢ်ကမူၣ်လၢအနၢယီၤအိၣ်လၢကလံကျါ အံၤ ကိးနံၣ်ဒဲးလီၤ. တၢ်ကမူၣ်တခါအံၤပူၤကိးအီၤလၢ PM 2.5 တၢ်ကမူၣ်, ကဲၣ်တၢ်ယၢ်ပြီၣ်ကဒံလၢပကွၢ်လၢပ မဲၣ်ချံတဖျါဘၣ်ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါသ့ၣ်န့ၣ် လီၤ. PM2.5 အခီပညီၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ “တၢ်ကမူၣ်လၢဆံးဒဲး 2.5 မံးခြီၣ် (micron)” ပုၤမ့ၢ်ကသါန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကမူၣ် အံၤန့ၣ်တအိၣ်တၢ်ဖဲနါဒုပူၤဘၣ် ကလဲၤန့ၣ်တုၤဆူပ သိၣ်ပူၤ, တနီၤလဲၤန့ၣ်တုၤဆူသ့ၣ်ကျိၤပူၤလီၤ.

တၢ်ကမူၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟဲဖဲလဲၣ်. ဟဲသ့လၢ ကျဲအါဘိလီၤ. အဒိ ဒံသိးတၢ်ဖွဲၣ်အူသ့ၣ်ပုၤ, တၢ်ဖွဲၣ် အူဘုၣ်, တၢ်ဖွဲၣ်အူတၢ်တယၢ်, သိလ့ၣ်မ့ၢ်အူအခုၣ်, ဖဲဖိကဟၣ်တၢ်မၤလီၢ်မ့ၢ်အူအခုၣ်, ဖဲတၢ်ကီၢ်ခါတၢ် ကမူၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒံဝူၤလၢကလံကျါတၢ်မ့ၢ်တစူဘၣ် န့ၣ်တဟါမၢ်ဘၣ်.

တၢ်ကမူၣ်အံၤလီၤဘၣ်ယိၣ်ဒဲလဲၣ်တၢ်မ့ၢ်အိၣ် ဘူးဒီးကသါဘၣ်အီၤသီသီခါ နမဲၣ်ချံကကီၢ်ဟ့, ကူး, ကီၢ်ယူၢ်ဆါ, ကသါတမုၢ်ဘၣ်, ဘၣ်ဆၢၣ်မ့ၢ်ကသါ ဘၣ်ယိၣ်ယိၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ်ပသိၣ်တၢ်ဆါ, တၢ်သးဘံး တၢ်ဆါ, သးတၢ်ဆါ, ပသိၣ်ခဲၣ်တၢ်ဆါသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

PM 2.5 ဘၣ်ထွဲစ့ၢ်ကိး တၢ်သ့ၣ်ဘုၣ်ဒုလီၤ ဒီး တၢ်သ့ၣ်ဘုၣ်ဒုမၤဟးဂီၤသ့ၣ်ပုၤတၢ်လီၢ်လၢကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်, ကီၢ်ပယီၤ ဒီးကီၢ်လၢၣ်အိၣ် ဖဲ ၂၀၁၅ နံၣ်တုၤလၢ ၂၀၂၀ နံၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢကီၢ်သၢဘၣ်အပူၤသ့ၣ်ပုၤ တၢ်လီၢ် ၄,၁၉၀,၉၀၀ အူကၢၢ်ဘၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤသိး တၢ်ကသ့ၣ်ဘုၣ်ဒုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်လၢသ့ၣ်ပုၤတၢ်လီၢ်ဘၣ်ဒိအါကတၢ်မ့ၢ်ဝဲ လၢၣ်အိၣ်, ဘၣ်ဒိဝဲ (၂,၀၁၆,၃၈၁ အူကၢၢ်), ဝံးဒီး ယိၤဒိၣ်ကီၢ်ဝဲၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ (၁,၁၄၆,၂၄၅ အူကၢၢ်), မ့ၢ်မ့ၢ်လၢကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ် န့ၣ် သ့ၣ် ပုၤဟးဂီၤကွံၣ် (၉၈၈,၄၂၂ အူကၢၢ်) န့ၣ်လီၤ. နီၣ်ဂံၢ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်သ့ၣ်

ဘုၣ်အထုၣ်, အလၢၣ်, အဘၣ်အယုထီၣ်လၢတၢ်ကွဲၣ်အူအီၤ. တၢ်ဂီၢ်-© Roengchai Kongmuang Greenpeace

ဘုခုတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအါအါဂီၢ်ဂီၢ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ. တၢ်ဂီၢ်- cnimyanmar

တဖၣ်အံၤ တမ့ၢ်ထဲသ့ၣ်ပှၢ်တမံၤလၢဟးဂီၢ်ဘၣ် ဟးဂီၢ် စ့ၢ်ကီးဒီးထံကွၢ်ခံ, တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, တၢ်မူအါ ကလုာ်, တၢ်မူတတၢ်လၢအိၣ်လၢသ့ၣ်ပှၢ်ကျါန့ၣ်လီၤ

ခိဖျိတၢ်မၤဟးဂီၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ဒ်သီးကသ့ၣ်ဘုခုအ ယိ ဟီၣ်ခိၣ်ဟးဂီၢ်, တၢ်ကီၢ်ဃုထီ, ထံစၢ်လီၤဒီးမ့ၢ်အူ အိၣ်လဲးသ့ၣ်ပှၢ်သ့ၣ်ညိထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်သ့ၣ်ဘု ခုဒီးဆါအါဝံၤအကတီၢ်, ပှၢ်ကယိကွၢ်အခိၣ်ထံးအ ထူၣ်အဂံၢ်လၢအိၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဘၣ်တၢ်ဖျၢၣ်အူ ကွၢ်ဒီးကထီၣ်မ့ၢ်အူလုာ်အခုၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၢ်လၢမူ ဖျါၣ်ဒီးန့ၢ်ထံၣ်န့ၢ်တၢ်ဖျၢၣ်အူဘုခုထဲတနံၣ်ဂီၢ်အိၣ်ဝဲတၢ် လီၢ် ၅၅,၁၁၅ လီၢ်ဒီးလၢယိဒိၣ်ကီၢ်ဖဲၣ်, ကီၢ်ပယီၤ ပှၢ်တၢ်ဖျၢၣ်အူဘုခုတၢ်လီၢ်အိၣ်အါတုၤလၢ ၄၀,၁၀၁ လီၢ်န့ၣ်လီၤ

မ့ၢ်လၢခိပနံၣ်တခါအကျိၣ်စ့အါထီၣ် ဒီးပှၢ် သ့ၣ်ဘုခုဖိအဖျၢၣ်ကမၢ်အါထီၣ် ခိဖျိလၢခိပနံၣ်မၤဆူၣ် လၢကဘၣ်ပှၢ်ဘုခုချဲဒီးအကသံၣ်ကသီလၢခိပနံၣ်အ အိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢ ဘုခုအပှၢ်ကအိၣ်ဆံးအါလဲၣ် န့ၣ် ခိပနံၣ်ဆၢတံၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢခံကတၢ်န့ၣ်တၢ်သံကွၢ်လၢပှၢ်ကိးဂၤဒဲးအ ဂီၢ်မ့ၢ်ဝဲ “ပကဆါလီၤသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်လီၢ် ကလံၤလၢအက ဆီၣ် ဒီးပတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချဲၤ” ဒီး “ပကပျဲခိပနံၣ် သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဟဲန့ၣ်မၤဟးဂီၢ်ပတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤ” ■

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၣ်အဂံၢ်ထံးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်အိၤ ဖဲအ့ထၢၣ်နဲးပှၢ်

<https://www.greenpeace.org/static/planet4-thailand-stateless/2021/04/46bdd195-mini-report-forest-maize-haze-transboundary.pdf>

သူပွါထီဉ်လၢ ပတၢ်မံလၢဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိအယိ

စီစီဒိဉ်ထူ

ပှၤသးပှၤဖံးဝဲ “ ပကသူပွါထီဉ် ခီဖျိတၢ်မံလၢဆဉ် ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အယိလီၤ.”

လၢဟီဉ်ခိဉ်ဒီဘၣ်န့ဉ် ခီဖျိတၢ်မံလၢဆဉ်ဂီၤသ့ဉ် ပှၤအယိမ့ၢ်ဂ့ၤ, ခီဖျိတၢ်ယုခးအိဉ်ဒီးကူလဲၣ်မၤကၤ တၢ် မံလၢဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိလၢ အါတလၢအခးအယိမ့ၢ်ဂ့ၤ, မ့ၢ် မဆါတနံၤအံၤ တၢ်မံလၢဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိအါမံၤ ဘၣ်လီၤ စ့ၤကွံာ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်လီၤအါတီၤန့ဉ်လီၤ. တၢ်မံလၢ ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိအမ့ၢ် ဘီဉ်သိဉ်, တၢ်ကွီၤ, ကဆိမံၤသ့ဉ်တ ဖၣ်န့ဉ် တၢ်တထံဉ်ဘၣ်အီၤလၢလၢ ထံကီၢ်တနီၤအပူၤ ဘၣ်. ဘၣ်ဆဉ်လၢပကီၢ်သူလုၤဟီဉ်ကဝီၤအပူၤန့ဉ်တၢ် မံလၢဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအကၤဒီးတၢ်တထံဉ်န့ၢ်အီၤလၢ လၢထံကီၢ်တနီၤအပူၤဒၣ်လဲၣ်န့ဉ် အိဉ်ဒီးဝဲလီၤ. လၢအ ကျါတၢ်လီၤတတီၤန့ဉ်မ့ၢ်ဝဲ ကစၢ်ဒိဉ်ပျဲပူၤဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိ မံလၢသ့ဉ်ပှၤ လၢအအိဉ်ဖဲ ကီၢ်ရၣ်ဘျဲးဒဲးအပူၤလီၤ.

ဒီးသန့ထီဉ်အသးလၢဘျဲးဒဲးကီၢ်ရၣ်သ့ဉ် ပှၤဝဲကျါအတၢ်ယုသ့ဉ်ညါဒီး တၢ်ဂီၤတၢ်ဖိဉ်လၢတၢ် ဆဲးမရၣ်မၤန့ၢ်တဖၣ်အဖီခိဉ် ဖဲကစၢ်ဒိဉ်ပျဲပူၤဆဉ်ဖိ ကီၢ်ဖိမံလၢသ့ဉ်ပှၤအပူၤန့ဉ် ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိမံလၢ

လၢအစၢၤဘျဲးကလီၤတုၣ်ဒ်အမ့ၢ် ဘီဉ်သိဉ်, ကဆိမံၤ, တၢ်ကွီၤ, ဒီးချဲးဘီတဖၣ်, ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိမံလၢလၢအနီဉ် ကံၤစ့ၤလီၤဒီးအိဉ်လၢတၢ်ဘၣ်ယိဉ်အပူၤ ဒ်အမ့ၢ် ခုစံဉ် ပိဉ်, တၢ်ဘီနၢၤ, တၢ်ဖးသူ, ကျးလၢ, ခုစံဉ်ပိဉ်သူဒီး သူခိဉ်ဒုးကိဉ်သ့ဉ်တဖၣ် အိဉ်ဒီးဝဲဒၣ်လီၤ. တၢ်အံၤ ခီဖျိလၢ လီၤကဝီၤကညီပူၤထူလံၤဖိ အတၢ်သ့ရဲဉ်သဲ ကတီၤသ့ဉ်ပှၤဒီးတၢ်မံလၢသ့ဉ်တဖၣ်အယိ ဒီးခုဉ် အဲဉ်ယုဉ်ကညီဒီးကလုာ်စၢ်ဖိကရၢ အတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲဉ် ကျဲလၢ အဂ့ၤသ့ဉ်တဖၣ်အယိလီၤန့ဉ် ပစံးသ့ဝဲဒၣ်လီၤ.

ဘီဉ်သိဉ်တကလုာ်လၢ ပထံဉ်ဘၣ်အီၤလၢကီၢ် သူလုၤအပူၤ (Panthera tigris) န့ဉ် လၢဟီဉ်ခိဉ်ဒီဘၣ် အပတီၢ်န့ဉ် အနီဉ်ကံၤအိဉ်တၢ်က့ၤဒၣ်ထဲ ၃,၁၀၀ က ပိာ်ကပၤလီၤ. ဒ်န့ဉ်အသး တၢ်ဒိဉ်ကွီၤ (တၢ်ကွီၤ) အနီဉ် ကံၤလၢဟီဉ်ခိဉ်ဒီဘၣ်အပတီၢ်န့ဉ် အိဉ်တၢ်က့ၤထဲ ၂,၄၀၀ ကပိာ်ကပၤလီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ ဟီဉ်ခိဉ်ဒီဘၣ် တၢ်ရဲဉ် သဲကတီၤတၢ်မံလၢဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိစၢ်ဖိကရၢ (IUCN) အတၢ်ဟ်ဖျါန့ဉ်လီၤ. လၢတၢ်န့ဉ်အယိ ပထံဉ်ဘၣ်ဒီး ဘီဉ်သိဉ်ဒီးတၢ်ဒိဉ်ကွီၤလၢ ပကီၢ်သူလုၤဟီဉ်ကဝီၤအပူၤ

ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိတနီၤလၢဘျဲးဒဲးကီၢ်ရၣ်သ့ဉ်ပှၤဝဲကျါအတၢ်ယုသ့ဉ်ညါခီဖျိတၢ်ဆဲးမရၣ်ဖဲကစၢ်ဒိဉ်ပျဲပူၤဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိမံလၢသ့ဉ်ပှၤ တၢ်ဂီၤ-ဘျဲးဒဲးကီၢ်ရၣ်သ့ဉ်ပှၤဝဲကျါ

ဘျဲးဒဝဲၣ်ကီၢ်ရှၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤပှၤမၤတၢ်ဖိဒီးလီၢ်ကဝီၤပှၤထူလံၤဖိတဖၣ်ဟးထီၣ်မၤနီၣ်မၤယၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ
တၢ်ဂီၤ-အိၣ်မူစီ

န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢကဝီၤဖးဒိၣ်တခါလၢ ပကညီကလုာ်အ
ဂီၢ်ဒီး ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ကညီဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢအဂီၢ်
လီၤ. ဒီးအလီၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်ကဘၣ်ရဲၣ်သဲကတီၤ
ကျဲၤ တၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအကၤတဖၣ်အံၤ ဒ်သိး
တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ သုတလီၤမၤကွံာ်လၢ ပကီၢ်သုလုၤအ
ပှၤအဂီၢ် ဒီးဒ်သိးပှၤကထံၣ်ပှၤလၢ ပမ့ၢ်ပှၤတကလုာ်လၢ
အအံးထွဲကွၢ်ထွဲဟီၣ်ခိၣ်အတၢ်အိၣ်ယၢၤအဂီၢ်လီၤ. တၢ်
အံၤအရူဒိၣ်နီၢ်မးလၢ ထံဂုၤကီၢ်ဂၤတဖၣ် ကဆိၣ်ထွဲပ
တၢ်ဂဲၤလီၢ်လၢ ပနီၣ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးအဂီၢ်လီၤ.

ကတီၢ်အခဲအံၤ ကီၢ်ရှၢ်ဘျဲးဒဝဲၣ်ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်
ခိၣ်နီၢ်ဒီး လီၢ်ကဝီၤကမ့ၢ်တဖၣ် ရဲၣ်ကျဲၤဝဲလၢ ကဒုး
အိၣ်ထီၣ် ဟီၣ်ကဝီၤဒိၣ်တတီၤ လၢကဘၣ်တၢ်ကိးအီၤ
လၢ ကစၢ်ဒိၣ်တၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်
ကဝီၤအံၤ အလဲၢ်အထီၣ်ကအိၣ်ဝဲ ၁,၃၀၀,၀၀၀ အ့
ကာ်, ဒီး ကျၢ်ဘၢဝဲဒၣ် ကစၢ်ဒိၣ်ပျံးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤ
လၢသ့ၣ်ပှၢ်လီၤ. အတၢ်မုၢ်လၢ်ကွၢ်စိတခီ ဒ်သိးတၢ်က
ရဲၣ်သဲကတီၤကျဲၤ တၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအကၤသ့ၣ်
တဖၣ်အံၤ, ယုာ်ဒီး တၢ်မူတတၢ, သ့ၣ်ပှၢ်, ဒီးထံနီၢ်, ဒီး
တၢ်ဒီသဒက့ၤ လီၢ်ကဝီၤကမ့ၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်, အ
တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူကျိၤအကျဲ, ဒီးအတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ
တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ကစၢ်ဒိၣ်တၢ်ကဟု

ကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအံၤ ကမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ပှၤဖျဲးအလီၢ်လၢ
တၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်, တကးဘၣ် ကမ့ၢ်
ဝဲဒၣ် ဟံၣ်တဖျၢၣ်လၢ ကညီပှၤထူလံၤဖိဒီးလီၢ်ကဝီၤက
မ့ၢ်တဖၣ် အိၣ်ဆိးဝဲဒီးပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤဝဲလၢ အနီၢ်ကစၢ်
ဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

ဘျဲးဒဝဲၣ်ကီၢ်ရှၢ်န့ၣ်ရဲၣ် ပဒိၣ်စီၤအဲၣ်နၤစံးဝဲ,
“စးထီၣ်လၢ ၂၀၁၈ န့ၣ် ပဘျဲးဒဝဲၣ်ကီၢ်ရှၢ် သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲ
ကျိၤ ဖီၣ်လိာ်စုမၤသကိးတၢ်ဒီးကမ့ၢ်တဖၣ်လၢတၢ်က
ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကဟုကယၢ်အဟီၣ်ကဝီၤတခါ ဒီးဟ့ၣ်
အမံၤလၢကစၢ်ဒိၣ်တၢ်ကဟုကယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤလီၤ.
ပှၤလၢကဘၣ်ကဟုကယၢ်တၢ် ဒီးပှၤလၢအကဟုက
ယၢ်တုာ်တၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဒၣ်ပှၤလီၢ်ကဝီၤဖိလီၤ. အယီၤဒီးတၢ်
အံၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ် ပမၤဖျါထီၣ်ကျဲၤ ပှၤလီၢ်ကဝီၤဖိအတၢ်ပၤဆုၤ
န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢအယုၣ်ကၤလီၤ. ဒီးမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်
ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါ တၢ်ပၤတၢ်ပြးလၢအဂ့ၤလီၤ. ဘၣ်မနုၤ
လဲၣ်န့ၣ် တၢ်ခဲလၢာ်လၢပကမၤန့ၣ် ကအိၣ်ဒီးတၢ်တၢ်
ပီၣ်ထံၣ်လိာ်သး ဟံးန့ၢ်ကမ့ၢ်အတၢ်ဘၣ်သး, တၢ်မၤ
လၢပမၤခဲလၢာ်န့ၣ် ပှၤထူလံၤဖိကဘၣ်ပၣ်ယုာ်, ပှၤထူ
လံၤဖိအတၢ်ပၤတၢ်ပြးအပဒိၣ်ပပှၢ်ကဘၣ်ပၣ်ယုာ်, ဒီး
ပတၢ်ပၤဆုၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ယုာ်
ကၤ, အခီပညီန့ၣ် ပသုအီၤ, ပကတီၢ်အီၤ, ဒီးကအိၣ်

ဝဲဒၣ်အစၢ်စၢ်အယၣ်ယၣ် လၢပကီၢ်သူလၢထံဖိကီၢ်ဖိ အဂီၢ်ဒီးပှၤထူလံၤဖိအဂီၢ်လီၤ.”

မုၢ်မဆါတနံၤအံၤ ပှၤထူလံၤဖိလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီး ဘၣ်န့ၣ် ဂဲလိာ်တၢ်လၢတၢ်ကဟံၣ်ပနီၣ် ပှၤထူ လံၤဖိအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် ခိဖျိတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် ဟီၣ်ကဝီၤ လၢပှၤထူလံၤဖိပဆၢရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်အံၤန့ၣ် အဂီၢ်ဆူၣ် ထီၣ်ဝဲဒၣ်ကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤထူလံၤဖိဟီၣ်ကဝီၤအ မုၢ် Ayta Abellen Ancestral Domain (Zambales) လၢ ကီၢ်ဖိလံပံးန့ၣ် ပှၤထူလံၤဖိတဖၣ် ဟံၣ်လီၤတၢ်သိၣ် တၢ်သီ, ပဆၢရဲၣ်ကျဲၤ, အိၣ်ဒီးဖိးသဲးတၢ်န့ၣ်ပဟီၣ် ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယၢ်တဖၣ်လီၤ. တၢ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်အဒိဖိတ ခါလၢ ပှၤထူလံၤဖိအဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ် အုၣ်ကီၤပှၤထူ လံၤဖိအခွဲးအယၢ်သုၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ဘျံးဒဝဲၢ်ကီၢ်ရၣ်အတၢ်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါလၢ ကဒုးအိၣ်ထီၣ် ဝဲဒၣ်ကစၢ်ဒိၣ်တၢ်ကဟံၣ်ယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအံၤန့ၣ် ပမ့ၢ် ဟံၣ်ဖျိၣ်အိၤဒီး ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ်လၢမုၢ်တြီၢ် ကီၢ်ရၣ်. သီသံၣ်တီၤအုၣ်ပှၤထူလံၤဖိကရၢ်လၢတီၤအုၣ်ကီၢ် ရၣ်, ဒီးပိချိပှၤထူလံၤဖိဟီၣ်ကဝီၤလၢ ဘျံးဒဝဲၢ်ကီၢ်ရၣ် တဖၣ်န့ၣ် ကမ့ၢ်ဂံၢ်ဘါအသီတခါလၢ ကညီဖိအနီၢ်က စၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပလီၤသးခွဲးယၢ်အဂီၢ်လီၤ.

လီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ဟံၣ်ဖျါဝဲလၢ, “လၢတၢ်ဒုးအိၣ် ထီၣ်ပကညီပှၤထူလံၤဖိပဆၢဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ် တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤဒီးတၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ် ဖိန့ၣ် အရူဒိၣ်နီၢ်မးလၢ ပှၤကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါပတၢ် ဖဲးတၢ်မၤဒီးပတၢ်ဂဲလိာ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. ပဟီၣ်ကဝီၤ တဖၣ်အံၤအပူၤ တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမ့ၢ်တအိၣ်လၢ ဘၣ်န့ၣ် ကလီၤကဒီးဘုၣ်လၢအသိၣ်, ဒီးတမ့ၢ်ပှၤက ဟံၣ်ကပတၢ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ် ခိဖျိပတၢ်ပဆၢရဲၣ်ကျဲၤအ ယိ ပတၢ်မံၤလၢတဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီးပှၤထီၣ်ဒီး အစၢ်မ့ၢ် တလီၤတူၣ်ဘၣ်န့ၣ် ပှၤအါဂၤကဟံၣ်ကပလီၤ.”

လၢတၢ်န့ၣ်အယိမုၢ်တနံၤလၢပှၤမ့ၢ်ထံၣ်လၢ ပှၤ ထူလံၤဖိတဖၣ်မ့ၢ်ပှၤလၢအပဆၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်သုးဒီး ပဆၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်အံၤ ကဲဘျုးလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်အဂီၢ်လီၤ န့ၣ် ပှၤအါဂၤကဆိၣ်ထွဲအဝဲသ့ၣ်ဒီး အတၢ်ဂဲလိာ်လီၤ. ဖဲပှၤမ့ၢ်ထံၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပှၤလၢအအိၣ်တူၣ်အိၣ်က လီၤတၢ်ဒီး အတၢ်မၤတဖၣ်အတၢ်ဘၣ်ဘျုးဘၣ်ဖျိၣ်တ အိၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်အဂီၢ်ဘၣ်ဒီး ပှၤကကွံာ်တၢ်အဝဲသ့ၣ် လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤကွၢ်န့ၣ်တၢ် အိၣ်ယၢ်ဒီး တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်န့ၣ် အရူဒိၣ် နီၢ်မးလၢ အဝဲသ့ၣ်ကမၤန့ၢ်ကွၢ် အနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ် ပလီၤသးအဂီၢ်လီၤ. ■

လီၤကဝီၤပှၤထူလံၤဖိတဖၣ်ထံၣ်လိာ်အိၣ်သကိး. တၢ်ဂီၤ-အိၣ်မ့ၢ်

တၢ်ချံထူလံၤလၢသးသမူအဂီၢ်

ကွၢ်ကဘီ

ပမ့ၢ်ပပၢ်အထါစံးဝဲ,

“မိၢ်စံးကတီၢ်ခၢ်အချံ, ပၢ်စံးကတီၢ်န့ၣ်အချံ, ကတီၢ်မ့ၢ်ပွဲၤထီၣ်သၢဆံ, တၢ်ကၢနၢ်ကုပတသံ”

ကညီပုၤထူလံၤဖိလၢယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခၢ်ကရၢၢ်, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ်, ကီၢ်သူလုၤအပူၤတဖၣ် ဒ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢတၢ်ဖဲးဒုးဝဲသံၣ်, တၢ်ထူစံာ်လိာ်ပွဲၤ, တၢ်သူၣ်တၢ်ဖျး ဒ်အမ့ၢ်, တၢ်သူၣ်ကျဲၣ်ကျီတၢ်, တၢ်သူၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်, တၢ်သူတၢ်သၢၣ်, ဘၣ်အိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အသိး, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ပၢ်ကီၢ်တၢ်ချံ တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘီဒီး တၢ်သူတၢ်သၢၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအရၢဒိၣ် လၢကညီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ လၢအယုၣ်ကၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် ဒုးမ့ၢ်တၢ်ပၢ်ကီၢ်တၢ်ချံတၢ်သၢၣ်အလီၢ်လီၤ. အဆၢကတီၢ်မ့ၢ်တုၤယီၤလၢတၢ်မၤဘုမၤဟုဝံၤဒီး တၢ်ပၢ်ကီၢ်က့ၤတၢ်ချံတၢ်သၢၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဟံးန့ၢ်က့ၤတၢ်ချံတဖၣ်တခါတစဲးဝံၤ ပၢ်ကီၢ်က့ၤလဲလၢတကံၢ်ခိၣ် တုၤလီၤလၢအဆၢလီၢ်ဘၣ်တဘျီလၢ တၢ်ဖဲးဒုးဒွဲၣ်ဒုးဝံၤဒီး သ့ၣ်လီၤကဒါက့ၤလဲလၢ

ယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခၢ်ကရၢၢ်ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်ပၢ်ကီၢ်ယာ်တၢ်ချံထူလံၤဒီးဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤလိာ်သး. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခၢ်ကရၢၢ်ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်ပၢ်ကီၢ်ယာ်တၢ်ချံထူလံၤဒီးဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤလိာ်သး. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ဒုးပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ချံထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ လၢမိၢ်စိပၢ်စိလံၤလံၤတလီၤတူၣ်နီတဘျီဘၣ် ခိဖျိလၢအဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤလိာ်သးကလိကလီ, နတၢ်မ့ၢ်တအိၣ် ယဟ့ၣ်နၢ, ယတၢ်မ့ၢ်တအိၣ် နဟ့ၣ်ယၢ, တကူၣ်လဲမၤကၢဝဲဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်မၤဒီးန့ၣ်အိၣ်ဒီးန့ၣ် တဆါတပွဲၤဝဲနီတဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမၤစၢၤစ့ၢ်ကိးအဝဲသ့ၣ် ဒ်သိးကကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးလဲၤခိဖျိ တၢ်ကသုးကသံးတၢ်ဆိတလဲတၢ်ဂ့ၢ်ကီ လၢအဟဲဘၣ်အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

စိပျးကီၢ်ထူ, ကီၢ်မိၢ်ပျၢ်အကီၢ်ကစၢ်စံးဝဲဒၣ် “ဒုးမ့ၢ်တၢ်လီၢ်တတီၤလၢတၢ်ပၢ်ကီၢ်က့ၤတၢ်ချံတၢ်သၢၣ်အလီၢ်လီၤ. ပမ့ၢ်တမၤအိၣ်ဒုးဒုပထူလံၤတၢ်ချံတၢ်သၢၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤလီၤတူၣ်သ့ဝဲလီၤ. ပသ့ၣ်လီၤအိၣ်အီၤလၢဒုးကျါပူၤဒီးပဘၣ်ဖဲးအိၣ်ဒုးလီၤ. ပတဲတၢ်အဒိ, ပမ့ၢ်ကွၢ်အိၣ်စံာ်ဒၣ်လဲာ်သနၢ်က့ မ့ၢ်တၢ်သူၣ်တၢ်ဖျးအလီၢ်ခါဒု တဂၤတကဝီ, တဂၤတကဝီဒု ပဖဲးအိၣ်ကိးဂၤလီၤမိၤ. ထူလံၤတၢ်ချံခါဒု ပဘၣ်လုၢ်ဘၣ်ပွၤအီၤတ

ပိုင်လိတ်တံမုတ်တံခွက်ကရားပုထူလံဖိတဖပ်ပင်ကီယတ်တံချုံထူလံအကလုတ်ကလုတ်ဒီးဟွန်ခီဟွန်နီလိတ်သး. တံဂီ-ခွဲစံ

အိဉ်နီတဘျီဘဉ် လာမိဉ်ကွိပ်ကွိပ်တုခဲအံ၊ တလီမာ နီတဘျီဘဉ် ပမာဒ်အံ၊ အိဉ်ဒ်အံ၊ တုမုတ်မဆါတနံ၊ အံလီ။”

ကညီပုထူလံဖိအလုတ်အလုတ်လာအမုတ် တံဟွန် ခီဟွန်နီလိတ်သးဒီး တံမာဒီးမကပ်လိတ်သးအံ၊ ဟဲ လီစာဝဲဒ်လာမိဉ်ပံဖိအစါလံလံလံန့လီ။ အဝဲ သုဉ်မာစာလိတ်အသး၊ မသကိးတံ ဒီးဟွန်ခီဟွန်နီ လိတ်သးတံအံ၊ မုတ်စုကိးတံဟ်ဖျါထီဉ်တံယုတ်ဖိး တံအိဉ်တံကွံတခါန့လီ။

လုာ်လံဒီးတံသုတ်ဘဉ်ဒီးသီးအံတဖဉ် တ မုတ်လာအသီလာ ကညီပုထူလံဖိတဖပ်အဂီၢ်ဘဉ်။ မုတ်တခါ တံဟ်ကီတံချုံတံတံ၊ ဒီးတံမုတ်တံဘိတဖဉ် န့ဉ် မုတ်ဒ်ပုကညီထူလံဖိတံသုတ်ဘဉ် လာမိဉ်ပံ ဖိဟွန်သါတုာ်လံအံန့လီ။ တံအဝဲအံန့ဉ် မုတ် ဒ်ပုဒီးကလုတ်တံနံသါစုလီၢ်ခိဉ်ခိဉ်တံထူးတံ၊ ဒီးမုတ် စုကိးတံတခါလာ အဟ်ဖျါထီဉ်အဝဲသုဉ်အတံသုတ် ဘဉ် ဒ်ပုတကလုတ်အသီးန့လီ။ ကညီကလုတ်တ

ဖဉ် မုတ်ဘဉ်အိဉ်မူလာ တံဒုးတံယးဒီးထံရုာ်ကီၢ်သး တံဆိဉ်တံမာနုာ်အဖိလံသနံကုန့ဉ် တံသုတ်ဘဉ် တဖဉ်အံ၊ စိဉ်ခီဒီးဒုးမုတ်ဂဲအဝဲသုဉ်ဒ်ပုတကလုတ်အ သီး တုမုတ်မဆါတနံအံန့လီ။

လီၢ်ကဝီထူလံတံချုံတဖဉ် တံမုတ်တသုက တံကတီၤကွေအံဘဉ်န့ဉ် တံချုံသုဉ်တဖဉ်ကလီၤစုာ် ကွံဝဲကွံၢ်ကွံၢ် ဒီးမုတ်တနံန့ဉ် တံကဘဉ်ဒီးသနုာ်ကွေ သးလာ ပုတံချုံတဖဉ်လာကဆါန့ဉ်ပု မုတ်မုတ် ဟွန် ပုတံချုံတံသုဉ် လာတံကသုဉ်အိဉ်ဖျးအိဉ်တံအဂီၢ် န့ဉ်လီ။ လာတံန့ဉ်အယိ တံမုတ်အိဉ်မူမာထွဲဒ်မိဉ်ပံဖိ ဖုလာပုာ်မာလိဉ်ပိဉ်လိဉ်တုာ်ပု ဒီးမာယုာ်တုာ်ပုအသီး န့ဉ်၊ ပုကိးဂဲဒီးကဘဉ်သံဉ်ခွဲဉ်ကတီၤ ဒီးဟ်လုာ်ဟ် ပုာ်ကွေကညီထူလံတံသုတ်ဘဉ် ဒီးကတံကတီၤ ကွေ လီၢ်ကဝီထူလံတံချုံတံသုဉ်တဖဉ်န့ဉ်အလီၢ် အိဉ်သပုာ်ကတံလီၤ။ ဒ်န့ဉ်အသီးတုမုတ်တံဝဲတံကွေ မုတ်တုအိဉ်ထီဉ်ဘဉ်ဖုးပုတစုဒ်လဲဉ် တံသုဉ်ဝဲလီၤ ဒီတအိဉ်ဘဉ်န့လီ။ ■

ကညီပိၣ်မုၣ်ကရၢမုၢ်နံၤပျဲထီၣ် (၄၁) ဝီတဝီ

သုလၢကီၤတု

ကိုး မုၢ်နံၣ်ဒီးဖဲလါအုၣ်ဖြၣ် ၅ သီအနံၤမုၢ်ဝဲ ကညီပိၣ်မုၣ်ကရၢမုၢ်နံၤ ဒီးကညီပိၣ် မုၣ်ကရၢမၤလၢကပီၤဝဲမုၢ်နံၤအံၤဆူၣ် ဆူၣ်ဘျဲၣ်ဘျဲၣ်လၢတၢ်လီၤအါတၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢ တနံၣ်အံၤတၢ်မၤလၢကပီၤဝဲကညီပိၣ်မုၣ်ကရၢမုၢ်နံၤအံၤ ကညီပိၣ်မုၣ်ကရၢမုၢ်နံၤထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်ကထၢန့ၣ်လီၤဝဲပိၣ် မုၢ်ဒီးဖိသၣ်အခွဲးအယၢ် လၢကီၤသုလၢတၢ်ဘျဲမိၢ်ပျၢ် ပတြီၣ်အပူၤအဂ့ၢ်န့ၣ် ကညီပိၣ်မုၣ်ကရၢမုၢ်နံၤသရၣ်မုၢ် နီၢ်ကညီပိၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

သရၣ်မုၢ်ဒီးကထၢစ့ၣ်သံၣ်ယၢ်မိၢ်အတၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ် ဟ့ၣ်ဘါလၢကညီပိၣ်မုၣ်ကရၢမုၢ်နံၤအံၤအဝဲစံးဝဲ. “လၢ ပိၣ်မုၢ်ဒီးဖိသၣ်ဆံးတဖၣ်အခွဲးအယၢ်အဂီၢ် ကညီပိၣ် မုၣ်ကရၢမုၢ်နံၤကျဲးစးဟ့ၣ်လီၤအသး ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တ့ၢ် ဝဲပိၣ်မုၢ်ခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အါမးအယီၤ မ့ၢ်တၢ်ဟံၣ်ကဖၢ လၢသးလၢကညီပိၣ်မုၣ်ကရၢမုၢ်နံၤအံၤအယီၤန့ၣ်လီၤ.”

လၢတနံၣ်အံၤ တၢ်မၤလၢကပီၤကညီပိၣ်မုၣ်က ရၢမုၢ်နံၤလၢကီၤပူၤကီၤဆၢ ဒီးလီၤဆီဒုၣ်တၢ် ကညီပိၣ် မုၣ်ကရၢလီၤခါသး မၤလၢကပီၤဝဲကညီပိၣ်မုၣ်ကရၢ မုၢ်နံၤဖဲကီၤသုလၢတၢ်လီၤတတီၤ ဒီးခိၣ်န့ၣ်ခါစးပျၢ်ဟဲ ထီၣ်မၤလၢကပီၤဝဲမုၢ်နံၤအံၤပျဲနီၢ်ဂံၢ်အါန့ၢ်တယၢ်ဘျဲၣ် ဟဲထီၣ်သကိးဝဲန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤအပူၤ အိၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကီးဒီးခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ကတီၤဟ့ၣ်ဂံၢ် ဟ့ၣ်ဘါ, တၢ်သ့ၣ်ဝံၣ်သးဆၢ, တၢ်ဂဲၤကလံၣ်ဒိ (ဒုး) ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်လီၤလံၣ်အုၣ်သးလၢကညီပိၣ်မုၢ်ခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ် တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်မိသ့ၣ်စၢ် လၢအမုၢ်ကညီပိၣ်မုၢ်ခိၣ်န့ၣ်တၢ် မၤလိကီၤဖိတဂၤစံးဝဲလၢ, “တၢ်မၤလၢကပီၤကညီပိၣ် မုၣ်ကရၢမုၢ်နံၤအံၤ ယဟဲထီၣ်ဘၣ်အဆိကတၢ်တဘျီ ဒီးယဟံၣ်ကဖၢလၢယသးလၢကညီပိၣ်မုၢ်ခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် အတၢ်ဂဲၤလိာ် ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်လီၤသးလၢတၢ်ဟံၣ်ဆၢအတၢ်

တၢ်မၤလၢကပီၤကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢမုၢ်နံၤ ၄၁ ဝီတဝီ. တၢ်ဂီၤ-KWO

တော်မလကပီကညီပိတ်မုက်ကရမုန်နံလကညီကီစံကီသုလုအပူလတော်လီအါတီး. တက်ဂီ-KWO

ဖံးတော်မလ လအသနာဒ်ဒဲစုစုန့လီ. ယအဲဒ်ဒီး ဟ့က်ဂံဟ့က်ဘါဘက်ကညီပိတ်မုက်သးစံတဖု လက စီဉ်မံဉ်စီဉ်နါ ဒီးဂဲလိတ်တော်လအပူကလုာ်အဂီ ဝဲတော် သုအိဉ်ဒီးအီန့လီ.”

ဒ်န့အသိးကညီပိတ်မုက်ကရမုန် (၂) သရဉ် မုန်နီစုစုဟဲ လအမတုတ်တံယံလံ (၂၀) နံဉ်အံ ကတိကျ်တံကတိတဲတဲရဲဉ်တံကျဲမူးတဘျီအံစံး ဝဲလး, “ပဲပိတ်မုက်သုဉ်တဖု ပဘဉ်ဒုးတံတဘျီဒုး ဒီးပမုာ်ကွာ်ကလုာ်ပိတ်ခါတခါ ဒုးဝဲဒုးတံဒုးတဒုး လီ. လကညီပိတ်မုက်ကရတံဘျီခိဉ်သုဉ်အပူန့, ပတံဟံဆကမနတံအဂီ မုဉ်တစံးခါတစံး ပဘဉ် မသကိးတံလီ. လတံကဒုးဖျီးကွံာ်သုးမိစီရီအဂီ ပိတ်ခါန့ဒုးဝဲတံဒုးတဒုးလီ. ပကဘဉ်ဒုးဖျီးကွံာ်သု မိစီရီပဒုးဘဉ်စုာ်, ပဘဉ်ဒုးစုာ်ကိးတံလပိတ်ခါခိဉ်စီ သန့စုာ် ဒီးလပဟံဉ်ပူဃီပူဃီအဂီပဘဉ်ဒုးစုာ်ကိးလီ.

လပတံဖံးတော်မလအပူ ပလီဘုးလီတီးဘဉ်ဆဉ်ပလဲ ဒီဖျိတုာ်လံအနံဉ်လွံဆံဘျဲလံ ဒီးခါဆုညါအဂီပက ဘဉ်ဆဲးဂဲလိတ် ဒီးပအဲဒ်ဒီးလပခိဉ်ပနံပိတ်ခါတဖု ကဟ့က်ဂံဟ့က်ဘါဘက်ကညီပိတ်မုက်တံခိဉ်ရံဉ်မဲစုာ်ကိးလီ.”

ကညီပိတ်မုက်ကရအလံာ်ဟ့ဉ်ယုာ်ပူဃီပူဃီ ထီဉ်ဝဲလး, လမုန်နံလုာ်ဒိဉ်ပူဒိဉ်တနံအံ ကညီပိတ် မုက်ကရဆကမနဝါဒီးစံးဘျီစံးဖျိဘဉ်ကညီပိတ်မုန် ခိဉ်နံ, ပူမသကိးတံယုာ်ဒီးကရမိမဲလံာ်လအတံ ဟ့ဉ်လီသး တုာ်ဆါခိဉ်ဆါသး ဒီးမတံသပျာ်ပျာ်လ ကညီပိတ်မုက်ကရတံလဲထီဉ်လဲထီအယံန့လီ. စံး ဘျီဘဉ်စုာ်ကိးပူဆိဉ်ထွဲမစာတံ, ခိဉ်နံထံဖိကီဖိ မဲလံာ် လအတံဆိဉ်ထွဲမစာအကပကပအယံန့ လီ. မံသုကပဲဒီးတံဂံတံဘါ, တံသုဉ်ဖံသးညီ တံ သးသဟီဉ်လအဆုဉ် ဒီးတံသးသဟီဉ်လအဂု လ ကညီပိတ်မုက်ကရဒီးကညီဒီတကလုာ်အတံမနအ တံသဘျီ ဒီးတံလဲထီဉ်လဲထီအဂီန့လီ.

တော်မလကပီကညီပိတ်မုက်ကရမုန်နံလအဲကဝီပူဒီးလတော် လီအဂုအဂါအါတီး. တက်ဂီ-KWO

ဝဲ ၁၉၄၉ နံဉ်န့ ကညီပိတ်မုက်ကရဘဉ်တံ ဒုးအိဉ်ထီဉ်အီလကီခိဉ်စီဘးအူကွံ ဒီးအမနီမိ နံထဉ်ဟံထီဉ်ဖိဉ်ထီဉ်မုဒါတံဖံးတော်မလ ဒ်ကရခိဉ်အ သိးန့လီ. ကတိအံကညီပိတ်မုက်ကရအကရမိအိဉ် လံ (၁၄၀,၀၀၀) ဂဘျီန့လီ. ကညီပိတ်မုက်ကရအ မိထီဉ်တခါမုဉ်ဝဲ တံဟ့ဉ်စီဟ့ဉ်ကမီ ဒုးသုထီဉ်ဘဉ် ထီဉ်တံ, တံထဲသိးတုာ်သိးဒီးတံသဘျီ န့လီ. ■

တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢသိအပူၤထီၣ်

ဒုလ္လံ

တ နံၣ်အံၤ, သိ (ဒံၤစဲၤ, ဒးဆံၣ်) လၢတၢ် သူအိၣ်လၢစးဖိကဟၣ်အဂီၢ် ဒ်အမ့ၢ်လီၤ မ့ၢ်အူၤစး, သိလုၣ်, သိလုၣ်ယီၤ, ချဲဒီး အဂၤတဖၣ် အပူၤထီၣ်အယီၤ ကမ္ဗၢၢ်လၢကညီၣ်ကီၢ်စဲၣ် အပူၤတဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဘၣ်တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ ဒီး တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ပၤဖျါထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢလၢမၢ်ရှးထီၣ်န့ၣ် စးသိတဖၣ်အပူၤဒိၣ်ထီၣ်တုၤဒၣ်လဲၣ် သိအကျးတဖၣ်အသိလၢကွၢ်တဲာ်တနီၤ ဒီးပုၤနီၤသိလုၣ်ဖိတဖၣ် လၢအလုၢ်အိၣ်အသးသမူလၢတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤဝဲစိၣ်တီဆူအဂီၢ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီး အတၢ်ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ဂီၤလၢအသိကလၢန့ၣ်အိၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ် ဟးထီၣ်ဟးလီၤအဆၢကတီၢ်, ဒ်န့ၣ်အသိးလၢတၢ်ထၢန့ၣ်လီၤသိအဂီၢ်, တၢ်ကဘၣ်ရဲၣ်လီၤသးဖးထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီး ဖဲသိအပူၤစးထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်သိသိအကတီၢ်, ဒ်သိးကျး ပၤပနီၣ်ဝဲအသိး, သိလုၣ်တခိၣ်န့ၣ်ထၢန့ၣ်ဝဲန့ၣ်ဒၣ်ထဲ (၅၀၀) ဘးစိၣ်လီၤ.

ကတၢၢ်န့ၣ်လီၤဘၣ်စးသိအဂီၢ်ဘၣ်ရဲၣ်လီၤသး.
တၢ်ဂီၢ်—Chiang Mai News

တၢ်ကစီၣ်ပၤဖျါစ့ၢ်ကီးဝဲလၢ ဖဲလၢတၢ်ရဲၣ် လီၤသးလၢတၢ်ကထၢန့ၣ်လီၤသိအဆၢကတီၢ်န့ၣ်, ပုၤတနီၤအုၣ်လိၣ်သး ဒီးတနီၤအသးသမူဘၣ်ဟးထီၣ်ကွၢ်ဝဲ ဒၣ် ဖဲအိၣ်ခိးတၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် အိၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲလီၤ.

လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်အပူၤကလံၤ ဒိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီး ဒီးပုၤလၢအသ့ၣ်တၢ်ဖျးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အဂီၢ် ဆါကွၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤတနီၤဒီးသိးလၢအပူၤကွၢ် ဘၣ်န့ၣ် လီၤကဝီၤဖိလၢအဆၢတၢ်တဖၣ်ပၤဖျါထီၣ်ဝဲ န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးပုၤလၢဆါတၢ်ပူၤတၢ်လၢကီၢ်ဆၢ ယိၣ်လိၣ်ကျိနံၤ ထိဒဲတဖၣ်စ့ၢ်ကီး စံးဘၣ်သူလုၤကီၤ ဝုၤမဲးကစုလၢ အဝဲသ့ၣ်ဆါတၢ်တဘၣ်ဂီၢ်ဘၣ် ဒီးတၢ် ဟဲန့ၣ်ဒီးတၢ်ဟးထီၣ်တဘၣ်ဂီၢ်လိၣ်အသးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကမ္ဗၢၢ်လၢကီၢ်ကွီၣ်တဲာ်, ကီၢ်ပယီၤဒီးကီၢ်ဆၢ သ့ၣ်တဖၣ် ဟးလုၤလုၤပူၤယၢ်သိ ဒီးပၤကီၤယၢ်ဝဲ ခိဖျိ လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢ သိကလၢကွၢ် အယီၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢကတီၢ်အံၤ မ့မ့ၢ်လၢကီၢ်ကွီၣ် တဲာ်ပူၤတခီ သိအိၣ်ဒီးဝဲဘၣ်ဆၢ သိအပူၤထီၣ်တဘျုးဆးန့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိလၢတၢ်ပူၤတၢ်ကလံၤဒိၣ်ထီၣ်အယီၤ ကွီၣ် တဲာ်အပူၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် ဟ့ၣ်ပလီၤဝဲအထံဖိကီၢ် ဖိတဖၣ်လၢ ကအိၣ်ကတဲာ်ကတီၤယၢ်အသးလၢ ဟံၣ် ပူၤယီၤပူၤတၢ်လိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးကဘၣ်သူကတီၤ တၢ်လၢတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

သံဘဉ်ဆဉ်ကလုာ်ဖိအိၣ်တွံးဒီး

ဒုလ္လံး

က ညီပုသးဝံၣ်တၢ်ဖိလၢအမံၤဟူသၣ်ဖျါလၢ အမ့ၢ် (Happy Poe) အံၤ လၢတၢ်တဟ် သးအပူၤ အသးသမူဘဉ်ဟးထီၣ်ကွံာ်ဝဲ ဖဉ်အဂ့ၢ်န့ၣ် အတံၤသကိးပုသးဝံၣ်တၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဟ်ဖျါထီၣ်အတၢ်သ့ၣ်အုးသးအုးလၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ် အ (Facebook) အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢနီၣ်ဝဲဘဉ် ၈ သီ ၂၀၂၅ နံၣ်ဟါခီ (၇) နံၣ်ရံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် (Happy Poe) ဒီးအတံၤသ ကိးတဖၣ်လဲၤယုအိၣ်ဝဲဒၣ်ညဉ်လၢထံကမၤတဖျါဖဲ (မံၤရမး) သဝီ, မဲဆိးကီၢ်ဆဉ်, တးကီၢ်ရုၣ်ပူၤ ဒီးလၢ တၢ်တလံာ်တပျၢ်အပူၤ လီၤအုးဝဲဒၣ်ထံ ဒီးအသးသ မူဘဉ်ဟးထီၣ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

(Happy Poe) အဟံၣ်ဖိလီၤဖိအကျိတကစံး ဝဲလၢ, “အဝဲလဲၤယုအိၣ်ညဉ်ဒီးအတံၤသကိးတဖၣ်ဆုၣ် မး ဒီးပထံၣ်လၢအဟ်လီၤတၢ်ဂီၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ. အ ဝဲသ့ၣ်ကိးဂၤနုၤယုညဉ်, ယၤယုညဉ် ဒီးကွၢ်လိာ်သး တချုးဘဉ်. အသကိးတဖၣ်တဲဝဲလၢ အဝဲယုတစီၢ် ဖိဒီးဟဲက့ၤထီၣ်တဘျီတဘျီ ဒီးယံာ်ထီၣ်တစီၢ်ဖိတဖျါ

(Happy Poe) ပုသးဝံၣ်တၢ်မံၤဟူသၣ်ဖျါ

ထီၣ်က့ၤလၢဘဉ်. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ အသကိးတဖၣ် လုၤကွၢ်ယုအိၣ်ဒီးထံၣ်က့ၤအိၣ်လၢထံကျိလၢအ တီၣ်အဖိလၢန့ၣ်လီၤ.”

ဖဲတၢ်ထံၣ်န့ၣ်က့ၤအိၣ်ဝဲအလီၢ်ခံ အတံၤသကိး ဒီးပုသးဝံၣ်မူဘဉ်ဒါတဖၣ် ဆုၢ်အိၣ်ဆူ (မံၤရမး) တၢ်ဆါ ဟံၣ်လၢအဆိအချ့ ဘဉ်ဆဉ်တၢ်လုၤက့ၤအသးသမူတ န့ၣ်လၢဘဉ်အဂ့ၢ်န့ၣ် အတံၤသကိးတဖၣ်စံးဝဲန့ၣ်လီၤ.

ပုသးပျၢ်အတၢ်ကတိၤဒိအိၣ်ဝဲအိၣ်ကီၢ်ကတိၤ ကီၢ်, အိၣ်ထံကတိၤထံ, အိၣ်ဒုၣ်ကတိၤလု, အိၣ်ညဉ် ကတိၤကွံာ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ဝဲလၢထံအိၣ်ဒီးအကစၢ်, ကီၢ် အိၣ်ဒီးအကစၢ်လီၤ. ပုတနီၤနီၤတယာ်ဝဲလၢမ့ၢ်တၢ်မၤ ကမၣ်ထံကစၢ်ဖဲထံကမၤတဖျါအံၤအပူၤအိၣ်ဝဲအယိ တၢ်ကဲထီၣ်အသးဒီး (Happy Poe) ဒီးအံၤခါန့ၣ်လီၤ.

(Happy Poe) မ့ၢ်သးစၢ်ဖိလၢဘဉ်တၢ်သ့ၣ် ညါအိၣ်အါ, အဲၣ်ဘဉ်အိၣ်ဒီးဖျိးစိလၢတၢ်သ့ၣ်ဝံၣ်သး ဆၢတကန့ၣ်လီၤ. အဝဲအတၢ်သးဝံၣ်တဖၣ် ပၣ်ယုဝဲ ဒီး, တၢ်ဘျီတၢ်ဘါ, တၢ်အဲၣ်တၢ်ကွံာ်, ထံကီၢ်ဒီးတၢ် အိၣ်မူတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး အဝဲမ့ၢ်ပုလၢအဲၣ် တၢ်သ့ ဒီးကဟုကယာ်အဟံၣ်ဖိလီၤဖိဂ့ၤမးန့ၣ်လီၤ. ဖဲအစုးကွံာ်အသးအဆၢကတီၢ်န့ၣ် အသးအိၣ်ဒၣ်ထဲ ၂၈ နံၣ် ဒီးဟ်လီၤတၢ်တုာ်ဝဲအမၤဒီးအဖိမုၣ်တကဒီး အဖိခါတကန့ၣ်လီၤ.

(Happy Poe) အတၢ်အိၣ်ဆိးလီၢ်ထံးအိၣ်ဝဲ ဖဲ, လုၢ်ပျၢ်ကီၢ်ဆဉ်, ဖဉ်အဉ်ကီၢ်ရုၣ် ကညီကီၢ်စဉ်ပူၤ န့ၣ်လီၤ. အဝဲဘဉ်တၢ်က့ၤဟ်လီၤကွံာ်အိၣ်ဆူအဖဲဟီၣ် ခိၣ် ဖဲအတၢ်အိၣ်ဆိးလီၢ်ထံးန့ၣ်လီၤ. ■

“မံနးမးတတ်တံဆါ” တံမလိလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်အဂီၢ်

စီလါလွၢ်ထု

“မံနးမးတတ်တံဆါ” မ့ၢ်တံဆါအမံလၢ အကဲထီၣ်သးခိဖျိလၢ (ပဒါ) တံစုၣ်လဲၣ်န့ၣ်ဘၣ်ဆူပူ ကညီအမိၢ်ပျံၣ်ပူအါတလၢအယီၣ်န့ၣ်လီၤ. တံဆါတခါ အံၤဘၣ်တံယုၢ်န့ၣ်အမံၤဒ်သိးသိးဝ့ၢ်အမံလၢတံဆါ အံၤကဲထီၣ်သးတံလီၤ **ဝ့ၢ်မံနးမးတတ်** ကီၢ်ယပၣ် န့ၣ်လီၤ. တံဆါအံၤစးထီၣ်ကဲထီၣ်သးဖဲ ၁၉၅၀ နံၣ် ခိဖျိလၢစးဖိကဟၣ်တံမလိလၢပျံၣ်လီၤ **ပဒါ** တံစုၣ်ဆူ နိၣ်ဒီးပိၣ်လဲၣ်ပူ, လဲၣ်န့ၣ်ဆူညၣ်ဖိကျါ ဒီးပုတတဖိ လၢဖိၣ်အိၣ်ညၣ်ညီၣ်န့ၣ်တဖၣ် ဒီးပုတတဖိအိၣ်ဘၣ်ညၣ်တ ဖၣ်တံထံၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ပဒါအစုၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူ အဝဲသ့ၣ်အမိၢ်ပျံၣ်ပူဒီးကဲထီၣ်တံဆါန့ၣ်လီၤ.

ဝ့ၢ်မံနးမးတတ် မ့ၢ်ဝဲဝ့ၢ်ဆံးဆံးဖိတဖျါလၢ အိၣ်ဖဲပိၣ်လဲၣ်န့ၣ်အကဟၢ ဒီးပုတတဖိအိၣ်မူသယဲၤ ဒီးပိၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်လုၢ်အိၣ်အသးသ

မူလၢတံဖိၣ်ညၣ်တံမလိလၢပျံၣ်ပူလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၁၉၀၈ နံၣ် ခိၣ်စိၣ်ခိပနံၣ် (Chisso Company) ဟဲသ့ၣ်ထီၣ် ဖဲဖိကဟၣ်တံမလိလၢအတုထုထီၣ်ဟီၣ်စိးကဲ တံဖိတံလဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအခိၣ်ထံးအခါန့ၣ် ခိပနံၣ်ဟဲဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ် ပုတံမၤ ဟ့ၣ်စုလါလဲ ကဲထီၣ်တံဟဲန့ၣ်လၢဟံၣ်ဖိယီ ဖိအဂီၢ် ဒီးမုၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်တံလဲၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်အဂီၢ် ဘၣ် ဆၣ်လၢတံလဲၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်အလီၢ်ခံန့ၣ် အိၣ်ဒီးတံပျံၣ် လီၤထံဘၣ်အလၢပၣ်ယုၢ်ဒီးပဒါအစုၣ် ဆူထံကျိၤဒီး ပိၣ်လဲၣ်ပူကျိၤကျိၤလီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး ပုတတဖိတသ့ၣ် ညါချုးန့ၣ်ဘၣ်တံဂ့ၢ်အဝဲန့ၣ်ဘၣ်. တံဆါအတံပ နီၣ်ဖျါထီၣ်ဆိကတံၢ် စးထီၣ်ဖဲ တံထံၣ်န့ၣ်သၣ်မံယီၤ အါဒု ကနိး အိၣ်တကံၢ် လဲၣ်တံတကျါဘၣ် ဝံးဒီးစံၣ် လီၤမၤသံသးဆူပိၣ်လဲၣ်ပူအယီၤ ပုသဝီဖိကိးဂၤန့ၣ်

မံနးမးတတ်အစုၣ်အပျံၣ်ပူကူပူကညီဒီးန့ၣ်ဘၣ်အမုၢ်ခိၣ်န့ၣ်ဒီးကံၢ်ကီၢ်တလၢပျဲဘၣ်.
တံဂီၢ်—Tomoko in Her Bath, photographed by W. Eugene Smith in 1972.

ကိးဝဲဒ်သုဉ်မံယီတဖဉ်အံ လာ“သုဉ်မံယီပျါ” ဝံ အလီခံတယံဘဉ်န့ၣ် တာ်ဆါစးထီဉ်ဖျါလုပုကညီ ကျါလီၤ. ပုဖိသုဉ်လုဝံမံနးမးတံအပူတနီအိဉ် ဖျဉ်ထီဉ်ဒီးခိဉ်န့ၣ်ဟးဂီၤ တနီအနီၣ်ခိက့ၢ်ဂီၤဟးဂီၤ ကတိတံတသ့ တနီဟူတံဘဉ်န့ၣ်လီၤ.

တုၤလီၤဝဲ ၁၉၅၆ နံဉ်န့ၣ် ကမျါတံအိဉ်ဆူဉ် အိဉ်ချု ကရုတဖုဘိးဘဉ်ရုလီၤလုတံထံဉ်န့ၣ်သ့ညါ “မံနးမးတံတံဆါ” လာ အဝဲသုဉ်ယုထံဉ်သ့ညါတံ ဆါန့ၣ်သ့ လုတံမကွံအကျဲဒ်အမ့ၢ်တံကူးတံကါ ကွံတံသံစိဉ်ဒီးဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိလုဘဉ်တံထုပာ်အဒိ လုတံကမကွံအဂီၢ်ဒီးဒီးန့ၣ်ဘဉ်တံအစုလုပုက ညီဒီးဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိအလဲပူန့ၣ်ပျဲထဲပဒါအစုဉ်အါအါ ဂီၢ်ဂီၢ်အယိဒီး ပုသုဉ်ညါလုပဒါအစုဉ်အံဟဲလီၤလု ထံဘဉ်အါအကျါလုဘဉ်တံပျါလီၤအီၤလု ခွဲးစိဉ်ခိပနံဉ် အတံဖဲတံမအယိ တုၤလုတံဂုၢ်စးထီဉ်ဟဲဖျါထီဉ်ဒီး ခိပနံဉ်န့ၣ် လုဟံခူသုဉ် ဟံဘဉ်ဟံဘာတံဂုၢ်န့ၣ်လီၤ. တုၤလီၤလုပုအမဲရကုပုဒ်တံဂီၤတကုလုအမဲမ့ၢ် **ယုကွံး စမံဉ်** (W. Eugene Smith) ဟဲယုသုဉ်ညါ တံဂုၢ်အံဒီးဒိတံဂီၤပျါလီၤလုဟီဉ်ခိဉ်ဒီးဘဉ် ဒ်သိး တံကဘျီဘဉ်ကွံတံဂုၢ်အံန့ၣ်လီၤ.

ဘဉ်ဆဉ်ယပဉ်ပဒိဉ်တခီအဆါကတီၢ်ဖဲန့ၣ် အခါတကနုဉ်ယုဝဲဘဉ် ခိဖျါလုအဲဉ်ဒီးမဒိဉ်ထီဉ်အ မ့ၢ်ကျိဝဲကွံတခီဟဲ ဖဲတံဒုးတံယုဝဲအလီၢ်ခံအယိ န့ၣ်လီၤ. လုခံကတံဖဲ ၁၉၇၀နံဉ် ပုလုဘဉ်တုၤဘဉ် တံကီတံခဲသုဉ်တဖဉ်ဟံဖျိထီဉ်သးဒီးတိဉ်ထီဉ်တံ ဂုၢ်ဆူ ခုဉ်မမိဉ်တိဉ်စံဉ်ညီဉ်ကွံၢ်ကီၢ်ရုဉ် ဒီးတံဆါ တံလု ခွဲးစိဉ် ခိပနံဉ်ကဘဉ်ဟ့ၣ်ကုစုအိဉ်လီၤလု တံဟးဂီၢ်ဟးဂီၤလုကဲထီဉ်သး ဒီးပုလုအတံအိဉ် ဆူဉ်အိဉ်ချု ဘဉ်ဒိခိဖျိခွဲးစိဉ်ခိပနံဉ်အယိခဲလုန့ၣ် လီၤ. ဖဲ၂၀၀၉ နံဉ် ယပဉ်ပဒိဉ်ထုးထီဉ်တံသိဉ်တံ သိလီၤဆိတဘျီလုတံကမကွံကုပုလုဒီးန့ၣ်တံ ကီတံခဲခိဖျါလု မံနးမးတံတံဆါ ဒီးပုဆါလုဟဲ

ဟ့ၣ်လီၤအမဲအိဉ်တုၤအဂု ၅၈,၀၀၀ ဂုန့ၣ်လီၤ. ဒ် လဲဉ်ဂုတံစုဉ်တံပျါသုဉ်တဖဉ်အံမ့ၢ်ဝဲဒ်တံပုလီၢ် လုမသးအုးမဘဉ်ဒိ မဟးဂီၤပုလီၢ်ကဝီဖိတုမုာ် ဆါတနံအံန့ၣ်လီၤ.

ဟီဉ်ခိဉ်ဒီးဘဉ် န့ၣ်ဘဉ်တံမလိဖးဒိဉ်လု ဂု မံနးမးတံတံကဲထီဉ်သးအယိ ဒ်အမ့ၢ် မ့ၢ်ကျိဝဲ ကွံတံဒိဉ်ထီဉ်ထီဉ်လုတံတသ့ညါကတီၢ်ခိဉ် ယုန့ၣ်ဆဉ်န့ၣ် ကဲထီဉ်တံမဟးဂီၤပုလုအါဂုတံအိဉ် မူ တံဆဲးတံလုဒီးတံမူတဝါ တုၤလုတံဘျီဘဉ် ကဒါကွံတန့ၣ်လုဘဉ်န့ၣ်လီၤ.

ဒီးဆါကတီၢ်ခဲအံလုကီၢ်ပယီပု တံမတံ ခုဉ်လုာ် တံခုဉ်ထုဒီးစါထးကံစီအကရုာ် (Rare Earth) သုဉ်တဖဉ် အိဉ်အါလုတလဲသးဒ်တံသိဉ်တံသိတံ ဘျီဘဉ် ဒီးမဟးဂီၤခိဉ်ယုန့ၣ်ဆဉ်ဒိဉ်ခိဉ်မုာ်မုာ် ဒီး တံစုဉ်တံပျါသုဉ်တဖဉ်ယုလီၤဝဲဆူထံကျိထံကွံ လုပုအါဂုသုဝဲ ဒ်အမ့ၢ်ကိဉ်ကျိ, မဲခိဉ်ကျိ ဒီးယိဉ် လိဉ်ကျိန့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိးဘဉ်ထွဲဒီးတံခုဉ်လုာ်ခုဉ်လုတံ မအံန့ၣ်တံသုဉ်ညါဘဉ်လု**ကီၢ်ကွံတံတဲဉ် အပဒိဉ်ဒီး ကီၢ်အမဲရကုပုဒိဉ်မတံအါလီၤလု ကီၢ်ကွံတံတဲဉ်က ဘဉ်ယုစုအမဲရကု ဟီဉ်လုာ်တံထုးတံတီၤလုတံ ယုဘဉ်န့ၣ်ကီသုဉ်တဖဉ်ဒီးကတီၢ်အံန့ၣ် ထံကီၢ်အါဘဉ် လိဉ်ဘဉ်ဟီဉ်လုာ်တံထုးတံတီၤသုဉ်တဖဉ်န့ၣ်လီၤ.**

တံမုာ်ထီဉ်သတြီၤ မံနးမးတံတံဂုၢ်န့ၣ် အလီၤကံလိာ်အသးဒီးကီၢ်ပယီဒီးကီၢ်ကွံတံတဲဉ်ကဲ ထီဉ်အသးလုကတီၢ်အံန့ၣ်လီၤ. တံစုဉ်လုဘဉ်တံ ပျါလီၤအီၤတဖဉ် ယုလီၤဆူထံကျိဒီးကဲထီဉ်တံဂုၢ် ကီဖးဒိဉ်လုမဘဉ်ဒိပုအါဂုန့ၣ်လီၤ.

မံနးမးတံတံဆါ အံစးထီဉ်လုတံထံဉ် သုဉ်ညါန့ၣ်အီၤဒီးတုၤလုခိပနံဉ်တုၤလိာ်အတံကမဉ် ဖဲ တံဆါကတီၢ်တဘျီန့ၣ်ပုအဘဉ်စုန့ၣ် ဒုးအိဉ်ထီဉ်

ပုကူပုကညီလဒီးန့ၣ်ဘၣ်မံၣ်နးမးတၢ်တၢ်ဆါ. တၢ်ဂီၤ-Kamimura Tomoko (16) in 1973. Born on June 13, 1956, she was officially diagnosed with congenital Minamata disease in November 1962.

တၢ်သံတၢ်ပျၢ်, ပျၢ်သံနီၣ်ခိကွၢ်ဂီၤဟးဂီၤ, ပျၢ်ဟံၣ်ဖိ ဃီဖိဘၣ်လီၤဖး, န့ၣ်ဆၢတၢ်မူတတၢ်ဟးဂီၤကွၢ်, တၢ်ခဲ လၢၢ်အံၤကဲထီၣ်သးလၢထံကီၢ်လၢအိၣ်ဒီးပဒိၣ်ဒီးတၢ် သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢမ့ၢ်လၢတၢ်ကဲ ထီၣ်အသးလၢတၢ်စုၣ်တၢ်ပျၢ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိပူၤဆၢက တၢ်ခဲအံၤန့ၣ် ကဲထီၣ်သးလၢကီၢ်ပယီၤလၢဘၣ်တၢ်သ့ၣ် ညါအိၣ်လၢအမ့ၢ်ကီၢ်တဘျီလၢတၢ်ဖၢတၢ်ပြးဒီးတၢ်သိၣ် တၢ်သီတၢ်ကၢ်တၢ်ကျၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလိၤဖးဒိၣ်လၢ မံၣ်နးမးတၢ် တၢ်ကဲထီၣ် သးလၢအနီၣ် ၇၀ အတီၢ်ပူၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဒုးပလီၢ်သး လၢကမ့ၢ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိအနံၤတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. ခဲအံၤ တၢ်သ့ၣ်ညါလံၤလၢယိၣ်လိာ်ကျိအိၣ်ဒီးတၢ်စုၣ်တၢ်ပျၢ် ဒီး မ့ၢ်အိၣ်အါ အိၣ်စ့ၤန့ၣ်တၢ်တသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်ဘၣ်န့ၣ်

လီၤ. ဘၣ်ဆၢတၢ်သ့ၣ်ညါလံၤတၢ်တဟူးဂဲၤမၤတၢ်နီၣ်တ မံၤဘၣ်န့ၣ်, တၢ်ဒီးသၢက့ၤထံကျိ, န့ၣ်ဆၢ, တၢ်မူတ တဒီးတၢ်အိၣ်ဆိးအလီၢ်အကျဲတဖၣ်တန့ၢ်လၢဝဲဒီးကစၢ ခံဘၣ်ဖးလီၤ. ကတီၢ်အံၤတၢ်ဆၢကတီၢ်အိၣ်ဒီးလၢတၢ်က ဆၢထၢၣ်ဂဲၤလိာ်ထီၣ်တၢ်မၤလၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်က မ့ၢ်တၢ်ဘၣ်သး, တအိၣ်ဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်မူၤဒါ, တမ့ၢ်တၢ် မၤလၢအယုၣ်ကဒီးမၤဟးဂီၤထံကျိ, ခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဒီး ကကဲထီၣ်က့ၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢစၢသ့ၣ်သီခါဆူမဲၣ်ညါသ့ၣ် တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. ■

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိအဂံၢ်ထံးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်အိၣ် ဝဲအ့ၤထၢၣ်နဲးပူၤ

<https://www.seub.or.th/blogging/news/global-news/2023-93/>

ပန်မံအသးသမူအဂ္ဂ

သုလ္လကီရတ

တၢ်မံလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပှၢ်လၢကျါန့ၣ်လီၤ. ဝဲသ့ၣ်ပှၢ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်န့ၣ်ဆၢဖိကီၢ်ဖိမံလၢအိၣ်ဝဲလီၤ. ဘၣ်ဆၢဆၢကတီၢ်မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤဝဲသ့ၣ်ပှၢ်အိၣ်အလီၢ်န့ၣ်ဆၢဖိကီၢ်ဖိမံလၢတဖၣ် တၢ်တထံၣ်န့ၢ်အီၤအါအါလၢဘၣ်အမဲၣ်ညါဆၢဖိကီၢ်ဖိအါကလၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢအစၢကလီၤတူၢ် ဦးတနီၤန့ၣ် အစၢဘူးကလီၤတူၢ်ဝဲဒၣ်တနီၤန့ၣ်အစၢလီၤတူၢ်ဝဲလၢဟီၣ်ခိၣ်အံၤအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ သုလ္လကီရတဘၣ်အံၤ ကဟဲဒုးသ့ၣ်ညါပှၢ်လၢ ဆၢဖိကီၢ်ဖိလၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢအစၢကလီၤတူၢ်အါမံအကျါ ပန်မံ wild water buffalo လၢစဲအ့ၣ်အကျိၣ်မ့ၢ်ဝဲ (*Bubalus arnee*) အံၤ မ့ၢ်ဆၢဖိကီၢ်ဖိလၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢအစၢကလီၤတူၢ်ကွံာ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လၢ (EN) IUCN Red List အပူၤစးထီၣ်လၢ ၁၉၈၆ နံၣ်လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသးတၢ်တြီတၢ်ကူၣ်လဲမၤကးဒီးမၤသံအီၤလၢ CITES: Appendix III အပူၤစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်သုလ္လသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီဘၣ်ထွဲဒီးသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်မံလၢဒီးဆၢဖိကီၢ်ဖိအပူၤ သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၣ်ထွဲထီၣ်တၢ်ကလၢလီၤဆီဘၣ်ယးဆၢဖိကီၢ်ဖိမံလၢလၢ လၢတက့ၤတၢ်တဘၣ်ခး, ဖီၣ်, မၤသံအီၤ ၁၃ ကလၢအကျါပန်မံ ပၣ်ယုာ်ဝဲဒၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. ပှၢ်တၢ်လၢလၢမ့ၢ်မၤကမၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီအံၤဒီး တၢ်ဟံးဂ့ၢ်ဝီစ့အိၣ်လီၤ (၅၀၀,၀၀၀) ယဲၣ်ကလီၢ်ကွး ဒီးကဘၣ်လီၤယီၣ် (၁) နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

အခဲအံၤပကဟဲမၤနီၢ်ဟံၤပသးလၢပန်မံအဂ္ဂန့ၣ်လီၤ. ပန်မံမ့ၢ်ဆၢဖိကီၢ်ဖိလီၤကံးဒီးကျိၢ်ပန်မံအဂ္ဂလၢလၢအဟဲလီၤစၢလၢကီၢ်အ့ၤယၣ်ကီၢ်မိၢ်ပှၢ် ဒီးအ့ၤရှၢကလံၤထံးမ့ၢ်ထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပန်မံအကလၢအံၤ အကွၢ်အဂီၤလီၤကံးဒ်ပန်မံလၢပှၢ်လီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်ဘၣ်အီၤမ့ၢ်ဆၢဖိကီၢ်ဖိမံလၢလီၤ. ဘၣ်တၢ်ဟံၤပနီၣ်အီၤလၢအမ့ၢ်ဆၢဖိကီၢ်ဖိတကလၢလၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢအစၢကလီၤတူၢ်လၢ IUCN Red List အပူၤစးထီၣ်လၢ ၁၉၈၆ နံၣ်လံၤလံၤဒီးအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒုးလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ် န့ၣ်စ့ၢ်န့ၢ်ဒီးအဒု ၄၀၀၀ န့ၣ်လီၤ.

အနီၢ်ခိမိၢ်ပှၢ်တၢ်လီၤဆီ

ပန်မံန့ၣ်အဘၣ်အလွဲၢ်လီၤကံးလၢဖၣ်ဆါဒီးသုလးဝဲန့ၣ်လီၤ. ပန်မံန့ၣ်ပၣ်ယုာ်ဝဲဒၣ်လၢဆၢဖိကီၢ်ဖိအိၣ်တဖၣ်အကျါလီၤ. အဖါတၢ်တဒုန့ၣ်ယၢဝဲ ၆၀၀ ကံလိၣ်ကြၢ်တုၤလၢ ၁,၂၀၀ ကံလိၣ်ကြၢ်ယၣ်ယၣ်ဒီးအိၣ်ဒီးအဆူၣ်ဘူသလၢလၢအဘၣ်လီၤ ဒီးအဆူၣ်န့ၣ် အဘိသ့ၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အါတက့ၢ်အဲၣ်ကလိာ်ဝဲလၢထံစ့ၣ်စီၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢအခိၣ်သၣ်ယံတုၤလီၤလၢအမဲၣ်စိးခံန့ၣ် ထီဝဲဒၣ် ၂၄၀-၃၀၀ စးဒံၣ်မံထၢၣ် (၅၉-၇၅ စ့မုၢ်ဒိၣ်) လီၤ. ပန်မံန့ၣ် ဒ်အမိၢ်အိၣ်ဒီးအနၢအသးအဖါစ့ၢ်ကီးအိၣ်ဒီးအနၢန့ၣ်လီၤ. ပန်မံန့ၣ်ဒိၣ်ဒီးယၢန့ၢ်ဒီးပန်မံလၢတၢ်ဘၣ်အီၤတဖၣ် ဘၣ်ဆၢဒီးဆံးန့ၢ်ဒီးတၢ်ဘီၣ်နၢတစးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤ

အဝဲသ့ၣ်အါတက့ၢ်တၢ်ထံၣ်န့ၣ်အီၤလၢကီၢ်အ့ၤ ယၣ်, ကီၢ်နံၣ်ဖိလ်, ကီၢ်ဘူးတၢ်, ကီၢ်ခၢ်ဘိဒံယါ, ကီၢ်က့ၢ်တဲၣ်, ကီၢ်ဘဲကလါဒီးရံ, ကီၢ်လၢအိၣ်, ကီၢ်ဘံၣ်ယဲးန့ၣ်, စရံးလၢကၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤ ကီၢ်သူလၢအပူၤတၢ်ထံၣ်န့ၣ်ပနၢ်မံၤအိၣ်ဝဲ ဖၣ်ဘၣ်ဆၣ်အနီၢ်ကံၢ်နီၣ်ဒုးအိၣ်ထဲလဲၣ်န့ၣ်တၢ်တသ့ၣ် ညါအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် မံၤအိၣ်မံၤအိၣ်ဒီးအိၣ်ဆိးမုၢ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်လီၤလၢထံစ့ၣ် စိၣ်ဒီးနီၣ်မံၤမံၤဝဲထီၣ်အလီၤ, ကပျၢအလီၤဒီးအဲၣ် စ့ၣ်လီၤအသးလၢထံန့ၣ်တၢ်လီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်

ပနၢ်မံၤတဖၣ် အိၣ်ဆိးသကိးဝဲတဖၣ်တဖၣ် စးထီၣ်လၢတဖၣ်, အဒုသၢဆံ တုၤလၢအဒုလၢအကယၤ န့ၣ်လီၤ. ဒီးအိၣ်ဆိးဝဲအဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်အလဲၢ်အိၣ်ဝဲ ၄၂၀ အ့ၣ်ကၢ်တုၤလၢ ၂၄၇၀ အ့ၣ်ကၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ် ဖံၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်လၢအဆၢကတီၢ်ဒၣ်ဝဲ ညီနီၤဖဲ လါအီးက ထီၣ်ဘၣ်ဒီးလါနီၣ်ဝဲဘၣ်အတီၢ်ပူၤလီၤ. ဖဲလဲၣ်ဂ့ၤအဝဲ သ့ၣ်ဖံၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ဝဲသ့ၣ်လၢဒီတန့ၣ်အတီၢ်ပူၤစ့ၢ်ကီးလီၤ. ပနၢ်မံၤအမိၢ်တဖၣ်န့ၣ် အယံၣ်ဝဲအလါတဆံတုၤလၢတ ဆံတလါ, ဖံၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အဖိတဘျီန့ၣ် တဖၣ် မ့တမ့ၢ် ခံၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးလီၤ. ပနၢ်မံၤအဖါန့ၣ်လူၤမိၢ်လူၤဖါသ့ၣ် အသးအိၣ် ၁၈ လါဒီးမ့ၢ် ပနၢ်မံၤအမိၢ်န့ၣ် လူၤမိၢ်လူၤ ဖါဒီးအထီၣ်ဝဲအသးနံၣ်ပျဲထီၣ်သၢနံၣ်န့ၣ်လီၤ. ပနၢ်မံၤ အမိၢ်တဖၣ်စးထီၣ်လၢအဖံၣ်လီၤအဖိဝဲန့ၣ်အဆိကတၢ် ၃ သီတုၤလၢ ၄ သီန့ၣ် မ့ၢ်လၢအမိၢ်အနီၢ်ထံတထီၣ်ဂ့ၤ ဂ့ၤဒီးဘၣ်အယံၣ်ဘၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အမိၢ်အနီၢ်ထံတကွံထုး (န့ၣ်ထံထီၣ်သီ) လီၤ. ဝဲမးတုၤမ့ၢ်အမိၢ်န့ၣ်ထံထီၣ်ဂ့ၤဒီး အိၣ်ဘၣ်အမိၢ်န့ၣ်ထံလၢလၢလီၤလီၤဒီးပနၢ်မံၤအမိၢ်တဖၣ် အံၤ ဒုးအိၣ်အဖိလၢအနီၢ်ထံယံၣ်ဝဲ ၅ လါတုၤလၢ ၁၂ လါန့ၣ်လီၤ. ဝဲပနၢ်မံၤဖိအံၤ အသးနံၣ် ၅ လါဒီး ၁၂ လါ အဘၣ်စၢန့ၣ် အဝဲဘၣ်ဒီးသန့ၣ်ထီၣ်အသးလၢအမိၢ်

န့ၣ်ထံမ့ၢ်ကယၤတကယၤပျဲပျဲန့ၣ်လီၤ. ဝဲအလီၤခံစး ထီၣ်အိၣ်နီၣ်ဒီးစၢ်, သ့ၣ်လၢဝဲလၢဒီးစၢ်ကယီကယီ ဒီးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့အကလုာ်ကလုာ်လီၤ. ပနၢ်မံၤအနီၢ် ထံန့ၣ် မ့ၢ်လၢဖြိၣ်ထံဂ့ၤအယံၣ် ပနၢ်မံၤဖိတဖၣ်ဒိၣ်ထီၣ် ချဲမးန့ၣ်လီၤ.

သးသမူ

ပနၢ်မံၤတဖၣ်န့ၣ် အသးသမူလၢပျၢကျါယံၣ်ဝဲ ၂၅ နံၣ်တုၤလၢ အနံၣ် ၃၀ ဒီးမ့ၢ်လၢတၢ်ပာ်အီၤလၢ တၢ်ဘုၣ်ကွၢ်ကီၢ်အလီၤတဖၣ်အိၣ်မူဝဲန့ၣ်တုၤလၢ အနံၣ် ၄၀ န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်

ပနၢ်မံၤတဖၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်နီၣ်, တပျီ, သ့ၣ်လၢ, သ့ၣ်ထူၣ်ဝဲဘိ, သ့ၣ်သူးဝဲဘိ, တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိ, သ့ၣ်ပအဝဲပအအကလုာ်ကလုာ်လီၤ. တၢ်လၢအထံၣ် ဝဲဒီးအိၣ်ဝဲသ့, အိၣ်ဝဲတုၤအလီၤတဖၣ်န့ၣ် ဟံးန့ၣ်အိၣ် ဝဲခဲလၢာ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်ဘုၣ်ကွၢ်ကီၢ်အီၤတဖၣ်န့ၣ် ပျၢ မၤတၢ်ဖိတဖၣ်ကဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢကထံ ပျၢတ နီၤကီးလၢ (ထံပိာ်), လီၤဘိ, သ့ၣ်လၢဒီးဝဲလၢတဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၢ်-wikipedia.org/wiki/Wild_water_buffalo

တၢ်မၤပျံၤမၤဖုး

ပနၢ်မံၤတဖၣ်ဖဲအပူၤကွၢ်အနံၣ် ၃၀ ဘျဲၣ်အတီၢ်ပူၤအံၤ အနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးစၢလီၤဝဲဒၣ် ၅၀ မျးကယၤ ညါန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤပျံၤလၢအစၢကလီၤတူၣ်ကွၢ်အခီၣ်ထံးတခါမ့ၢ် တၢ်ဘျုးအအီၤဒီးတၢ်ယါယုၣ်အစၢအသ့ၣ်ဒီးပနၢ်အ လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၤလၢတၢ်ဒီတအအီၤအလီၤတဖၣ်, တၢ်လီၤပျံၤခံကလုာ်တကလုာ်န့ၣ်မ့ၢ် အဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤအကျဲလီၤမၤကွၢ်မ့ၢ်လၢတၢ်စူၤထံးဒိၣ် ဒီးတၢ်လီၤလီၤဆီဒၣ်တၢ်တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤဟီၣ်ကဝီၤ, ဟီၣ်ကဝီၤလၢတၢ်မၤတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဖးလဲၣ်ဖးကွၢ်အလီၤဒီးတၢ်တုၤထီၣ်ဘျီထီၣ်လီၤသဟီၣ်ဂံၢ်ဘါအလီၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်တုၤထီၣ်ထံတမၢ်တဖၣ်အလီၤ, တၢ်လီၤပျံၤသၢကလုာ်တကလုာ်န့ၣ် ဆါသံးဒီး တၢ်ဆါလီၤဒီးဘၣ်ကူဘၣ်ကလၢပနၢ်လၢတၢ်ဘျုးအီၤတဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ

တၢ်လၢပနၢ်မံၤန့ၣ်မ့ၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢအစၢကလီၤတူၣ်ကွၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လၢ [IUCN Red List](#) အပူၤ, ဒ်န့ၣ်အသိး တၢ်တြီၢ်တၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤဒီးမၤသံအီၤလၢ CITES: Appendix III အပူၤစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤ-wikipedia.org/wiki/Wild_water_buffalo

ကီၢ်သူၤလုၤသ့ၣ်ပျံၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီအပူၤစ့ၢ်ကီး တၢ်တြီၢ်လၢ လုၤတက့ၤတၢ်တဘျီခး, ဖိၣ်, မၤသံအီၤဘၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်မၤကမၣ်တကၤဒီး ကဘၣ်ဟ့ၣ်စု (၅၀၀,၀၀၀) ယဲၣ်ကလီၢ်ကွး ဒီးကဘၣ်လီၤယိၣ် (၁) နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဘၣ်ထွဲဒီပုၤထူလံၤဖိ

ပနၢ်မံၤန့ၣ်မ့ၢ်ဒၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢပုၤသးပျံၤလၢပူၤတဖၣ်ဖိၣ်န့ၣ်ဒီးဘျုးဝဲလၢကသူၤအိၣ်အီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ကအိၣ်အီၤဒီးမၤလဲၤမၤကၤအဂီၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်အါတက့ၢ်ဘျုးပနၢ် ဒီးတဘျီတခီၣ်အဲၣ်ဒီးဝဲဒၣ်လၢပနၢ်မံၤကဘၣ်စီၤဒီးအပနၢ်အဒီးဖျံထီၣ်ဖးထီၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပနၢ်မံၤဒီးပနၢ်အကးပြုၤတဖၣ်အံၤအဒုဒိၣ်ထီၤအယိ အက့ၢ်အဂီၢ်ဂ့ၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတကလုာ်အံၤမ့ၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအကါဒိၣ်မးလၢကညီပုၤထူလံၤဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ, တၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ် ဒီးလုၢ်လၢ်ထူသန့အိၣ်ဖဲလဲၣ်

ပနၢ်မံၤတကလုာ်အံၤမ့ၢ်ဝဲဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတကလုာ်လၢတၢ်တအဲၣ်လၢကဘၣ်မၤသံအီၤဘၣ်မ့ၢ်အဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ် ပနၢ်မံၤတဖၣ်မ့ၢ်လဲၤအလီၤ မ့ၢ်အိၣ်အလီၤန့ၣ်ပုၤသးပျံၤစံးဝဲလၢ အမ့ၢ်တၢ်ခိၣ်ဒိၣ်နၢ်လဲၤအလီၤအယိပုၤသးပျံၤတလဲၤဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မံၤလၢတကလုာ်အံၤတၢ်တဘျီဆၣ်စ့ၢ်ကီးအီၤဘၣ် မ့ၢ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ခိၣ်ဒိၣ်နၢ်လဲၤအယိ ပုၤမ့ၢ်မၤသံဘၣ်အီၤဒီးပုၤမ့ၢ်အိၣ်ဒၣ်လဲၣ်ပုၤတစိၣ်ထီၣ်အီၤလၢဟံၣ်ပူၤဘၣ်. မ့ၢ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူလၢအမ့ၢ်တၢ်လုၢ်တၢ်လၢ်အဝဲန့ၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. အါတက့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်တမၤသံမၤဆါဝဲဘၣ် ဒီးနၢ်စ့ၢ်ကီးဝဲလၢအမ့ၢ် တၢ်အိၣ်ကုးအီၤပျဲအကလၢတဖၣ်လၢအမ့ၢ်ဟဲယုၢ်ဟဲဟးလၢအဘူးဒီးဒုသဝီတဖၣ်န့ၣ်ဒီး ဟဲစိၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ် တၢ်အိၣ်ကုးအီၤပျဲလၢသဝီဝဲန့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

တၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်သနၢ်

သုလ္လကီၤစ့ၤ

အဝဲအံၤမ့ၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်အသနၢ်လၢအဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူတတၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပကြးသ့ၣ်ညါအီၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢပကထံၣ်လိာ်သံကွၢ်တၢ်တခါမ့ၢ်ဝဲ ပှၤလၢအဂၤလိာ်တၢ်တၢ်လၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီး တၢ်မူတတၢ်လၢအတၢ်လဲၤခီဖျိအိၣ်တၢ်အါမးလံၤန့ၣ်လီၤ. ပနၣ်လၢပှၤဖးလံာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ကကဲထီၣ်တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်ဒိၣ်မးဒီးကစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤစ့ၢ်ကိးဝဲန့ၣ်လီၤ.

ဂီၤလၢဂုၤတံ, ယမံၤလၢဆၣ်မူလၢခ့ၣ်တခါန့ၣ်လီၤ. အဆိနုၤဒုးသ့ၣ်ညါပှၤလၢနမံၤဒီးနလီၢ်နလၢသ့ၣ်ခါ.

ယမံၤလၢပဒိၣ်မၤဘးထီၣ်လီၤ. ယလီၢ်လၢမူဒါမ့ၢ်ဝဲ, ကီၢ်သုလ္လသ့ၣ်ပှၤဝဲကျိၤခိၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကမံးတံာ်ဝဲကျိၤခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တံပဒိၣ် အဲၣ်ဒီးသံကွၢ်နဘၣ်ဃးလၢ ပပှၤကညီဟီၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ် ခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၣ်ဒီးတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လၢပပှၤကညီဖိအဂီၢ်တၢ်ဘျးစဲအိၣ်ဒဲလဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ် ဝံသးစူၤတဲဘၣ်ပှၤတစဲးဖိသ့ၣ်ခါ.

ပမ့ၢ်ဘၣ်တဲန့ၣ်တၢ်လၢသ့ၣ်ပှၤန့ၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်န့ၣ်ပတဲသ့ၣ်လီၤ. ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကါဒိၣ်အယိန့ၣ်လၢပဝဲသ့ၣ်ပှၤဝဲကျိၤတကပၤန့ၣ် ဒ်သိးပကဒီသအဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကလုာ်ကလုာ်ကိးကလုာ်ဒဲးအဂီၢ်န့ၣ်အကါဒိၣ်, အတၢ်ဘျးစဲသ့ၣ်ဂ့ၢ် ကိးမံၤန့ၣ်အကါဒိၣ်, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိကဒဲကဒဲန့ၣ်ဘျးစဲလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ. တခါမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်တခါန့ၣ်လဲၤဘၣ်ဒိလီၤ. အဒိ, တၢ်ဖိညါမ့ၢ်တအိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်ယုာ်န့ၣ်ကတၢထီၣ်ဒီးယုာ်အါထီၣ်အယိန့ၣ် လၢပှၤပူၤန့ၣ်အိၣ်ဝဲတသ့လၢဘၣ်ဒီးဘၣ်ဟးယုာ်အဆၣ်တဘၣ်လၢဘျီဒီး ကမၤဟးဂီၢ်ဝဲပှၤကညီအဘုလၢယုးပူၤသံၣ်ပူၤန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဘျးစဲလိာ်သးလီၤ. လၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အကါဒိၣ်အယိန့ၣ်ပဒီသအလီၤဆိဝဲအိၣ်, ဒ်သိးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတလီၤတူၣ်ဘၣ်ဒီးပဟ်ပ

နီၣ်သ့ၣ်ပှၤဟီၣ်ကဝီၤ, လၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်ပျဲပူၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢသ့ၣ်ပှၤဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်လီၤ. ပတၢ်ပညိၣ်တခါန့ၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်ဒ်အလုအလၢဒ်ဘဲအိၣ်မူဘၣ်သဘျီဒီးကပူၤဖျးဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အကလုာ်ကလုာ်, အိၣ်မူဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်တၢ်ဟ်လီၤဝဲဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိပျဲကွီၤကဝီၤလီၤဆိတဖၣ်မံၤနီၤ.

တံပဒိၣ်မၤဘးထီၣ်. ကီၢ်သုလ္လသ့ၣ်ပှၤဝဲကျိၤခိၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကမံးတံာ်ဝဲကျိၤခိၣ်. တၢ်ဂီၢ်-ခ့ၣ်

လာတၢ်ကတၢၢ်ကတၢၢ်ဒီသအဆၢနီၣ်အဂီၢ်တၢ်တၢ်ပှၤအိၣ်မနုၤလဲၣ်.

တၢ်အခိၣ်သ့ၣ်န့ၣ်တၢ်တၢ်အခိၣ်ကတၢၢ်န့ၣ်ဒုမ့ၢ်ဒၣ်ထံၣ်ကီၢ်သးတၢ်ကတၢၢ်, ဟီၣ်ကတၢၢ်တၢ်တၢ်, ဟီၣ်ကတၢၢ်အိၣ်သး, တၢ်ဒုးတၢ်ယၤအယီၤပကမ့ၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံၣ်မ့ၢ်ဖျိးလီၤမ့ၢ်ပြီၤအါမးန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး သ့ၣ်ပှၤသဲးကဒိၣ်စိအဂီၢ်အကါဒိၣ်န့ၣ်လာပဟီၣ်ကတၢၢ်အတၢ်အိၣ်သးန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်တၢ်ဒီးပှၤအခိၣ်ကတၢၢ်လီၤ.

ဝံသးစူနဟ့ၣ်ပှၤတၢ်အခိၣ်တခါလာဆၢနီၣ်ဖိအကျါတမံၤလၢအမ့ၢ်တၢ်ရ့ၣ်ဒိၣ်သ့ၣ်.

ပကဟ့ၣ်တၢ်အခိၣ်တခါလာကနဲမိၤ, ကနဲမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်ပှၤကညီအဂီၢ်ကကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲးဒိၣ်လီၤ. ကနဲဒီးပှၤကညီန့ၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ဘျးဝဲလိာ်အသးလီၤ. ဘၣ်မနုၤလဲၣ်န့ၣ်ကနဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးဖိထီၣ်သ့ၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်သ့ၣ်, ဆၢနီၣ်ဖိအိၣ်အိၣ်ဒီးဆၢနီၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်က့ၤသ့ၣ်က့ၤသ့ၣ်, ဒီးပှၤကညီဒီးန့ၣ်ဘုဟ့ၣ်ဒီးသိးကဖိကသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကနဲမ့ၢ်တမၤအတၢ်မၤဘၣ်ဒုတၢ်ဖိထီၣ်သ့ၣ်ထီၣ်တသ့ဘၣ်. ပှၤကညီအိၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤမိၣ်. ဆၢနီၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်လီၤသ့ၣ်ဒီးဆၢနီၣ်ဖိမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်ဒီးသ့ၣ်ပှၤအိၣ်တသ့လၢဘၣ်, ထံကျိၣ်သ့ၣ်မူတသ့လၢဘၣ်. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်သယံးဒီးသ့ၣ်ပှၤဒီးထံကျိၣ်ဒီးသ့ၣ်ပှၤတၢ်ဟးထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢထံကျိၣ်ပှၤကလီၤစူကလီၤမၤန့ၣ်ပစံးသ့လီၤ.

ဝံသးစူတဲဘၣ်ပှၤလၢနမံၤဒီးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤမူဒါသ့ၣ်.

မ့ၢ်သ့လီၤ. ယမံၤမ့ၢ်စီၤမူဆံ့, လီၤလၢမူဒါလၢခ့ၣ်တခါမ့ၢ်ဝဲ, တၢ်ရဲၣ်သဲကတၢၢ်တၢ်မံၤလၢဆၢနီၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူတတဲကျိၣ် မူဒါခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဆၢနီၣ်မူ-ပအဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါလာတၢ်ရဲၣ်သဲကတၢၢ်တၢ်မံၤလၢဆၢနီၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူတတဲကျိၣ်အံၤဘၣ်မနုၤအယီၤလၢနသးစဲအီၤလဲၣ်ဒီးနထံၣ်လၢအရ့ၣ်ဒိၣ်ထဲလဲၣ်.

မူဆံ့ - Program တခါအံၤန့ၣ် အရ့ၣ်ဒီးဒိၣ်ညါ ဘၣ်မနုၤအယီၤလဲၣ်န့ၣ် ပမ့ၢ်က့ၤကွၢ်ကဒါက့ၤလၢ ကီၢ်သ့လၢကီၢ်ရဲၣ်န့ၣ်ဘၣ်အပူၤန့ၣ် လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ဟံးစုန့ၣ်ကျဲအဖီလၢ, ကညီတၢ်ကရၢကရီၤလၢ ကတြီဆၢဒီသအကျၢဆၢနီၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံၤလၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်အိၣ်ဒၣ်ထဲ KESAN တဖုၤန့ၣ်ပတဲသ့လီၤ. ဒီးတကတီၢ်ယီၤ ပမ့ၢ်က့ၤကွၢ်ကဒါက့ၤန့ၣ် ဆၢနီၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အရ့ၣ်ဒိၣ်လၢတမ့ၢ်ထဲလၢ အစၢဘျးကလီၤတၢ်အယီၤပဘၣ်တြီဆၢဒီသအကျၢအီၤဘၣ် မ့ၢ်စ့ၢ်ကီၢ်တၢ်တခါလၢအဘျးဝဲလိာ်သးဒီးပလုာ်လၢထူသန့ ပတၢ်မ့ၢ်တၢ်စ့ၢ်ကီၢ်လီၤ. ပဝဲပကဲကညီ ဖိပတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤန့ၣ်ဒီးသန့ထီၣ်သးလၢခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢနီၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ, အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ် ပတၢ်အိၣ်ကျိၣ်တဘိကလီၤမၤသဒၣ်ပှၤန့ၣ်ပတဲသ့စ့ၢ်ကီၢ်လီၤ.

ပမိၢ်ပၢ်ဖဲသိၣ်လိမၤလိပှၤလၢအိၣ်ဒီးကတၢၢ်ဘၣ်ဆၢနီၣ်သးစဲအံၤ အိၣ်ဒီးတကတီၢ်ဝဲလၢဘၣ် ခီဖျိတၢ်ဂ့ၢ်ဝဲအံၤအယီၤသးန့ၣ်ယထံၣ်လၢ တၢ်ရဲၣ်သဲက

တၢ်ရဲၣ်သဲကတၢၢ်တၢ်မံၤလၢဆၢနီၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူတတဲကျိၣ် မူဒါခိၣ်. တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

တၢ်တၢ်မံလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူတတၢ်ကျဲတခါအံၤ
အရူဒိၣ် ဘၣ်မနုၤအယိလဲၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤ
တခါန့ၣ် ကယုထံၣ်သ့ၣ်ညါက့ၤ ဆၢဖိကီၢ်ဖိလဲၣ်တ
ကလုာ်လဲၣ်လၢအအိၣ်တၢ်ဒီးသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးအိၣ်စ့ၢ်ကီး
ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢ ဆၢဖိကီၢ်ဖိမံလၢလၢအအိၣ်
တၢ်ဒီးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ပဘၣ်ရဲၣ်သဲကတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲ
က့ၤအိၣ်လဲၣ်စ့ၢ်ကီး အိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲမုၢ်မုၢ်နီၢ်
နီၢ်အယိယထံၣ်လၢအဂ့ၢ်ဒိၣ်မးဒီးယတၢ်သးစဲအိၣ်နီၢ်
နီၢ်လၢတၢ်မၤတခါအံၤအပူၤလီၤ.

**ဆၢမူ-ဘၣ်ထွဲဒီးနတၢ်မၤတခါအံၤအဖီခိၣ်လၢအပူၤ
ကွၢ် နဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိးဒီးတၢ်မၤလိတၢ်ဘျီဘျီခါ.**

မူဆံ့-မ့ၢ်ဘၣ်ဃးလၢယတၢ်ဖံးတၢ်မၤတခါအံၤအဖီခိၣ်
ဒု ယတမၤလိဘၣ်လၢကွၢ်ပူၤဘၣ်ဆၢ ဓးထီၣ်မ့ၢ်လၢယ
န့ၣ်လီၤမၤတၢ်ဒီးဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်မူဒါတၢ်ဖံးတၢ်မၤတခါ
အံၤ ယဂုၢ်ကျဲးစၢမၤအိၣ်လၢအဂ့ၢ်ကတၢ် ဒီးလၢယတၢ်
မၤအဖီခိၣ်န့ၣ် ယဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲ ဒ်သိးတၢ်မၤလိသ့သး
တၢ်မၤလိလၢပူၤလၢအမၤစၢပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်
လီၤ. အဒိ,ဒ်သိး ပကဘၣ်ဝဲထံနီၤဖးဆၢဖိကီၢ်ဖိအ
ကလုာ်လဲၣ်, ပကဘၣ်ဖးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိးလၢပဒီးန့ၢ်
ဘၣ်လၢပျီပူၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လဲၣ်, တၢ်သ့ၣ်န့ၣ်အိၣ်ပျဲ
ကလုာ်လဲၣ်ဒီးတၢ်ဝဲထံနီၤဖးအိၣ်လဲၣ်, ဘၣ်မနုၤ
အယိဘီၣ်သိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်အရူဒိၣ်လဲၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒၣ်
ခိဖျိလၢတၢ်မၤလိသ့ၣ်တဖၣ်အယိန့ၣ် ယသးစၢဆၢဒိၣ်
ထီၣ်ကွၢ်ကွၢ်လီၤ.

**ဆၢမူ-ဘၣ်ဃးဒီး တၢ်မၤတခါအံၤန့ၣ် နမၤတၢ်လံ
တၢ်မနုၤလဲၣ်.**

မူဆံ့-တၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢပဟူးယဲၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟီၣ်ဒုခိ
ဖျိလၢတကီၢ်ခါတၢ်အိၣ်သးအဖီခိၣ်န့ၣ် အါတက့ၢ်မ့ၢ်
တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါက့ၤ ဆၢဖိကီၢ်ဖိမံလၢလၢအအိၣ်
ထီၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ် လၢအမ့ၢ် တၢ်ဟံ, တၢ်ယီၤ, တၢ်ဘီ
န့ၢ်, ဘီၣ်သိၣ် တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဒီးပယုထံၣ်သ့ၣ်ညါ
က့ၤစ့ၢ်ကီး ဆၢဖိကီၢ်ဖိလၢ အအိၣ်န့ၢ်အိၣ်တၢ်က့ၤပျဲ

ကလုာ်လဲၣ် ဒီးအတအိၣ်န့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်အိၣ်တၢ်က့ၤပျဲ
ကလုာ်လဲၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

တကတီၢ်ယီၤ ဆၢဖိကီၢ်ဖိလၢအအိၣ်လၢထံ
ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢအမ့ၢ် ညၣ်, ဒုၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, တကး
ဒ်ဘၣ် တၢ်မူတတၢ်လၢအအိၣ်လၢကလံကျဲစ့ၢ်ကီး တ
သ့ၣ်အသ့ပမၤဒီးယုထံၣ်မၤနီၣ်မၤယါက့ၤအိၣ်ဝံးဒီး ပ
ဟံဖျါထီၣ်က့ၤအိၣ်လၢဒုဖိသဝီဖိအအိၣ်ဒီးပထးထီၣ်
လံာ်တၢ်ဟံဖျါစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

ပဂုၢ်ကျဲးစးဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်သိၣ်တၢ်သီ, ဟ့ၣ်
တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပျံတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢ
လီၤကဝီၤပူၤအပတီၢ် ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကသ့ပယုထံၣ်အ
ဝဲသ့ၣ်ပျံတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပတၢ်ပညိၣ်တခါက
မ့ၢ်ဝဲ ဒုဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပယုထံၣ်ကယုထံၣ်က့ၤအနီၢ်က
စၢ ပျံတၢ်မ့ၢ်န့ၢ်န့ၣ် ပဆၢဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အနီၣ်ဂံၢ်
ကအါထီၣ်က့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

**ဆၢမူ-လၢတၢ်မၤတခါအံၤအဖီခိၣ်န့ၣ် နဆိမိၣ်လၢအ
ကဲဘျုးကဲဖျိၣ်လဲၣ်, ဒီးတၢ်တၢ်တၢ်ဒီးန့ၢ်အိၣ်လဲၣ်.**

မူဆံ့-တၢ်ဂံၢ်ဆူၣ်အိၣ်ဒီး တၢ်တၢ်တၢ်ဒီးပျဲအိၣ်စ့ၢ်ကီး
လီၤ. ခိဖျိ ထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ
မၤတံာ်တၢ်ပျဲလၢကျဲအဘိဘိ, ဓးထီၣ်ဖဲ ကီၢ်ပယီၤသုး
မိၤစိရိၤ ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဝံးအလီၢ်ခံ ပျံလၢပ
ဆူၣ်တၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ခဲအံၤပလဲဆူၣ်က့ၤပပျံတဘျီ
လၢဘၣ်အိၣ်ဝဲ ဒီးအဂၤတခါခိ တၢ်လီၤဆူၣ်ကီးတၢ်
န့ၣ် ပသ့ၣ်ညါလၢ ဒုဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် မၤတလၢတၢ်
သိၣ်တၢ်သီဒီး ခးအိၣ်တၢ်လၢသ့ၣ်ပျံပျံကွီၤပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ ပျံ
တၢ်အပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲ ပသ့ၣ်ညါဘၣ်ဆၢ ခိဖျိ
လၢပပျံနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒုးစ့ၤဝဲဒီး တၢ်ဆဲးကျိးတၢ်ကီတၢ်ခဲ
ယီၤ ပကဟံးထီၣ်အရူတဘျီယီတန့ၢ်ဘၣ် ခိဖျိတၢ်လဲၤ
တၢ်က့ၤဒီးတၢ်ဆဲးကျိးအဂံၢ်စၢအယိ မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးပတၢ်ဂံၢ်
စၢတခါန့ၣ်လီၤ. ■

တၢ်ကူစါယါဘျါကသံသ့သ့ဆါကွဲဆါအကလုာ်ကလုာ်

သုလုာ်ကီုဒုး

ဆါ ကတီၢ်မုၢ်မဆါတနံၤအံၤပကနံၢ်ဟူဘၣ် တၢ်ကအုကစွါလၢ ယစုဆါ, ယခိၣ် လုာ်မိဆါ, ယခိၣ်လုာ်ခိၣ်ဆါ, ယယီၤဒု ဆါအိၣ်အါမးလီၤ. တမ့ၢ်ထဲပှၤသးပှၤတဖၣ်ကအုဘၣ်. ပှၤသးစၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးပနံၢ်ဟူဘၣ်န့ၣ်လီၤ. သုလုာ်ကီု ဝုၤတဘျီအံၤကဟဲဒုးသ့ညါပှၤလၢတၢ်ကူစါယါဘျါ ယံဆါကွဲဆါဒီးစုဆါခိၣ်ဆါ, စုကမံၣ်ခိၣ်ကမံၣ်ဆါလၢ ကသံသ့သ့ဂံဝံဝံဝံအကျဲလီၤ. ကသံသ့သ့ဂံဝံဝံဝံ မုၢ်မိၢ်ပံၤဖဲတုၤလံၤတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢပှၤ လၢအကူစါ ယါဘျါတၢ်ဆါအါမံၤလီၤ. ကတီၢ်အံၤဒုၣ်လဲၣ်ပှၤကညီ န့ၣ်သဝီဖိအိၣ်ဆါလၢခိၣ်ကစၢ်ကျါ လၢအအိၣ်ယံၤ ဒီးကသံသ့ဒးမုၢ်ဂ့ၤ တၢ်ဆါဟံၣ်တဖၣ်မုၢ်ဂ့ၤ စူးကါဒီး ဝဲမိၢ်ပံၤဖဲတုၤတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်သ့ညါဘၣ်ထွဲ ကသံသ့သ့ဂံဝံဝံဝံန့ၣ်လီၤ. ကတီၢ်အံၤတၢ်လဲၤထီၣ် လဲၤထီၣ်ဒီးတၢ်သ့ညါအသီအါထီၣ်ဝဲဘၣ်ဆၣ် မိၢ်ပံၤ ဖဲတုၤတၢ်သ့ညါထူလံၤလုာ်ဒိၣ်ပှၤဒိၣ်အံၤ ပဆိတုၢ်အီၤဒီး ကွၢ်ကဟံၣ်အီၤတသ့လုၤတက့ၤဘၣ်. အလီၤအိၣ်လၢပ ကဘၣ်စိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤဒီးမၤန့ၢ်ပၢ်အါထီၣ်က့ၤပသးလၢအ ဂ့ၢ်ဒီးမၤဖျါထီၣ်က့ၤအီၤလၢဖိစိၣ်လံၤစိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(က) ကသံသ့စုကမံၣ်ဆါ ခိၣ်ကမံၣ်ဆါ (မၤအီၤအကမူၣ်)

- ၁. သ့ၣ်တၢ်ကွဲၤ
- ၂. တဲၤဖးဒံၣ်
- ၃. စမူၣ်ယဲၢ်ကလုာ် (စမူၣ်ဗျိးငါးပါး) (မ့တအိၣ် ဘၣ်အလီၤန့ၣ်မၤန့ၢ်ဖိတုၤလုာ်အတၢ်သ့)
- ၄. အံၤသ့ဟီ

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံသ့အကျဲအကျဲ

မၤန့ၢ်သ့ၣ်တၢ်ကွဲၤအဂံၢ်ဒီးတဲၤဖးဒံၣ်အတၢ် အ စိၣ်လီၤတခါတပီၤစုၣ်စုၣ် ကျိဘျးအီၤဒီးလိယုအီၤတက့ၢ်. တုၤအယုန့ၣ် တၢ်ဘျးအီၤဒီးဂုၤကမူၣ်အီၤဝံၤဒီး ယီၣ် ကွၢ်အီၤလၢတၢ်န့ၢ်ထံၤတခါတဘျီ ကျဲၣ်ကျိလီၤယုာ် အီၤဒီးစမူၣ်ယဲၢ်ကလုာ်အကမူၣ်တၢ်န့ၢ်ထံၤတတၢ်, အံၤ သ့ၣ်ဟီနီၤတဖၣ် ယဲၢ်ဘျီတက့ၢ်. ဝဲ စမူၣ်ယဲၢ်ကလုာ် တအိၣ်ဘၣ်အခါန့ၣ် မၤန့ၢ်ဖိတုၤလုာ်တၢ်အကမူၣ်ဒီး ကျဲၣ်ယုာ်အီၤသ့ဝဲစုၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ကျဲၣ်ကျိယုာ်အီၤဘၣ် လိာ်ဘၣ်လိာ်ဝံၤ ဟံၣ်ယၢ်အီၤလၢပလီၤပူၤ လၢအလုာ်က လံၤဂ့ၤဂ့ၤ ဒီးထုးထီၣ်သ့အီၤဖဲနလိာ်ဘၣ်အီၤတဘျီလၢ လၢသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သုကသံသ့အကျဲအကျဲ

ပှၤသးပှၤအဂီၢ်န့ၣ် အီၤအီၤတဘျီန့ၣ် နီၤတဖၣ် တဘျီပှၤတနံၤခံၣ်ကျိ တုၤအပှၤထီၣ်သၢသီဒီးတၢ်ဆါ ကလီၤမၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တလီၤမၢ်ဒ်ဘၣ်န့ၣ် ဆဲးအီၤအီၤ တုၤလၢအပှၤထီၣ်န့ၣ်သီဒီးကလီၤမၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. နအီၤလၢအ ကမူၣ်မ့ၢ်တမ့ၢ်ဘၣ်န့ၣ် ကျဲၣ်အီၤဒီးထံၤသ့ဝဲစုၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပှၤလၢအစုကမံၣ်ဆါ ခိၣ်ကမံၣ်ဆါ ဒီးညိးထီၣ် မုၢ်ဂ့ၤ ယီၤဒုဆါ, ဆံၣ်ဂီၤ သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မၤအီၤက့ၤက သံၣ်အဝဲအံၤဒီးတၢ်ဆါကဘျါက့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

(ခ) ကသံသ့စုကမံၣ်ဆါခိၣ်ကမံၣ်ဆါ (ချိအီၤအထံ)

- ၁. သ့ၣ်တၢ်ကွဲၤ
- ၂. တဲၤဖးဒံၣ်

- ၃. စမုဉ်ယဲကလုာ် (စမုဉ်ဗျိုးငါးပါး) (မုာ်တအိဉ်ဘဉ်အလီုန့ဉ် မနုာ်ဖီဘုလုာ်အတံာ်သ့)
- ၄. အံသဉ်ဟီ

တၢ်ဒုးကဲထီဉ်ကသံဉ်အကျိအကျဲ

မနုာ်သ့ဉ်တၢ်ကွဲအတံာ်တပီၤ, တဲးဖးဒိဉ်အတံာ်တပီၤ, စမုဉ်ယဲကလုာ်အစီၤလီၤတၢ်စွဲၤ, အံသဉ်ဟီနီတၢ်ဖိယဲဘဉ်တက့ၢ်. ဖဲစမုဉ်ယဲကလုာ်တအိဉ်ဘဉ်အခါန့ဉ် မနုာ်ဖီဘုလုာ်အထူဉ် အလုာ် အစီၤလီၤယဲကလုာ်သ့ဝဲစ့ၢ်ကိးန့ဉ်လီၤ. ချီထီဉ်အီၤလၢသဟးဖးဒိဉ်တဖျဉ်အပူၤ ဖဲန့ဉ်လီၤထံ ၁၅ ပလီ, ယုာ်အီၤတုၤလၢထံလီၤသးအိဉ်တုာ် ၅ ပလီတက့ၢ်. ပာ်ခုဉ်လီၤအီၤဒီးပျဲးဟံးန့ဉ်က့ၤထဲအထံဆံ့ဆံ့ဝဲ ပာ်ဃာ်အီၤလၢပလီပူၤဂ့ၤတက့ၢ်.

တၢ်သုကသံဉ်အကျိအကျဲ

ပုၤသးပျဉ်အဂီၢ်န့ဉ် အီၤအီၤတဘျီလုာ်ဖးထံခွးတခွး တနံၤခံဘျီ တုၤအပျဲထီဉ်သးသီဒီးတၢ်ဆါကလီၤမၢ်ဝဲလီၤ. မုာ်တလီၤမၢ်ဒ်ဘဉ်န့ဉ်ဆဲးအီၤအီၤတုၤလၢအပျဲထီဉ်န့ဉ်သီကလီၤမၢ်ဝဲန့ဉ်လီၤ.

ဘဉ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပုၤလၢအစုကမဲာ်ဆါ ခိဉ်ကမဲာ်ဆါ ဒီးညိးထီဉ်မုာ်ဂ့ၤ ယီၢ်ဒုးဆါ, ဆံဉ်ဂီၤ သ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ် မအီၤက့ၤကသံဉ်အဝဲအံၤဒီး တၢ်ဆါကဘျီက့ၤဝဲန့ဉ်လီၤ.

(ဂ) ခိဉ်လုာ်ခိဉ်ဆါဒီးညိး (တၢ်စံာ်ဘိဉ်အီၤ)

- ၁. တမၢ်လုာ်
- ၂. နီဉ်ဝီတပီၤ
- ၃. နံဉ်သိထံ

တၢ်ဒုးကဲထီဉ်ကသံဉ်အကျိအကျဲ

မနုာ်နီဉ်ဝီတပီၤဒီးတမၢ်အလုာ်တခါအစီၤလီၤတပီၤစုာ်စုာ်ဝဲ ကျိဘျိုးလိယုာ်အီၤတုၤအယုာ်ဂ့ၤတက့ၢ်. တၢ်ကမုဉ်အီၤမုဉ်နီၢ်နီၢ်ဝဲ ကျိကျိယုာ်ဒီးနံဉ်သိထံတယးကွၢ်ဖဲအဘဉ်စီဉ်ဘဉ်လိာ်ဘဉ်လိာ်ဒီးထၢန့ဉ်ဃာ်အီၤလၢကီဉ်အပူၤတက့ၢ်. နမုဉ်အဲဉ်ဒီးမနုာ်ကသံဉ်အဝဲအံၤတဘျီအဂီၢ်န့ဉ် မနုာ်ကသံဉ်သးကလုာ်အံၤအသံသိပျဲးသးသး ဒီးတၢ်ဘျိုးအီၤ, ဟံးန့ဉ်အထံမုာ်ဂ့ၤ အသးမုာ်ဂ့ၤသ့ဝဲခဲလၢာ်န့ဉ်လီၤ.

တၢ်သုကသံဉ်အကျိအကျဲ

ဖဲမုဉ်ဟါလီၤဘျိုးထီဉ်ကမံအဆၢကတီၢ်န့ဉ် ပူၤလီၤကသံဉ်အံၤလၢစုကမဲာ်ဆါ ခိဉ်ကမဲာ်ဆါအဖီခိဉ်ဒီးစံာ်အီၤဖဲန့ဉ်တတီၤဒိဉ်ဒိဉ်ဝဲ ဘိဉ်တၢ်ဃာ်အီၤလၢတၢ်ကံးညဉ်ကိးဟါဒီး တုၤအဘျီတစုတက့ၢ်.

ဘဉ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပုၤလၢစုကမဲာ်ခိဉ်ကမဲာ်ဆါ, ခိဉ်လုာ်ခိဉ်ဆါဒီးခိဉ်စံာ်လုာ်ညိးလီၤကံးအဖဲအိဉ်တဖဉ်န့ဉ်ကသံဉ်အဝဲအံၤကမၤဘဉ်လိာ်က့ၤကလံးဒီးမၤဆိဉ်ထီဉ်ထူဉ်ပျဉ်န့ဉ်လီၤ. သုကသံဉ်အံၤဒ်တၢ်နဲဉ်ကျဲအသးဒီးတၢ်ဆါကဘျီဝဲလီၤ.

(ဃ) ခိဉ်လုာ်ခိဉ်ဆါဒီးညိး (မနုာ်ကသံဉ်တဘျီဂီၢ်)

- ၁. တမၢ်လုာ်
- ၂. နီဉ်ဝီတပီၤ
- ၃. ဖီပျဉ်လုာ်

တၢ်ဒုးကဲထီဉ်ကသံဉ်အကျိအကျဲ

မနုာ်နီဉ်ဝီတပီၤ, ဖီပျဉ်လုာ်ဒီးတမၢ်အလုာ်တခါတစးပျဲးသးသးက့ၢ်. သုကဆီအီၤဒီးတၢ်ဘျိုးအီၤကပုာ်လုးဖိတက့ၢ်. မနုာ်က့ၤထဲအထံလၢနကဖူအီၤဒီးနကဘိဉ်အီၤအဂီၢ်တက့ၢ်.

တၢ်သုကသံၣ်အကျိအကျဲ

ဖဲမၢ်ဟါလီၤဘူးထီၣ်ကမံဆၢကတီၢ် ဖူလီၤကသံၣ်အံၤလၢစုကမံဆၢခိၣ်ကမံဆၢအဖီခိၣ်ဒီးစံၢ်အီၤဖဲန့ၣ်တတီးဒိၣ်ဒိၣ်ဝံၤ ဘိၣ်တၢ်ယၢ်အီၤလၢတၢ်ကံးညၢ်ကံးဟါဒီး တုၤအဘျီတစုတက့ၢ်.

ဘၣ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပုၤလၢစုကမံဆၢခိၣ်ကမံဆၢ, ခိၣ်လုၢ်ခိၣ်ဆါဒီးခိၣ်စၢၤလၢညး လီၤကံးအဖံအိၣ်တဖၣ်န့ၣ် သုကသံၣ်အဝဲအံၤဒ်တၢ်န့ၣ်ကျဲအသီးဒီး တၢ်ဆါကဟါမၢ်ဝဲလီၤ.

(င) သးပုၤစုကမံဆၢခိၣ်ကမံဆၢ

- ၁. သဘၣ်မိၣ်ညွ (သဘၣ်ယဲၤ)
- ၂. ဟီၣ်ထးအဘျီ
- ၃. တအုဆွ
- ၄. သၣ်ကတ်အတံၢ်
- ၅. ဆူအတံၢ်
- ၆. ပျဲအတံၢ်
- ၇. သယီတံၢ်
- ၈. လီၤလူးမၢ်
- ၉. နါပီၤစီၤအဘျီ
- ၁၀. ဖိဂံၢ်အလၢၣ်
- ၁၁. ဖိပုၤလၢၣ်

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံၣ်အကျိအကျဲ

မၤန့ၣ်ကသံၣ်အကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤကျိဘျးအီၤဒီးလိယုတီၢ်ကမုၢ်အီၤတက့ၢ်. ဟံးန့ၣ်အကမုၢ်တခါအစီၤပျဲသီးသီး ကျဲၣ်ကျိယုၣ်အီၤတပူၤယီတက့ၢ်. ကျဲၣ်ကျိယုၣ်အီၤခဲလၢ်ဘၣ်လိာ်ဘၣ်လိာ်ဝံၤ ထၢန့ၣ်အီၤလၢပလီၤအခိၣ်ဟံလဲၢ်တဖျၢၣ်အပူၤ ဒ်သီးနထူးထီၣ်က့ၢ်အီၤကညီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သုကသံၣ်အကျိအကျဲ

ကသံၣ်အဝဲအံၤန့ၣ်မ့ၢ်ဒ်ထဲလၢပုၤသးပုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. စံၢ်လီၤအီၤဖဲတၢ်ဆါအလီၢ် ဂီၤတဘျီ ဟါတဘျီ ဒီးဘိၣ်တၢ်ယၢ်အီၤလၢတၢ်ကံးညၢ်တက့ၢ်. အစုကတၢ်န့ၣ် စံၢ်ဒီးဘိၣ်အီၤပျဲထီၣ်သၢသီ မ့ၢ်တဘျီဂုၤဂုၤဘၣ်ဒီးစံၢ်အီၤတုၤအပျဲထီၣ်တနွံ သုဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. အဂၤတခါနမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးဆဲးအီၤလၢထးဆဲး (စူး) န့ၣ် ကွၢ်တယးကျဲၣ်ကျိက့ၢ်ကသံၣ်အံၤဒီးပနီၤကျဲအထံဝံၤဒီး ဆဲးအီၤဖဲတၢ်ဆါအလီၢ်ဂီၤတဘျီဟါတဘျီ တုၤအပျဲထီၣ်သၢသီဒီး ကကိညၢ်လီၤဝဲန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တဘျီဂုၤဂုၤဘၣ်န့ၣ်ဆဲးအီၤတုၤလၢအပျဲထီၣ်တနွံဒီး ဆဲးအီၤတုၤလၢအဘျီဂုၤဂုၤတစုန့ၣ်တက့ၢ်.

ဘၣ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပုၤလၢအသးပုၤဒီးအစုကမံဆၢ, ခိၣ်ကမံဆါ ဒီးယီၤဒုဆါ ကအုကစ့ၢ်ဝဲ, တနီၤစံးဝဲသးပုၤအယီ စုကမံဆၢခိၣ်ကမံဆၢအသီအချါတအိၣ်လၢဘၣ်တဖၣ်န့ၣ် သုက့ၢ်ကသံၣ်အဝဲအံၤဒီးကဘၣ်လိာ်က့ၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(စ) သးနါပုၤဆါ

- ၁. ကပူၤ (ပုၤတနီၤကိးလၢဖံးစုညါ)
- ၂. ကွဲစီ

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံၣ်အကျိအကျဲ

ကျိန့ၣ်ကပူၤအဂံၢ်အစီၤလီၤတပီၢ်, ကျိဘျးအီၤခဲလၢ်ဝံၤဒီးချီထီၣ်အီၤလၢသဟးဒိၣ်အပူၤ လူထီၣ်ထံခွံပလီတက့ၢ်. ယုၣ်အီၤတုၤလၢထံလီၤသံးအိၣ်တွံၤသၢပလီ ဒီးစံၢ်လီၤအီၤ ပျဲန့ၣ်က့ၢ်ထဲအထံဝံၤ လူလီၤကွဲစီတပလီဝံၤ ဆီကလၢထီၣ်ကဒါက့ၢ်အီၤတုၤအကျဲကျိလိာ်အသးဘၣ်လိာ်ဝံၤ စိၣ်ပာ်ခုၣ်လီၤက့ၢ်အီၤတက့ၢ်. ထၢန့ၣ်ပာ်ယၢ်က့ၢ်အီၤလၢပလီပူၤဂုၤဂုၤတက့ၢ်.

တၢ်သုကသံသ့အကျိအကျဲ

ကသံသ့အဝဲအံၤန့ၣ်အိတနံၤသၢၤဘျီလၢဂီၤယု န့ၣ်ရံၣ်, မ့ၢ်ထုၣ်တဆံခဲန့ၣ်ရံၣ်, ဒီးဟါခီယုန့ၣ်ရံၣ် တုၤအပျဲထီၣ်တနံၤဒီးတၢ်ဆါကဘျီဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆါ မ့ၢ်ယၢကဲၣ်ဆိးန့ၣ်လိာ်ဘၣ်ကသံသ့အိတနံၤနကဘၣ် ကျဲးစးအိကသံသ့အဝဲအံၤယံာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အညီ ကတၢ်န့ၣ်အိအိတနံၤသၢၤဘျီတုၤလၢတၢ်ဆါဘျီဒီးပ တုၣ်ကွံာ်အိသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ကသံသ့အဝဲအံၤန့ၣ်ဘၣ်လိာ်ဝဲသးနီၤပုၤဆါ, တၢ်ဆါလၢကအိပူၤ, တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဒီးတၢ်ဆါအိၣ် ထီၣ်ယၢလၢကအိပူၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အိကသံသ့ဒ် တၢ်န့ၣ်ကျဲးအသိးဘၣ်ဆါဘၣ်ကတီၢ်ဒီး တၢ်ဆါကဘျီ ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(ဆ) ယီၤဒုဆါ

- ၁. ဘီထာ (ဒိတထုၣ်စးထီၣ်လၢအဂံၢ်တုၤလၢအသၣ်)
- ၂. ပယါနီၣ်ဖျါ (နီၣ်ဂုၢ်ထုၣ်)
- ၃. ကသံသ့ခဲး (သ့ၣ်ကံၤစု)

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံသ့အကျိအကျဲ

မၤန့ၢ်ကသံသ့သၢၤခါအံၤ တခါအစီလီၤ ၂၀ ဘး စုာ်စုာ် ကျိဘျဲးအိၣ်ဝဲ ချီထီၣ်ယုာ်ဒီးထံခွဲပလီၤ, ယုာ်အိၣ် တုၤထံလီၤသးအိၣ်တုၤထံသၢပလီၤ, ပာ်ခုၣ်လီၤအိၣ်ဝဲ ထၢန့ၣ်ယၢလၢပလီၤပူၤတက့ၢ်.

တၢ်သုကသံသ့အကျိအကျဲ

ပုၤလၢအယီၤဒုဆါခီဖျိဆုၣ်နီၤယံာ်, မ့တမ့ၢ်မၤ တၢ်ဒီးဒုကူလီၤသးယံာ်အယီၤန့ၣ် အိကသံသ့အံၤတဘျီ လာ်ဖးထံခွဲးတဖျါ ဒီးအိအိလွံာ်န့ၣ်ရံၣ်တဘျီ တုၤက သံသ့သၢပလီၤအံၤလၢကတစုန့ၣ်တက့ၢ်. အိကသံသ့အံၤထီ

ကသံသ့သ့ဂံဝံစဲမ့ၢ်မိာ်ပာ်ဖဲဖုထုလံာ်တၢ်သ့ တၢ်ဘၣ်လၢပုၤ လၢအကူစါယါဘျီတၢ်ဆါအါ မံၤလီၤ. ကတီၢ်အံၤဒၣ်လဲာ်ပုၤကညီဒုဖိသဝီ ဖိအိၣ်ဆိးလၢခိခိၣ်ကစၢ်ကျါ လၢအအိၣ်ယံၤ ဒီးကသံသ့အးမ့ၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ဆါဟံၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် စူးကါဒီးဝဲမိာ်ပာ်ဖဲဖုတၢ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ် သ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲကသံသ့သ့ဂံဝံစဲန့ၣ်လီၤ.

ဘိသနကကမၢ်အလီၢ်တအိၣ်ဘၣ်, ကသံသ့ကဟ့ၣ် ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဝဲထုၣ်ပျါဒီးထုၣ်မိာ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးယီၤ ဒုသုတဆါတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

အိကသံသ့အံၤဒ်ကသံသ့တၢ်န့ၣ်ကျဲးအသိးဒီး ယီၤဒုဆါကဘျီဝဲလီၤ. ယီၤဒုဆါမ့ၢ်မ့ၢ်ဘၣ်ဖုးလၢဆံၣ် ယၢန့ၣ် ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်တၢ်ဆါတဘျီဘၣ်အယီၤ မၤကွၢ် ဆံၣ်ယၢမ့ၢ်အိၣ်ဒီးအိကူလၢဆံၣ်ယၢအကသံသ့တ က့ၢ်. မ့တမ့ၢ်လၢဆံၣ်ယၢတၢ်ဆါအိၣ်ဘၣ်န့ၣ် နယီၤ ဒုဆါဘျီဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်ကီတၢ်ခဲလၢတၢ်လဲၤတၢ်ကူဒီးတၢ်အိၣ် တၢ်ဆိးအလီၢ်ယံၤဒီးတၢ်ဆါဟံၣ်မ့တမ့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်ကသံသ့ အးအလီၢ်န့ၣ်ကသံသ့သ့ဂံဝံစဲမ့ၢ်တၢ်လၢအမၤစၢပုၤ ဒိၣ်နီၤမးလီၤ. ဖဲကသံသ့သရၣ်တအိၣ်ဘၣ်အလီၢ်, န မ့ၢ်ဒိၣ်နီၤဘၣ်တၢ်စုဆါခိၣ်ဆါ, တၢ်ယံကမဲာ်ဆါ, ခိၣ် လွံာ်ခိၣ်ဆါတၢ်ဂ့ၢ်ကီန့ၣ် မၤကွၢ်တၢ်ကူစါယါဘျီလၢ တၢ်တဲအဂ့ၢ်လၢအဖိခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတက့ၢ်. ကဘျီ ကူဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူစါယါဘျီကသံသ့ယံဆါကွဲဆါအက လုာ်ကလုာ် တၢ်ဂ့ၢ်တခါအံၤ ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်ကူအိၣ်လၢ လုာ်လၢထုသနူကသံသ့သ့ဂံဝံစဲလံာ်စိာ်စုလၢအဘၣ် တၢ်ထၢဖျိၣ်ကတဲာ်ကတီၢ်အိၣ်လၢသရၣ်သ့ဖဲဒီးသရၣ် မုၢ်အဲၣ်မ့ၢ်ဖဲ ၂၀၀၇ နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ■

ဖိပ်ယဲဒီဖံလံခံဂအဂု

နီမုဒ်ဆဲး

တ် ဖံးဝဲဒ်တဘျီ ပုဒီမါဝအိပ်ဝဲဒ်ခံဂ အိပ်စုဂ်ကီးဝဲဒီးအဖိခွါတဂနုလီၤ. အဖိခွါတဂဖဲအိပ်ထီၣ်ဒီးသ့ဂဲလိာ် ကွဲအဆာကတီၢ် အမိအပါသံသဒ်ကွံာ်အီးဒီးဘၣ် အိပ်တုၢ်ကွဲဒ်ဒီးအဖံန့ၣ်လီၤ. အဖံတခိဘၣ်ကွဲလုာ် ဒိပ်ထီၣ်ကွဲအီးနးနးကျဲကျဲ ဘၣ်ဆၣ်ကွဲလုာ်ဒိပ်ထီၣ် ဝဲဒ်လတၢ်သးစူအပူ တုၤလၢအဖိသၣ်ခွါထီၣ်တစု န့ၣ်လီၤ. ဖဲအလံဖိအံၤဖိသၣ်ခွါထီၣ်တဘျီ အဝဲဟး ဖံးဟးမၤတၢ်ဒီးအဂီၢ်မိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မုာ်ဒိပ်မး ဒီးအဂီၢ် မိၣ်တဖၣ်စုဂ်ကီးအဲၣ်ဘၣ်အီးဒိပ်မးလီၤ.

ဘၣ်တဘျီအဝဲစံးဘၣ်အဖံလၢ အကလဲဖဲး အိပ်စုးလၢထံဒိပ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢအစုးခံန့ၣ်အိပ်စုာ် ကီးဝဲဒ်ကွဲဖဲဒိပ်တဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢကွဲဖဲဒိပ်တဖျၢၣ်အဖိလၢန့ၣ် အိပ်စုာ်ကီးဝဲဒ်ဒီးစီၤပအဝုၢ်ဖးဒိပ် တဖျၢၣ် ဒီးစီၤပအံၤအိပ်စုာ်ကီးဒီးအဖိမုာ်ဖိတဂနုလီၤ. ဒီးလၢခိတခိဖိပ်ယဲစးထီၣ်ဖံးလီၤမၤလီၤတၢ်ဒီးအ ဖံန့ၣ်လီၤ. တုၤလၢပုၤကျိနီၣ်ခါတဘျီ အဝဲလဲမံဒ်လၢ ခုးပူထဲတဂနုလီၤ. တုၤလၢဘုဘးထီၣ်တဘျီဖိပ်ယဲ တဂလဲတၢ်လီၤဝဲပီၤကူတဆိ ဒီးအဝဲကျိနီၣ်တုၤမုာ် ထူၣ်ထီၣ်တစးဒီးအဝဲဒုထီၣ်အပီၤကူတဆိဒီး သိၣ်သ ဩးမးလၢစီၤပအဝုၢ်ပူန့ၣ်လီၤ. စီၤပဖိမုာ်တခိတၢ် သိၣ်သယုာ်ဘၣ်အီးဒီးအိပ်ဝဲတသ့တဘၣ် တုၤဒ်လဲာ် ယုအစွဲးလၢအပၢ်အအိပ်န့ၣ်လီၤ. အပၢ်တခိစံးဘၣ်အီး ဖိမုာ်စၢ တဘၣ်လဲတဂု ပုၤသုခိၣ်ဖိန့ၣ်အသးအအိပ် မးလီၤ. ဒီးဖိပ်ယဲတခိအိပ်လၢခိန့ၣ်ဒုထီၣ်အပီၤကူတ ဆိန့ၣ်န့ၣ်ကီးမုာ်န့ၣ်ဒီး စီၤပအဖိမုာ်တခိအိပ်ဝဲတ ကဲလၢဘၣ်ဒီး ယုအစွဲးလၢအပၢ်အအိပ်တလီၢ်လီၢ်တ လီၢ်လီၢ်. တုၤလၢအပၢ်ကနၣ်တကဲလၢဘၣ်ဒီးအၢၣ်လီၤ

အီးန့ၣ်လီၤ. အဝဲန့ၣ်ဟူအပၢ်တၢ်အၢၣ်လီၤအီးဒီး ဟဲထီၣ် လၢခိတဘျီပီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲဟဲတုၤလၢဖိပ်ယဲအအိပ် ခါ အဝဲကတိတၢ်ဒီးဖိပ်ယဲ ဘၣ်ဆၣ်ဖိပ်ယဲတခိတစံး ဆၢအီးတၢ်နီတမံဘၣ်. စီၤပဖိမုာ်တခိကတိတၢ်ဒီး ဖိပ်ယဲဒီတန့ၣ်ကျဲဒီးဖိပ်ယဲတခိတဝဲဆၢအီးတၢ်နီတ ဖျၢၣ်ဘၣ်. တုၤလီၤလၢမုာ်ဟါဒီးစီၤပဖိမုာ်ကွဲကဒါကွဲ လီၤ. ဖိပ်ယဲမၤသိၣ်အပီၤကူကီးမုာ်န့ၣ်ဒီး စီၤပဖိမုာ်စုာ် ကီး ဟဲလၢအအိပ်ကီးမုာ်န့ၣ်ဒီး ဒီးတဲတၢ်ဒီးအီးကီးမုာ် န့ၣ်ဒီးအယိ ဖိပ်ယဲတုၤဝဲတကဲဘၣ်ဒီးကတိဆၢအီးန့ၣ် လီၤ. ဒီးအဝဲသ့ၣ်တဲသကိးတၢ်ခံဂယံာ်ထီၣ်ဒီး တၢ်တဲ သ့ၣ်တဖၣ်ယုယိၣ်လီၤပလိာ်အသးအယိလၢခံန့ၣ် အ ဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဘၣ်လိာ်ကွဲအသးဒီးကဲထီၣ်ကွဲနီၣ်ဒီမါဝ န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အိပ်ယုာ်တုၤယံာ်ထီၣ်ယံာ်ထီၣ် ဒီး န့ၣ်ဘၣ်ဝဲအဖိတဂလီၤ.

လၢခံအမါစံးဘၣ်အဝဲလၢကကွဲအိပ်ဆိးကွဲ လၢအစုးအဝုၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢအဝဲကွဲလီၤလၢအစုးခံ အခါအဝဲတခိထီၣ်ဘၣ်လၢကွဲဖဲဒိပ်တဖျၢၣ်အိပ်ဖျၢမး လါယုာ်ကလၢာ် ဒီးစံးဘၣ်အမါလၢ သါလဲတဘျီတ သ့ဘၣ်. အမါတခိတဲအဝဲလၢဟံးယာ်သါဆုကၢခိၣ် ထံး ဒီးဖဲအဝဲဟံးယာ်အဆုကၢခိၣ်ထံးအခါ အဝဲခွဲ လီၤလၢကွဲတဖျၢၣ်န့ၣ်အပူန့ၣ်လီၤ. ဖိပ်ယဲအမါခွဲလီၤ ဝံၤတဘျီပီၤ ဖိပ်ယဲထီၣ်ဘၣ်လၢလုာ်မုာ်အူ မိာ်တီၢ် ကါကျဲ လီၤလုၤလီၤဂီၤဒီးကါသ့ၣ်တဖၣ်လုာ်လီၤအါမး အယိ အဝဲဖုးဘၣ်မးအသးန့ၣ်လီၤ. ဖိပ်ယဲအမါကွဲ တုၤလၢအဝုၢ်ဒီးတဲဘၣ်အဝဲလၢအပၢ်အဟံၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိပ်ယဲအဖံတခိတုၤပုၤမၤတၢ်ဝံၤဒီးအဝဲဆိကမိၣ်ဝဲလၢ အကလဲအိပ်အလံလၢသံၣ်ပူဒီးဖဲအဝဲလဲတုၤအခါ အဝဲတထီၣ်လၢပူနီတဂဘၣ်. ဆိကမိၣ်ဝဲလၢအလံ

နုနုသံလံလီ။ ဖိပ်ယဲတခီအိတ်လာဝှ်အပူအါနံအါသီ
ဒီးတဲအမါလကကွအိတ်သကိးအဖံနုနုလီ။ ဖဲနုနုအ
ခါအမါကတီးနုအိတ်အိတ်အိတ်ဒီးအလီအကျဒီး
အမါဆုကဒါကွအိတ်ဒီးအမါတဲအိတ်လ၊ နကကွအိတ်
ဆံးယံလဲနု။ အဝတခိတဲဆါအမါလကကွအိတ်ဒ်
ထဲတနံနုလီ။

ဖိပ်ယဲကွတုအခါအဖံထံအိတ်ဒီးအသးဒ်
မးဒီးစံးဘၣ်အလံလအဆိကမိပ်ဝဲလအသံလံနု
လီ။ ဖဲနုနုအမုဂ်ဖါတံဒီးဂိမိပ်သုတ်တဖ်ညးမံအိတ်
တနံဘၣ်တနံတသီဘၣ်တသီနုလီ။ အမါတခိတု
တံဆါကတီးဘၣ်လအနံပျဲထီၣ်ဒီးဟဲအိတ်ကွအဝ
အခိၣ်ဒီးကတဲကတီးတံအိတ်အိတ် ဒီးလဲဒီးခိးဝဲဒီး
တနံမုဂ်ဟါ အဝတဟဲကွဟံထီၣ်ဘၣ်ဒီး အဝအသး
ဒ်ထီၣ်ဒီးတကျါကွံအတံအိတ်အိတ်လံစီလုတ
ကွဒီးကွကဒါကွဝဲဒ်နုလီ။ ဖိပ်ယဲတခိမံဝဲတနံ
ဘၣ်တနံတသီဘၣ်တသီဒီးတံဆါကတီးတလအိတ်
နုလီ။ ဖဲအဝကွအခါတထံၣ်ပျဲနီတကလဘၣ်အ

ယိ ကွဝဲတသုလဘၣ်။ ဒီးဖဲနုနုအဝဲကလီလံလံ
ကွံဖးဒ်တဖျါအပူနုလီ။ ပျဲလအိတ်လာဝှ်ပူတ
ဖ်တံသတြးဘၣ်အိတ်ဒီးစံးလိာ်အသးလကလဲကွ
မုဂ်ကစီမုဂ်အဝဟဲကွတသုဘၣ်နုလီ။

တုဖိပ်ယဲကွတုလအမါအဟံၣ်ဒီးအမါကး
တံကွံအခံဒီးအဝဲတဲအမါလ၊ အမုတပျဲထီၣ်အိတ်
လအဟံၣ်ပူဘၣ်ဆၣ်သနံကွ ဒုးကွံအိတ်လအဖိအမဲ
တဘျးနုလီ။ အမါတခိလတံသးထီၣ်အပူ တဒုး
ကွံအဝဘၣ် ဝံဒီးအဝနုနုအိတ်ဝဲဒ်နုနုအစီဒီးထံၣ်
လအဖိသုတ်တဖ်ဂဲလိာ်ကွတဲးမိကဲဒီး အဝဲတဲပျဲ
သုတ်လအသါကတဲးမိကဲဒီးနု။ သါမုနုနုကွကဒုး
အိတ်နုယမုတကတလိာ်နုလီ။ ဒီးဖိသုတ်သုတ်တဖ်
အါလီအိတ်ဒီးစးထီၣ်တဲးမိကဲနုလီ။ အဝဲတဲးဖိသုတ်
တဖ်နုကိးဘျီဒီးဒီးဖိသုတ်သုတ်တဖ် ဘၣ်ကွကဒုး
အိတ်အိတ်မုနုနုလီ။ မဲဝဲဒ်နုနုအနံအသီအါထီၣ်ဒီး
တဲဘၣ်ပျဲသုတ်လ၊ ခဲမုဆုဂ်ဂီနီနုဘိတ်နုသါမုဒီး
လဲဟိယုတ်သါခဲလသံၣ်ပျဲဒီးသါကလဲဖိတယုတ်ထု

တဒန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဆုၣ်ထီၣ်ဒီးဖိသၣ်တဖၣ်မၤဝဲဒ်ဖိၣ်ယဲ
တဲအီၤအသိး ဒီးဖိၣ်ယဲတဲဘၣ်ဖိသၣ်တဖၣ်လၢသၢက
လဲၤခိးတၢ်ယုၢ်လၢဘဲကျိၤဒီးအိၣ်ခူသ့ၣ်သ့ၣ် သါဖိၣ်မ့ၢ်
န့ၢ်တဘျီ ဟဲက့ၤကျိၤအီၤဒီးထံၣ်သိးအကအိၣ်ပတုၣ်
ဒီးဘျီဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိၣ်ယဲစးထီၣ်လဲၤခိးတၢ်ယုၢ်လၢဘဲကျိၤဒီးတၢ်
ယုၢ်တဒဟဲအိၣ်တၢ်ပျီၤမ့ၢ်မ့ၢ်, လံာ်မးပျံၤထူတဘိ, ပျံၤ
စုတဘိ ဒီးဖိၣ်ယဲပျံၤဝဲချးတဘျီယီၤကိးပသုထီၣ်ဒီး ဖိ
သၣ်တဖၣ်ဟဲကျိၤဝဲဒီးထံၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုၢ်တဒအိၣ်ပ
တုၣ်ဒီးအဝဲဒိၣ်န့ၢ်ဝဲဖိသၣ်တဖၣ်ပျံၤထူပျံၤစုဂၤဒါဂၤဒါ
ဝံၤ အကစၢ်တခီစံးဘၣ်ဖိသၣ်လၢအကလဲၤစံာ်သံလီၤ
အသးလၢလၢမ့ၢ်ထးဆါန့ၣ်လီၤ. အဝဲဒီးထီၣ်တၢ်ယုၢ်
တဒဒီးလဲၤတၢ်လီၤ. မ့ၢ်ဖိသၣ်တဖၣ်က့ၤဆူအဟံၣ်ဒီး
လဲၤဂဲၤလိာ်ကွဲၤလၢစီၤပအဟံၣ်အဖီလၢဒီးစံးလိာ်အသး
မ့ၢ်လၢကစၢ်မ့ၢ်အဝဲအယီၤပန့ၢ်ဘၣ်ပျံၤထူပျံၤစုဒီးမ့ၢ်
လၢအကစၢ်တခီ ကလဲၤစံာ်သံလီၤအသးလၢလၢမ့ၢ်
ထးဆါန့ၣ်လီၤ. ဒီးစီၤပန့ၢ်ဟူဖိသၣ်တဖၣ်ကတိၤတၢ်
လီၤဆီဘၣ်အီၤ ဒီးသံကွၢ်ဖိသၣ်တဖၣ် ဒီးဖိသၣ်န့ၢ်တဲ
ပှးအီၤလၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဝဲဒီး စီၤပကျဲၤထီၣ်အနးလၢ
ကလဲၤမၤသံအဖီမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲစီၤပလဲၤလၢအဖီမ့ၢ်အိၣ်အခါ တဲအဖီမ့ၢ်
လၢနကဘၣ်လဲၤလူၤက့ၤနဝဲအံၤန့ၣ်လီၤ. နမ့ၢ်တလဲၤ
ယကမၤသံကွၢ်န့ၣ်လီၤ. အဖီမ့ၢ်တခီလၢတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုး
အပူၤ ကျိၤထီၣ်အထိးမိၢ်ယုၢ်တဒကတဲာ်ကတိၤထီၣ်
တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီး လူဝဲတဘျီယီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲလူၤအ
ဝဲအခါထံာ်ဝဲလၢအဝဲအလီၢ်မံ န့ၣ်သ့ၣ်လၢတဖၣ်
ယးလၢဒီးဖၣ်ဆါန့ၣ်တကလၢလၢဘၣ်. ဒီးဆဲးလူၤ
ဝဲလၢအထိးမိၢ်ယုၢ်ကွၢ်ကွၢ် ဒီးထံာ်ဝဲအဝဲအလီၢ်မံန့ၣ်

ကလၢဒ်လီၤ. ဒီးဆဲးလူၤကဒီးအသိတဘျီထံာ်ဝဲလၢ
မ့ၢ်အူန့ၣ်ကဲၤကမးဒ်ဒၣ်တၢ်လီၤ. လူၤလူဝဲဒီးကွၢ်စိဝဲ
ပျီၤထံသိးစိးကပုၤတဘျီလၢမ့ၢ်ထးဆါစ့ၢ်ကိးဆံာ်မး
ဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲလူၤလူဝဲဒီးပျံၤဝဲအဆုခိၣ်ထံးချး
ဒီးအဝဲန့ၣ်တဲအီၤလၢတဘၣ်လူၤသၢတဂ့ၤ. အမၤတဲ
အီၤလၢနတစဲးယၢတစဲးအယီၤ တၢ်ကဲထီၣ်အသးဒ်အံၤ
လီၤ. ဒီးအမၤဟံးထီၣ်မ့ၢ်ကသုဒီးမၤအဝဲအိၣ်မ့ၢ် အ
ဝဲတဲဆၢအီၤလၢသၢတအိၣ်ဘၣ်. ငးအိၣ်လၢနဖိအန့ၢ်,
အမၤတဲအီၤ နမ့ၢ်တအိၣ်မ့ၢ်သၢတဒးအိၣ်ဘၣ်. အဝဲ
ကွၢ်အဖီဟီၣ်သးကညီဘၣ်ဝဲဒီးအဝဲအိၣ်ဝဲတစဲးဒီးအ
မၤစ့ၢ်ကိးငးအိၣ်အဖီန့ၢ်တစဲးန့ၣ်လီၤ. ဖိၣ်ယဲကွၢ်အဖီ
ဟီၣ်အါတလၢအယီၤ ဆိကမိၣ်ဝဲလၢသၢကအိၣ်သ့ၣ်
ဖးသၢဟၢဖၤ ဒီးအမၤကွၢ်ဝဲတလီၤလၢဘၣ်ဒီးထူးကွၢ်ဝဲ
အတၢ် ဒီးလၢခဲန့ၣ်ကတိၤဘၣ်လိာ်က့ၤအသးဒီးအိၣ်
ယုၢ်ဆိးယုၢ်က့ၤဝဲတပူၤယီၤန့ၣ်လီၤ.

လၢမ့ၢ်ထးဆါကွၢ်ကျဲးလီၤ
နီၢ်လူၤက့ၤကွၢ်တဘျီယီၤ
လၢမ့ၢ်ထးဆါကွၢ်လဲၤကျဲး
နီၢ်လူၤက့ၤလၢထိးမိၢ်ယုၢ်

ပမ့ၢ်ကွၢ်ကဒါကတၢ်အဒိအတဲာ်လၢပုၤဒီမၤဝဲ
ခံၤအံၤ မ့ၢ်လီၤဖးလိာ်အသးဘၣ်ဆၣ် မ့ၢ်တနံၤလူၤယု
ထံာ်လိာ်က့ၤအသးဒီးအိၣ်ယုၢ်အိၣ်ဖိးလိာ်က့ၤအသးန့ၣ်
လီၤ. ခုခါဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ပဝဲကညီမိၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပ
လီၤမ့ၢ်ပြီၤပြီၤအါမး. ပအိၣ်ဒၣ်ဆူအံၤဆူဘးဒ်တပီၤတ
လိာ်ပဒဲတဒအသိးန့ၣ်လီၤ. သနာ်က့ၤ မ့ၢ်တနံၤလၢပမ့ၢ်
ထီၣ်ယုၢ်ထီၣ်ဖိးလိာ်က့ၤပသးန့ၣ် ပကမ့ၢ်ကတၢ်တမံ
ယီၤ ဒီးပဒုၣ်ပဒါလၢကဟဲမၤလီၤဖးပုၤတနံၤလၢဘၣ်.
မ့ၢ်ကအိၣ်ဝဲတနံၤပကမၤန့ၢ်တၢ် ဒီးပကတုၤဆူတၢ်မၤ
န့ၢ်အဖီတၢ်သပျံၤကတၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

ကညီပုၤထူလံၤဖိတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဘီၣ်နၢ

သုလၢကီၤဂ့ၤ

တၢ်ဘီၣ်နၢမ့ၢ်တၢ်တူၢ်ဒိၣ်ကီၤဒိၣ်ဒီးဘၣ်တၢ်
ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးဟံၣ်ကဲအိၣ်လၢကညီပုၤထူ
လံၤဖိလၢပုၤလံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ယဲၤ
ပုၤဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဘီၣ်နၢကဲထီၣ်သးအဂ့ၢ်, ဒ်ပမ့ၢ်ပပုၤအ
တၢ်တဲၤယုၤဝဲအသးမ့ၢ်ဒ်လၢအံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢပုၤန့ၣ်ပုၤဟံၣ်ခွါအိၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်
ဒီးအမံၤမ့ၢ်စိကီၤသုၣ်ဟီၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတၢ်အံၤဆိဟံၣ်ဆိ
ယီၤဒီးထီၣ်ဖိန့ၣ်မၤဝဲအဖိခွါအိၣ်န့ၣ်မၤဝဲအလီၢ်ခဲ အမၤ
သံသဒၣ်ကွံာ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲအိၣ်တၢ်ဒီးအံၤထွဲကွံာ်
ထွဲကွံာ်အဖိန့ၣ်မၤဝဲအတယံာ်တမိၢ်ဘၣ်ဒီးထံၣ်လိာ်အ
သးဒီးနီၢ်ဒုၣ်မုၢ်ဘီ, လၢအဘၣ်တၢ်ကိးစ့ၢ်ကိးအိၣ်လၢ
နီၢ်မုၢ်ယၢ်ဒီးအဲၣ်လိာ်အသးဒီးဆိဟံၣ်ဆိယီၤကိးအ
သီတဘျီန့ၣ်လီၤ. နီၢ်ဒုၣ်မုၢ်ဘီအံၤမ့ၢ်မၤတၢ်လၢအတ
မုၢ်ဖိမုၢ်လံၤဘၣ်ဒီး ကွံာ်စိကီၤသုၣ်ဟီၣ်အဖိ တမုၢ်နီတ
ဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဝဲစိကီၤသုၣ်ဟီၣ်လဲၤဖံးလဲၤမၤတၢ်အလီၢ်ခဲန့ၣ်,
နီၢ်ဒုၣ်မုၢ်ဘီမၤအိၣ်အဖိခွါန့ၣ်မၤဝဲအနးနးကျဲၤကျဲၤဒီးတကး
ဘၣ်အမဲာ်ညါကူၣ်ထီၣ်ဖးလီၤစ့ၢ်ကိးလၢကမၤသံကွံာ်အ
ဖိတဖၣ် ဘၣ်ဆၣ်မၤဝဲလၢအကစၢ်တဘျီဘၣ်. လၢတၢ်
န့ၣ်အယီၤကွဲ န့ၣ်လွဲ န့ၣ်ဝဲဒၣ်အဝဲစိကီၤသုၣ်ဟီၣ်လၢက
မၤသံကွံာ်အဖိသ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တန့ၣ်ဝဲအ
ဝဲလဲၤမၤတၢ်ဟဲကွဲဒီးဝဲဟါခီလီၤအဆၢကတီၢ်တဲဘၣ်
အဝဲလၢ နမ့ၢ်တမၤသံန့ၣ်မဲလၢဘၣ်န့ၣ် ယအိၣ်ဒီးန့ၣ်
တသ့ဘၣ်. အဝဲန့ၣ်အဲၣ်ဘၣ်အမၤနီၢ်ဒုၣ်မုၢ်ဘီဒိၣ်န့ၣ်အ
ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးအယီၤ တုၤမုၢ်ဆၣ်ထီၣ်ဒီးကွဲထီၣ်အဖိ
န့ၣ်လၢကဒီး လဲၤသကိးဆုၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. တုၤအလဲၤတုၤ
လၢပုၤပုၤဒီးအပၢ်န့ၣ်ခူၣ်န့ၣ်ဝဲတၢ်ပုၤဖးဒိၣ်ဖးထီတပုၤ
ဒီးတၢ်စံးဝဲလၢတၢ်ပုၤအံၤပုၤမ့ၢ်လဲၤန့ၣ်လီၤဟးထီၣ်ဝဲန့ၣ်

ကဘၣ်ထီၣ်လီၤလၢယီၤသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲန့ၣ်အခါကိးယီၤ
အဖိကိးဂၤဒဲးဆုၣ်တၢ်ပုၤဒီးတဲယုၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ယဲၤပုၤန့ၣ်
လီၤ. ဒီးဝဲလၢအဖိတဖၣ်မံဘၣ်အသးကိးဂၤဒဲးအဆၢ
ကတီၢ်န့ၣ်. စိကီၤသုၣ်ဟီၣ် ဟဲကွဲထီၣ်ဒီးထွဲထီၣ်
ကွံာ်အယီၤသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢခဲအဖိတဖၣ်တၢ်ကီၤတၢ်ခဲ
ဘၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢအကျါအသဒါတၢ်မံမိၢ်ဝဲလၢ အ
ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ထီၣ်ပစိာ်လိာ်သးန့ၣ်ဆိ မ့ၢ်လၢတၢ်ပုၤ
န့ၣ်ယီၤဝဲပုၤန့ၣ်မၤဝဲအယီၤ. ဒ်အမံၤမိၢ်ဝဲအသး အဝဲ
ဒိၣ်တၢ်အိၣ်လၢတၢ်ဖိလၢကတၢ် တဆိတဆိ ဒီးမ့ၢ်
မ့ၢ်အသဒါတၢ်န့ၣ်အိၣ်လၢတၢ်ဖိခိၣ်ကတၢ်အယီၤ ဟး
ထီၣ်ဘၣ်လၢတၢ်ပုၤဒီးဝဲလီၤန့ၣ်ကွဲအဒိပုၤဝဲတဖၣ်အ
ယီၤသ့ၣ်ဒီးမၤပုၤဖျဲးကွဲအဒိပုၤဝဲတဖၣ်လၢတၢ်သံဒီးဟဲ
ကွဲကွဲဆုၣ်အဟံၣ်န့ၣ်လီၤ.

တုၤမ့ၢ်အဟဲကွဲတုၤလၢအဟံၣ်ဒီးအမိၢ်ယၢ်တ
ဂၤလီၤဆါအသး ဒီးဟံၣ်တၢ်ကမၢ်လၢအဝဲအဖိခိၣ်လၢ
အဝဲန့ၣ်တမၤသံအဖိဘၣ်အယီၤလီၤ. လၢခဲတဘျီ တဲ
ကဒီးအဝဲလၢ နမ့ၢ်တမၤသံန့ၣ်မဲဘၣ်န့ၣ် တၢ်ဆါလၢအ
ဘၣ်အိၣ်န့ၣ်ဘျီဝဲတသ့ဘၣ်.တုၤမုၢ်ဆၣ်ထီၣ်ဒီးအဝဲ
န့ၣ်ကွဲထီၣ်ကဒီးအဖိန့ၣ်လၢက ဒီးလဲၤသကိးဆုၣ်ပုၤ
ပုၤန့ၣ်လီၤ. အန့ၣ်တဘျီ ဝဲအလဲၤတုၤလၢသ့ၣ်ယီၤဖးဒိၣ်
တထူၣ်အခိၣ်ထံးန့ၣ် ကျိန့ၣ်နီၣ်ပျီနီၣ်ဝဲ ဒီးပျီထီၣ်ဝဲ
တဆိတဆိ ထီၣ်ဘးလၢခဲဒီးကိးထီၣ်ဝဲဒၣ်အဖိကိးဂၤ
ဒဲးဒီးဝဲမုၢ်ဟါလီၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ် တဲစၢ်န့ၣ်အဖိလၢတၢ်
ယဲၤပုၤန့ၣ်လီၤ. အဖိကိးဂၤဒဲးကနၣ်ပုၤမုၢ်အယီၤ မံဘၣ်
ကဒီးအသးကိးဂၤဒဲးန့ၣ်လီၤ. ဝဲန့ၣ်အပၢ်ဟဲကွဲလီၤ
ဒီးကျိတၢ်ကွံာ်နီၣ်ရဲၣ်ပျီနီၣ်ဝဲတၢ် တုၤလၢသ့ၣ်ခိၣ်ထံး
ဒီးဟဲကွဲဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. မုၢ်ဆၣ်ထီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ဘၣ်
လၢအဖိမံမိၢ်ထီၣ်န့ၣ် ပုၤဒိပုၤဝဲဖိန့ၣ်မၤဝဲအံၤဘၣ်ကီၤဘၣ်

ဂီတင်ဒိန်မးန့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲမုၢ်န့ၣ်အိၣ်သ့ၣ်မံၣ်ဘၣ်သးအဆာကတီၢ်န့ၣ် ဖိလၢအသဒါတဂၢတၢ်ဒုးမံၣ်ကဒီးအီၤလၢကဘၣ်အိၣ်ကနဲစီဖျါလိာ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဲသ့ၣ်ကွၢ်သကိးသ့ၣ်ဒုးဒီးထံၣ်ဝဲလၢကနဲတဖၢအိၣ်ဝဲဒီးအိၣ်ဝဲအခါဖျါလိာ်အခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆာကတီၢ်ကလံၤမုၢ်ဟဲဝဲဒီးဝၣ်ဘိၣ်တဖၣ်ဟူးဝးဝဲအခါဝၣ်ဘိၣ်တဘိဟဲလီၤလၢအပုၤသဒါတဂၢအအိၣ်ဒီးပုၤသဒါအံၤဖိၣ်ဃာ်ဝဲမးမးဒီးဝၣ်ဘိၣ်တဘိန့ၣ်လီၤဆိတုၤလၢသ့ၣ်ခိၣ်ထံး အယိအဝဲကုၤလီၤဆူသ့ၣ်ခိၣ်ထံးဒီးအဝဲဟံးထီၣ်ကုၤနီၣ်ရဲၣ်ဒီးပျီၤထီၣ်န့ၣ်ကုၤအဝဲတဖၣ် ဒီးအဝဲကိးဂၤဒီးဟဲကုၤလီၤဘၣ်ဆူသ့ၣ်ခိၣ်ထံးဒီးပူၤဖျဲးလၢတၢ်သံးဒီးဟဲကုၤဆူအဟံၣ်ဒ်အညီၣ်န့ၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

ဒီးဖဲအဟဲကုၤတုၤလၢအဟံၣ်အဆာကတီၢ်န့ၣ်အမိၢ်ယၢ်တသးမံၣ်တစဲးဘၣ်. ဘၣ်တနံၤဖဲအဝဲလဲၤမၤတၢ်အဆာကတီၢ်န့ၣ် အမိၢ်ယၢ်အံၤခွဲးလီၤန့ၣ်မုၢ်လၢဖုဒါခိၣ်ဒီးမၤအိၣ်ဝဲတၢ်ဒီပုၤဝဲတဖၣ်နးနးကလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမုၢ်အဝဲဟဲကုၤတုၤဟံၣ်အဆာကတီၢ်န့ၣ်အဝဲလီၤဆါထီၣ်ကဒီးအသးဒီးလဲၤဟံးန့ၣ်ဝဲဆိဒ်တဖျါကမၤထီၣ်ဝဲလၢအကိာ်ပူၤ ဒီးထူၣ်ပျဲၣ်လီၤဝဲလၢအဝဲမဲၣ်ညါမၤဝဲအဝဲကွၢ်ဒီးတဲဝဲ, “ယတဲနၤမၤသံကွၢ်န့ၣ်န့ၣ်တမၤသံဘၣ်အယိယကသံလီၤ. ယတၢ်ဆါအစုၣ်ထီၣ်လံ. နမ့ၢ်မၤသံန့ၣ်ယတၢ်ဆါဘျါလီၤ”. မုၢ်ဆုၣ်ထီၣ်ဒီးအဝဲန့ၣ်ကွဲထီၣ်ကဒီးအဖိန့ၣ်လၢထံၣ်ကျိးဒီးတဘိအပူၤဒီးလၢထံၣ်ကျိအံၤအိၣ်ဒီးကတံးဒီးတဖျါလီၤ. စီကီၤသ့ၣ်ဟီအံၤလဲၤန့ၣ်ဝဲဆူကတံးပူၤ ဒီးကိးန့ၣ်ဝဲအဖိတဖၣ်ဆူကတံးအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဝဲတဲန့ၣ်ကဒီးတၢ်ယဲယုဒီးယံၣ်ယံၣ်အဖိတဖၣ်မံၣ်ဘၣ်အသးကိးဂၤဒီးကးဘၢဃာ်ကတံးအခိၣ်ဝံ ထီၣ်လီၤထွံကွၢ်ဝဲဒၣ်လၢထံၣ်ကျိးဒီးအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ကတံးတဖျါလၢပုၤဒီပုၤဝဲမံၣ်ဘၣ်အသးလၢအပူၤန့ၣ်လၢလီၤထွံဘၣ်လၢဒီးတကါအနီၤ ဒီးဒီးတကါဟဲလၢကျဲးနဘၣ်ဝဲအစိ ဒီးဒီးတကါကိးထီၣ်ဝဲလၢအက

လုၢ်ဖးဒိၣ်, “ပံၤပိၤဝဲၣ်, တၢ်နၤယိ, တၢ်နၤယိ, တၢ်နၤယိလၢပုၤဖိသ့ၣ်အစိ”, ဒီးပုၤဒီပုၤဝဲန့ၣ်န့ၣ်ဟူဘၣ်တၢ်ကလုၢ်ဒီးအသ့ၣ်ပျံးသးဖုးတၢ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. တုၤမုၢ်ဒီးတကါဟဲတုၤလၢအဝဲသ့ၣ်အကပၤဒီးပုၤအသဒါတဂၢန့ၣ်ယုကညးဒီးတကါဒီးစံးဝဲ, “မၤသံပုၤတဂ့ၤ, နတၢ်မၤမုၢ်အိၣ်ပကမၤစၢနၤ” လီၤ. ဒီးတကါတုၤလိာ်အတၢ်ယုသကွၢ်ကညးဒီးကုၤကိးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဆူအဟံၣ်ဒီးဟဲဝဲဒ်အဖိတၢ်နီၣ်ဒီးမၤဝဲအလဲၤဖဲန့ၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. ဖဲပုၤဒီပုၤဝဲန့ၣ်လၢအံၤလဲၤဖဲန့ၣ်ဝဲခးအခါန့ၣ်လဲၤကွိးန့ၣ်ဝဲချံတဘျီကိးမုၢ်န့ၣ်ဒီးသိးကကုၤဒီးဝဲအဂီၢ်လီၤ. ခိဖျါလၢတုၤန့ၣ်ချံအယိ ခးန့ၣ်တလဲၤဝဲဒ်ဒီးတကါသးလီၤဝဲအသိးန့ၣ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်တဲဒီးတကါ နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးလၢအလဲၤန့ၣ် နဘၣ်ကွၢ်လၢနခံမိၣ်. ဒီးတကါကွၢ်လၢအခံဒီးတဲထီၣ်ဝဲ, “ဖဲပျဲးန့ၣ်ဘၣ်လံ. ခဲကၢ်ပမၤတဝးဘၣ်. ဘၣ်လံ”. ဒီးဖဲန့ၣ်အခါပုၤဒီပုၤဝဲတဖၣ်န့ၣ်ကူၣ်ထီၣ်န့ၣ်တၢ်ဒီးလဲၤပျဲးန့ၣ်ဝဲသးအါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဒီးဒုးအိၣ်ဒီးတကါပုၤမုၢ်ခံၣ်လၢသး ဒီးဖဲဒီးတကါမဲၣ်ဟံးဒီးမံၣ်ဘၣ်သးအခါလဲၤဘျးတၢ်ဝဲအမဲၣ်ချံလၢကသံၣ်တယံးခံၣ်လၢလၢ် ဒီးအဒီပုၤဝဲန့ၣ်လၢလၢ်ဝဲထီၣ်အချံလၢကယုၢ်ပူၤဖျဲးအသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒီးဖဲအဝဲသ့ၣ်ဝဲအချံဒီးဟဲကုၤလၢကျဲးအဆာကတီၢ်န့ၣ် ဒီးတကါမံၣ်ထီၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါဝဲလၢပူၤကူၣ်အီၤအယိကျဲးစးစီၣ်ထီၣ်ကုၤအမဲၣ်ချံဒ်သိးကထံၣ်ကုၤတၢ်အဂီၢ် ဒီးတုၤမုၢ်အစီၣ်ဝဲန့ၣ်လဲၤဒီး လူၤဝဲပုၤဒီပုၤဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢဒီးတကါပုၤတဂၢန့ၣ်အိၣ်ဒီးအဆူၣ်ဖးထီၣ်တဘိဒီးတုၤမုၢ်အထံၣ်စိပုၤဒီပုၤဝဲန့ၣ်လၢအဒီးချံန့ၣ်ဒီးထဲးလီၤအဆူၣ်ဒီးကွၢ်စိဝဲဆူပုၤဒီပုၤဝဲအချံဒီးစဲထီၣ်အယိ ဒီးတကါအံၤထုးကုၤဝဲချံကယိကယိဒီးဖဲချံန့ၣ်ဟဲကုၤဘျးကတုၤလၢဒီးတကါအအိၣ်အဆာကတီၢ် ထီၣ်ကံၣ်ဘိတဘျီယုလီၤဒီးတံၢ်တံၢ်ဝဲဒီးတကါအဆူၣ်တဘိအံၤအယိ ပုၤဒီပုၤဝဲန့ၣ်လၢအံၤအသးသမူပူၤဖျဲးဝဲန့ၣ်လီၤ. အနံၣ်ယံၣ်ထီၣ်တဘျီ

ပျဉ်ပုၤဝဲၤနွံၤအံၤဒိၣ်တုၣ်ခိၣ်ပျဲၤဒီးသ့ၣ်ညါက့ၤလီၤတံၢ်
 လီၤဆဲးလၢအမိၢ်န့ၣ်တၢ်မုၢ်ယၢ်အိၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်
 န့ၣ်အယိတချုးအက့ၤတုၤလၢအဟံၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် အဝဲ
 သ့ၣ်ဟံၣ်လီၤအသးလၢကက့ၤမၤသံအမိၢ်ယၢ်ဝံၤမးကလဲၤ
 မၤသံတၢ်မုၢ်ယၢ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်အက့ၤတုၤလၢအမိၢ်ယၢ်
 ဒီးခိၣ်ထံးန့ၣ်ကိးလီၤအမိၢ်ယၢ် ဒီးမၤဝဲလၢထါ ဒီးစံး
 ဝဲ. “ဒုၣ်မုၢ်ဘီၤဟဲလီၤဟဲလီၤ, ခွါနွံၤအီၤသ့ၣ်တမိ”,
 တုၤမ့ၢ်ဒုၣ်မုၢ်ဘီၤဟဲလီၤဒီးဘိးဝဲအကိၣ်ဒီးအီၤဝဲအသ့ၣ်
 တမိဝံၤဒီး လဲၤဝဲလၢတၢ်မုၢ်ယၢ်အတၢ်လီၤန့ၣ်လီၤ. တချုး
 အလဲၤတုၤလၢတၢ်မုၢ်ယၢ်အလီၤဒီးဘၣ်န့ၣ် လၢကျဲလဲၤ
 မၤလိန့ၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အကလုာ်ကလုာ် ဒီးမၤန့ၢ်အ
 တၢ်စုကဝဲခိၣ်တၢ်ထီၣ်အနၢၤကျိၢ်ပုၤန့ၢ်လၢအကဘျၢၣ်
 သံကွံာ်တၢ်မုၢ်ယၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဂၤဒီးတဂၤ
 ကျိၢ်န့ၢ်အနၢၤလၢသ့ၣ်ထၢနၢၤ ဒီးထီၣ်ဝဲလၢအခိၣ်လီၤ
 တဂၤဝံၤတဂၤန့ၣ်လီၤ. အဒီပုၤဝဲၤယုၤန့ၣ်ပျဲၤတပတ
 ထံၣ်တပတထံၣ် မ့ၢ်လၢအသဒါတဂၤစံးဝဲတထံၣ်တ
 မးတကျၢၤဘၣ်အယိ မၤအဒီပုၤဝဲၤပျဲၤန့ၢ်အီၤတပသၢထံၣ်
 တဲဝဲလၢအတၢ်မးဒိၣ်တစဲးန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်အလဲၤတုၤဖဲ
 တၢ်မုၢ်ယၢ်အလီၤဒီးကိးလီၤတၢ်မုၢ်ယၢ်ဒီးဘျၢၣ်သကိး
 တၢ်မုၢ်ယၢ်တဒုစးထီၣ်လၢအဒီပုၤဝဲၤအဝဲၤကိတဂၤဝံၤတ
 ဂၤ တုၤယီၤလၢအသဒါတဂၤဘျၢၣ်ဝဲဆူၣ်ဆူၣ်ကလဲၣ်န့ၣ်
 လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဘျၢၣ်တၢ်မုၢ်ယၢ်အဆၢကတီၢ် ထီၣ်ကံာ်
 ဖါတဘျၢၣ်ကိးထီၣ်မးကျိၢ်ကျိၢ်သြး. “ခွဲးတံးတံးခွဲးလၢ
 အဒိၣ်ခဲၣ်ခွဲးတထံၣ်သံ”, ဖဲန့ၣ်တဘျီယီၤ ပုၤသဒါခွဲးဒ်
 ထီၣ်ကံာ်ဟ့ၣ်ကူၣ်အီၤဒီးတၢ်မုၢ်ယၢ်သံတဘျီယီၤန့ၣ်လီၤ.
 ဒီးဖဲတၢ်မုၢ်ယၢ်သံဝံၤအလီၤခံအဒီပုၤဝဲၤနွံၤအံၤဟဲက့ၤ
 လၢကျဲအခါအဝဲၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘီၣ်လီၤအနၢၤန့ၢ်ကိးဂၤ
 ဘၣ်ဆၣ် မ့ၢ်အပုၤသဒါတဂၤတခီန့ၣ် ဘီၣ်လီၤဝဲတ
 န့ၢ်လၢဘၣ် ခိဖျိအထီၣ်အနၢၤကျၢၤမးအယိန့ၣ်လီၤ.
 အဝဲၤသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်ကညီသးကညီအီၤဘၣ်ဆၣ်
 မၤစၢၤအီၤလၢကထဲးထီၣ်က့ၤအနၢၤတန့ၢ်လၢဘၣ်. ဒီးဖဲ
 န့ၣ်အဆၢကတီၢ် အပုၤသဒါတဂၤအံၤတဲဘၣ်အဝဲၤလၢ
 ယက့ၤဆူၣ်ပုၤသဝီပုၤန့ၣ်ယက့ၤတဘျီလၢဘၣ် ခိဖျိ

ယတလီၤကံာ်ဒီးပျဲၤကုၤပျဲၤကညီဒ်သ့အသးဘၣ်အယိန့ၣ်
 လီၤ. ယကအိၣ်တုၢ်က့ၤဒေၣ်ဖဲကုၤပျဲၤပျဲၤပျဲၤဒီးတဘၣ်ဟဲ
 မၤဘူးယၤလၢတဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤသဒါတဂၤအံၤခိဖျိဟး
 အိၣ်လၢပုၤပျဲၤယံာ်ထီၣ်တဘျီ ကဲထီၣ်က့ၤတၢ်မံၤတၢ်ထါ
 ဒီးလၢခံက့ၤကဲထီၣ်က့ၤလၢတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢ
 အမ့ၢ်တၢ်ဘီၤနၢၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်သ့ၣ်ကညီသးကညီ
 ဘၣ်အပုၤသဒါအံၤအဖီခိၣ်, အဝဲၤတဖၣ်လဲၤဆူၣ်န့ၢ်အီၤ
 မ့ၢ်ဖိထံဖိ ဘၣ်ဆၣ်တဲဘၣ်အဝဲၤလၢခိဖျိသါကဲထီၣ်က့ၤ
 တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလံအယိ သုတဟဲမၤဘူးလၢ
 အီၤတဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. တဲဘၣ်အဝဲၤတဖၣ်လၢသုမ့ၢ်ဟဲန့ၣ်
 ဟဲက့ၤလၢခံကတၢ်တဘျီဘၣ်လီၤ. ဒီးဟဲစိၣ်န့ၢ်ယၤထဲ
 နီၣ်ခဲၣ်သ့ၣ်ခဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ယကအိၣ်က့ၤလၢခံကတၢ်တ
 ဘျီလီၤ. အဝဲၤခွါတဖၣ်လဲၤဆူၣ်န့ၢ်အီၤမ့ၢ်ဖိထံဖိတခီန့ၢ်
 လၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်ဒိကန့ၢ်အပုၤသဒါအကလုာ်ဘၣ်
 အယိ, ပုၤသဒါလၢအကဲထီၣ်က့ၤတၢ်ဘီၤနၢၤတဒုအံၤ လၢ
 တၢ်သ့ၣ်ဒိၣ်သးဒိၣ်အပူၤ ဘျၢၣ်တဆုခွဲးထီၣ်အဝဲၤလၢ
 အနၢၤ ဒီးအဝဲၤတဖၣ်သံဒီးဖျိထီၣ်ဆူၣ်မုၢ်ခိၣ်ခဲလၢဒီးကဲ
 ထီၣ်က့ၤဆၣ်အမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ပုၤသဒါတဂၤအံၤအိၣ်
 တုၢ်က့ၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ချၢဒ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအသး ဒီးဖဲအလါ
 ဘၣ်အခါ တၢ်စူၤမုၢ်ခိၣ်ထံကလၢကွံာ်ဒီးဆၣ်တဖၣ်ဖျါ
 ဆ့ထီၣ်တလီၤလဲတၢ်အၢၣ်တအိၣ်လၢအဆၢကတီၢ်န့ၣ်
 အၢၣ်ကၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ထါဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဘီၤနၢၤ

“အမ့ၢ်ထီၣ်ယုၤဖျၢၣ်ပြံး, အမ့ၢ်လီၤယုၤဖျၢၣ်ပြံး,
 ထီၣ်ယုၤဖျၢၣ်ဖျါအဖျၢၣ်ဆံ, လီၤယုၤဖျၢၣ်ဖျါအဖျၢၣ်ဆံ,
 ဖိဟဲထီၣ်စိဘျၢၣ်ကွၢ်ဘျး, တၢ်ကနၢၤပျဲၤမ့ၢ်တၢ်အံၤ”

ပမ့ၢ်ပပုၤအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထု

တၢ်ဘီၤနၢၤအၢၣ်ကၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်က့ၤ
 ဒီပုၤဝဲၤခွါတဖၣ်လၢတဘျီတခါမၤသံဘၣ်ဝဲ ဒီးအိၣ်
 လီၤဖးလိာ်သးအစိစိအယၢ်ယၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဝဲ

အအာဂါအခါ ဟဲကွဟ်ဖျိုင်ထီၣ်အသးဒီဖုဒီကရ၊
ဒီးယုၣ်ထီၣ်အကိာ်ဘိဆူမူခိၣ်ဆူဆၣ်အမုၢ်အအိၣ်ဒီး
ကိးထီၣ်လၢအကလုာ်ဖးဒိၣ် နီၣ်သးအဝဲသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်
ကွၢ်အဝဲလုၢ် ဒီးကိးဩကွၢ်အီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဘီၣ်နာ
ဘၣ်သၢကလိာ်သးအဆၢကတီၢ် စံၣ်ဝးတရံးဝဲတၢ်ဟံ
ခိၣ်တၢ်လီၤတတီးတတီးတတီးတတီးတဖၣ်ဘျၣ်ဝဲ, ထူက
ဒိၣ်အသးတကဒိၣ်တကဒိၣ် ကဲထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လုၢ်တၢ်
ကျါန့ၣ်လီၤ. ဒီးအာၣ်လီၤကွၢ်တၢ်ဒီးအဝဲတဖၣ်လၢ ဖဲအ
ဘျၣ်အဝဲအခါယီၤဘၣ်ဝဲအဟၢဖးအယီၤ, အဝဲအအ့ၣ်
ဖျိးထီၣ်ဘၣ်အစုဒုခိၣ်ဒု ဒီးအတၢ်ဘိထီၣ်တၢ်ကွၢ်တၢ်မုၢ်
မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

ဒီးတၢ်ဘီၣ်နာအံၤပုၤတနီၤနီၤကိးစ့ၢ်ကိးအီၤလၢ
ဘိခိၣ်ဒုန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်ဖဲန့ၣ် ဖဲအနီၣ်ထီၣ်ဘၣ်ကွၢ်
အသးအခါ သးဘၣ်ဒိဝဲဒိၣ်မးလၢအယီၤဘၣ်အဝဲလၢ
အခိၣ်ဒီးအာၣ်လီၤအီၤလီၤကွၢ်အသးလၢစးထီၣ်မုၢ်တနံၤ
န့ၣ်ဒီးလီၤစိလီၤထီၤ, တၢ်ဘီၣ်နာန့ၣ်မုၢ်ဘျၣ်ဘၣ်ပုၤကညီ
တကလုာ်လၢန့ၣ် တယီၤသံဝဲလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အယီၤ
မုၢ်ဘျၣ်ဘၣ်ပုၤကညီန့ၣ် ပုၤမုၢ်အိၣ်လၢကျါခိၣ်လီၤလၢ

လံးလံးန့ၣ်တယီၤဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ဘီၣ်နာမုၢ်လုၢ်
ဘျၣ်ပုၤကညီန့ၣ် တဘၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ထၢနာအခံဘၣ်နမ့ၢ်
ထီၣ်သ့ၣ်ထၢနာအခံန့ၣ်ဘျၣ်န့ၣ်ကသံလီၤ. မုၢ်လၢသ့ၣ်
ထၢနာအံၤမုၢ်အနာအယီၤန့ၣ်လီၤ. နတဘၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိး
လၢသ့ၣ်တယၤအခံဘၣ် နမ့ၢ်ထီၣ်လၢသ့ၣ်တယၤအခံ
န့ၣ် ကခိးနၢတုၤလၢနလၢၣ်လီၤဆူန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘီၣ်နာ
န့ၣ်တုၤအဖါပုၤထီၣ်တဘျီ အစုဒိၣ်အခိၣ်ဆံး ဒီးတၢ်
ကိးအီၤလၢဒိၣ်ဆံးခိၣ်, တယံၣ်ခိၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဘီၣ်နာတဘျီအခါမုၢ်ပုၤကညီပိာ်ခွါ မုၢ်ဒၣ်
ပဒီပုၤဝဲလၢအမၤကမၢ်ဘၣ်တၢ်, တကးဘၣ်မုၢ်စ့ၢ်ကိး
တၢ်သုတၢ်ပျီအယီၤ တၢ်တဘၣ်မၤသံအီၤဘၣ်ဒီးတၢ်တ
ဘၣ်အိၣ်အီၤလၢအပုၤအဝဲပုၤလုၢ်ခိၣ်ဖိဒ်နၢယၤတဖၣ်
ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တခးအိၣ်ဒီးမၤသံအီၤဘၣ် ပုၤသးပုၤ
လၢပုၤ ဟ်အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢကုၤလၢပုၤဒီးလၢကစၢ်ကလိအ
ကျါန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးအတၢ်ဒုၣ်တၢ်
ထူတနံၣ်တဘျီ လၢအဝဲသ့ၣ်လဲၤထီၣ်ဘၣ်ကစၢ်ကလိ
န့ၣ် ပုၤသးပုၤစံးစိတဲစိစၢပုၤဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ■

ရဲၣ်သဲကတီးကွၢန့ဆၢၣ်

TCI ဃိၣ်လိၣ်တြီ

လၢပျၢယွၢဒိၣ်တုလီၤဝဲ
န့ဆၢၣ်အိၣ်ဝဲသီသံၣ်ဘဲ
ခီဖျိလၢန့ဆၢၣ်အယီ
ပဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤလိ

လၢတၢ်လုၢ်သးသမူဂီၢ်
ဘၣ်ဖဲးခုးကူၣ်သ့ၣ်အါထီၣ်
ခီဖျိလၢဖဲးခုးအယီ
ကလံၤဆွံလီၤစ့ထီၣ်ဘိ

တၢ်လၢပထံၣ်သ့ခဲလၢၣ်
မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဘၣ်တုန့ဆၢၣ်
ကစၢ်ဒီးထံၣ်ကျိထံၣ်ကွၢ်
ဖျါယံလၢဝဲမ့ၢ်ဒိၣ်မး

တၢ်စူကတီးတၢ်ယီၤယု
ဟီၣ်ခိၣ်ထီၣ်ဘိဘုလၢၣ်ယု
တၢ်တုထီၣ်စုကဝဲဒိၣ်
မၤဘၣ်ဒိဆါကွၢဟီၣ်ခိၣ်

ဆွဲၣ်,သဒိၣ်,ညၣ်ဖိအိၣ်ဖျါ
လၢခိသုခိၣ်ပျၢလၢကျါ
တၢ်ဟီတၢ်ယီၤအိၣ်အါအါ
လၢသ့ၣ်တီးဖၢဒီးလုကျါ

အယီပုၤကညီနုၤယၤ
မ့ၢ်ဝဲပမူဒါကိးက
သုးနံၤသုးသီခိးတဂ့ၤ
န့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤကတီးကွၢ

တၢ်ယံၣ်ပအူးထိးကလဲၣ်
ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်မၤဂ့ၤဝဲ
တပံၢ်တမၤမၤနးသ့ၣ်
မ့ၢ်ကျိၢ်ပနံၢ်တၢ်ဟီဆၣ်

သုၣ်လီၤကွၢသ့ၣ်ဖိဝဲၣ်ဖိ
ထံကွၢ်ခံယၢ်ဒုၣ်သ့ဘိ
ဖဲတၢ်သ့အိၣ်ဝဲဒီးပုၤ
ဂုၢ်ကျဲးစးမၤသပျၢပျၢ

ခဲအံၤဒီးဆူညါအဂီၢ်
သုတလီၤတူၣ်တလီၤယီၢ်
မၤချ့ချ့ ဟီၣ်ခိၣ်ဖိစၢ
ယုၣ်ကတၢ်မၤပဖိတၢ်

ယိဉ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုဉ်ကရၢ်

TCI ယိဉ်လိာ်တြၢ်

ယိဉ်လိာ်ကျိအိဉ်သုဉ်လီသး
ကညီဖိအတၢ်မုာ်လၢ်
ခိဉ်နၢ်ထံဉ်စိမံဃ်ဟ်
တၢ်မုာ်တၢ်ခုဉ်ကအိဉ်ဖျါ

အိဉ်ထီဉ်ဝဲဆိ
မုာ်တြၢ်ကီၢ်ရုဉ်ယိဉ်လိာ်ကျိ
ပုၤလၢမံဃ်ဒီးထံဉ်ဆိ
သးရိၣ်မဲခိဉ်ကျၢ်အယိ

ကီၢ်ဆၢဆူကီဉ်တဲဉ်တဟ
ခိဉ်နၢ်ဂုဉ်ကျးစးအါဂ
ကုဉ်လိာ်တၢ်ပီဉ်မၤသပုာ်
ဒ်သးကညီကအိဉ်ဖျါ

ကရၢ်ပုၤသုဉ်ပုၤလါဟု
ကွၢ်စိဖျါသယုာ်သကူ
ကစၢ်ဒီးတၢ်လုာ်တၢ်တြၢ်
အိဉ်ဖျါလီၤကဟုကညီ

လၢလုၤသီခိဉ်တကဟ
ပုၤလၢဂဲၤလိာ်ရဲဉ်ကျဲတၢ်
စီၤအိဉ်မုာ်လိာ်သပုာ်
တုၤအလုာ်ထီဉ်ကွၢ်အသး

ခဲၣ်အပုၤကုဉ်တၢ်သု
ဒုးမုထီဉ်သုလုၤကီၢ်ဝုၤ
သုလုၤကီၢ်ဝုၤပွၤသယုာ်
တၢ်မုာ်တၢ်ခုဉ်ကအိဉ်လုာ်

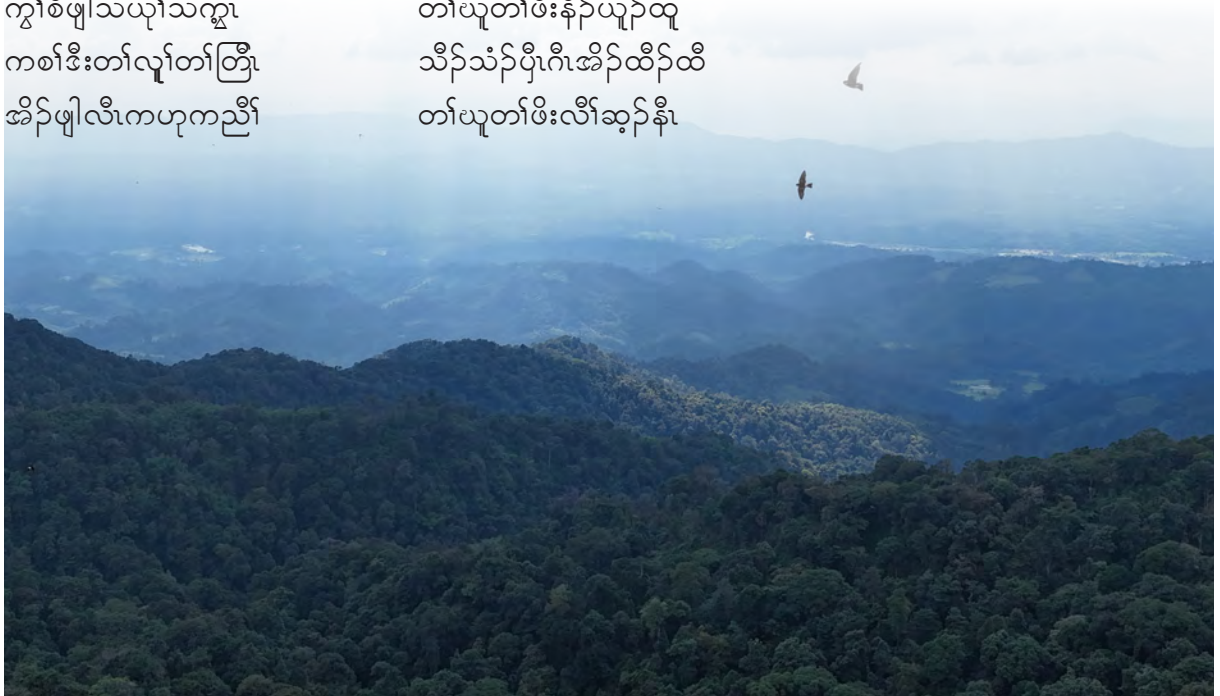
တၢ်မုာ်တၢ်ခုဉ်ကလၢပုၤ
ကညီထုလံၤဘဉ်ဆိဉ်ထွဲ
တၢ်မုာ်တၢ်ခုဉ်ကအိဉ်ထီဉ်
ကညီထုလံၤဘဉ်ဂဲၤဂီၤ

လုၤသီဖိဒုအမံၤဟု
တၢ်ဃုတၢ်ဖိးနီဉ်ယုဉ်ထု
သီဉ်သံဉ်ပွၤဂီၤအိဉ်ထီဉ်ထီ
တၢ်ဃုတၢ်ဖိးလီၤဆုဉ်နီၤ

ထံကျိဆံၤလၢပုၤလိာ်ကျိ
ဒုဉ်ဖိညဉ်ဖိစံဉ်လုၤလီၤ
ယိဉ်လိာ်ဒုဂီၤမုာ်ဆံၤလါ
ဒုဉ်ဖိညဉ်ဖိမုာ်ပြးပြး

သုပျဉ်မဲၤညီအိဉ်ဝဲဒီး
ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိအလီၢ်မံ
သုပျဉ်မဲၤညီဒီးကတၢၤ
ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိအလီၢ်ဒါ

ကညီဖိလံၤကိးအဂ
ဝံသးစုၤဟ်သုဉ်ဟ်သး
တၢ်ပုၤဖျးလီၤကန့ၢ်ဘဉ်
ဂဲၤလိာ်ဒီးမၤသပုာ်ပုာ်

မာလိင်ကလီ

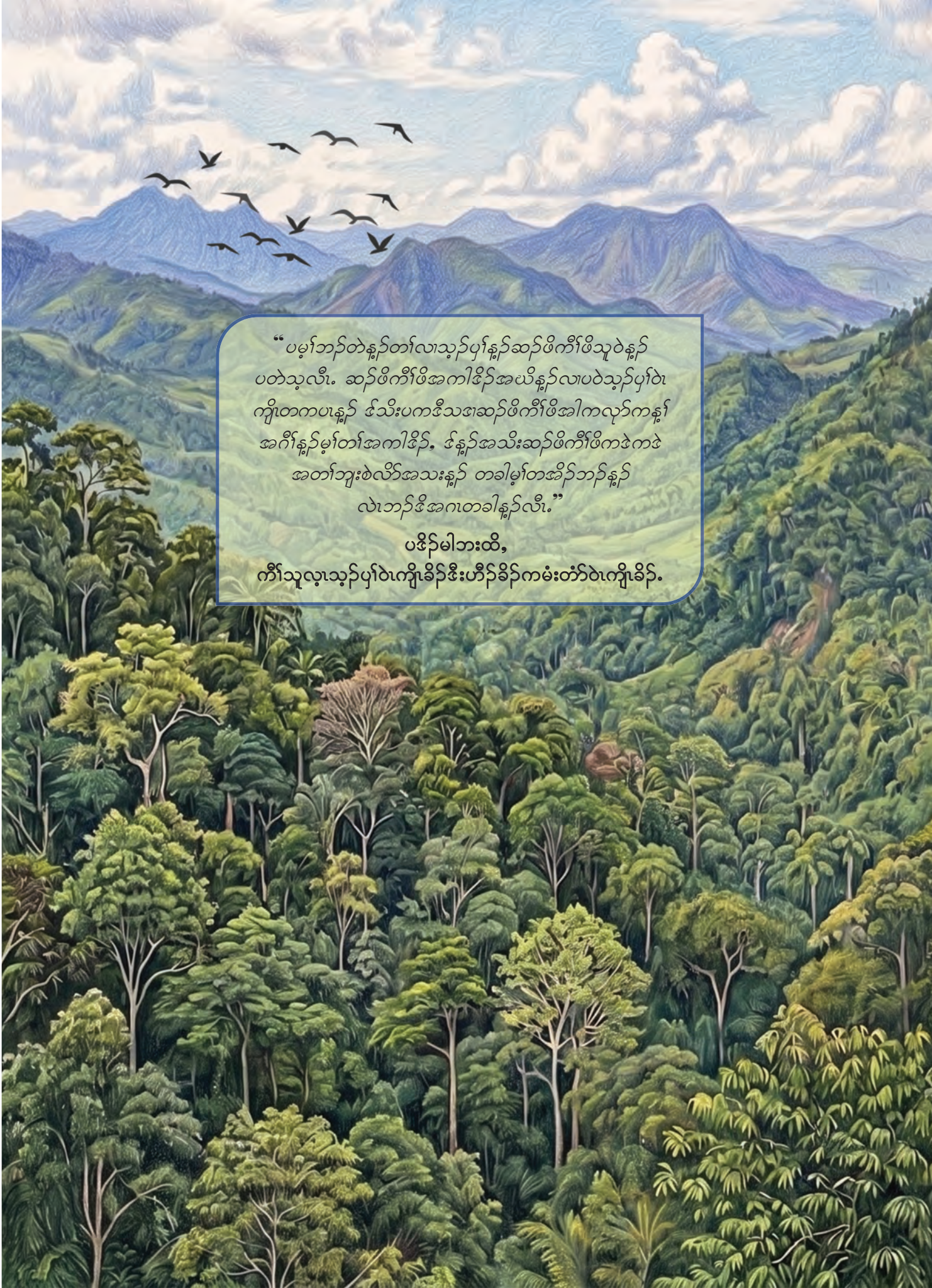
ယိပ်လိင်တၢ်မုာ်တၢ်ခၢ်ကရၢၢ်လံာ်စိာ်စု

ခိၣ်တယၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပုၤထူလံၤဖိဖိယိပ်လိင်တၢ်မုာ်တၢ်ခၢ်ကရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကြးသ့ၣ်ညါအီၤ

လံာ်စိာ်စုတဘျီအံၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပုၤထူလံၤဖိအတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီးဒီးတၢ်ဒီးသအက့ၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ်ကံာ်စိတၢ်လၢတၢ်ပျၤ ဒီးတၢ်မူတၢ်မဲအါကလုာ်အတၢ်အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျၢၤလၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ညါဟံပနီၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢအမ့ၢ် ပုၤလၢအကွၢ်ထွဲကဟုကယၢ်က့ၤမူဖျၢၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ် ယုာ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢအတုၤလီၤတီးလီၤအံၤ ဟဲဒီဖျိအသးလၢ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ပာ်လုာ်ပာ်ပွၤ, တၢ်ဒီးသ့ၣ်ဒီးသး, ဒီးတၢ်အိၣ်မူသတြၢယုာ်တပူၤယီၤဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ဘၣ်တုၤလၢတၢ်မုာ်တၢ်ခၢ် ဒီးတၢ်ကွၢ်မူကွၢ်ကဲလိာ်သးအယီၤန့ၣ်လီၤ. ကညီပုၤထူလံၤဖိဖိယိပ်လိင်တၢ်မုာ်တၢ်ခၢ်ကရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဟံပနီၣ်ဒီးဒီးကိးလီၤသးလၢပုၤထူလံၤဖိအံၤ မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးအမိၢ်ပာ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤ လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤအမ့ၢ် “ကီၢ်” လၢအမ့ၢ်တၢ်ဟဲလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အလီၢ်, ဒုပီၤလီၢ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ခိၣ်ဒီးလိာ်ထံး, တၢ်ဘျီတၢ်ဘါအိၣ်ထီၣ်အလီၢ်, လၢအဒုးစဲဘူးက့ၤစိၤပီၢ်တၢ်ဘျးစဲဒီးတၢ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သး စးထီၣ်လၢပမိၢ်ပာ်ဖဲဟုၤလၢပုၤ ဒီးတုၤလီၤလၢစိၤခါကတီၢ် ဒီးဖိစိၤလံၤစိၤဆူညါသ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူ, တၢ်လုာ်တၢ်သး, တၢ်ဒုၣ်တၢ်စိာ်, ဒီးတၢ်ဒုၣ်လီၤဘိးလီၤမူးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢအဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်က့ၤတၢ်ရဲၣ်လိာ်, အံးထွဲကွၢ်ထွဲ, ယူးယိၣ်ဟံကဲ, ဒီးဟံလုာ်ဟံပွၤက့ၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ဘၣ်တုၤသ့ၣ်တဖၣ် ခိဖျိတၢ်ကွၢ်မူကွၢ်ကဲဒီး တၢ်မၤဒီးမၤကၣ်လိာ်သးအယီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးလုာ်လုာ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤဒီးအံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအစိာ်ကဖိဒီးမၤကၢ်ကျၢၤထီၣ်က့ၤ တၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီးဒီးကဟုကယၢ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, သ့ၣ်ဖိဝဲၣ်ဖိ, ထံကျိထံကွၢ်, န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတၢ်မဲအါကလုာ်ဒီးအမ့ၢ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးထီၣ်ဖိလံာ်ဖိ ဒီးယုာ်ကတၢ်မၤကျဲၤလၢမ့ၢ်ဝါခိၣ်ပုၤဝါမဲလၢခံလၢပုၤသ့ၣ်တဖၣ်သိၣ်လိမၤယုၤ, ထုးစုနဲၣ်ကျဲ, ဒီးအိၣ်မူမၤယုၤဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ထွဲဒီးလံာ်စိာ်စုတဘျီအံၤန့ၣ်ဆၢၣ်အဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါအီၤထီၣ်အဂ့ၢ်အကျိၤန့ၣ် နမၤလိာ်အီၤသ့ၣ်လီၤ.

“ပမ္မာဘၣ်တဲန့ၣ်တၢ်လၢသ့ၣ်ပှၢ်န့ၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ဝဲန့ၣ်
ပတဲသ့လီၤ. ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကါဒိၣ်အယိန့ၣ်လၢပတဲသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲ
ကျိတကဟ့ၣ်န့ၣ် ဒ်သိးပကဒီသအဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလုာ်ကန့ၢ်
အဂီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်. ဒ်န့ၣ်အသိးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိကဒဲကဒဲ
အတၢ်ဘျးဝဲလိာ်အသးန့ၣ် တခါမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်
လဲၤဘၣ်ဒီအဂၤတခါန့ၣ်လီၤ.”

ပဒိၣ်မၤဘးထီ,
ကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိခိၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကမံးတံာ်ဝဲကျိခိၣ်.